

VAASAN YLIOPISTO

Filosofinen tiedekunta

Jaakko Hakuli

Kansallinen identiteetti urheilujournalismissa

Tarkastelussa Sotshin olympialaisia koskevat artikkelit Ilta-Sanomissa

Viestintätieteiden pro gradu -tutkielma

Vaasa 2015

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	3
1 JOHDANTO	5
1.1 Tutkimuksen tavoite	6
1.2 Tutkimusaineisto	7
1.3 Tutkimusmenetelmä	8
2 JOURNALISMI YHTEISKUNNALLISENA TOIMIJANA	10
2.1 Journalismin tehtävät ja tavoitteet	10
2.2 Tabloidi journalistisena ilmiönä	12
2.3 Näkökulmia urheilujournalismiin	14
2.3.1 Urheilujournalismi muutoksessa	15
2.3.2 Urheilujournalismi taloudellisen tuoton välineenä	18
2.3.3 Urheilujournalismi kritiikin kohteena	19
3 IDENTITEETTI VÄLINEENÄ ITSENSÄ YMMÄRTÄMISEEN	20
3.1 Kansallinen identiteetti globalisaation haastamana	20
3.2 Suomalaisuus kansallisena identiteettinä	22
3.3 Media kansallisen identiteetin rakentajana	25
3.4 Urheilu suomalaisuuden rakennusaineena	26
4 DISKURSSIANALYYSI OSANA LAADULLISTA TUTKIMUSTA	29
4.1 Diskurssianalyysi sosiaalisen konstruktionismin perinteessä	30
4.2 Kriittinen ja analyttinen diskurssianalyttisellä janalla	33
5 SUOMALAIUUS KANSALLISENA IDENTITEETTINÄ ILTA-SANOMISSA	36
5.1 Suomalaisuus haasteiden ympäröimänä	37
5.2 Suomalaisuus verrattuna muihin	41
5.2.1 Suomalaisuus verrattuna venäläisyyteen	41
5.2.2 Suomalaisuus verrattuna ruotsalaisuuteen	43
5.2.3 Suomi muiden maiden apuna	45
5.3 Urheilijat suomalaisuuden mallina	47
5.3.1 Urheilijat perinteen vaalijoina	48

5.3.2 Urheilijat tulevaisuuden tuojina	51
5.4 Suomalainen sankaruus urheilujournalismissa	55
5.4.1 Perinteinen suomalainen urheilusankari	56
5.4.2 Moderni suomalainen urheilusankari	58
5.4.3 Epäonnistuneet urheilijat kritiikin kohteena	60
5.5 Suomalaisen urheilijan tarina	64
5.5.1 Ensimmäinen luku: Ahdinko	65
5.5.2 Toinen luku: Sota	68
5.5.3 Kolmas luku: Juhlat	70
6 PÄÄTÄNTÖ	73
LÄHTEET	79
LIITTEET	
Liite 1. Artikkeliluettelo	84

VAASAN YLIOPISTO

Filosofinen tiedekunta

Tekijä:	Jaakko Hakuli
Pro gradu –tutkielma:	Kansallinen identiteetti urheilujournalismissa Tarkastelussa Sotshin olympialaisia koskevat artikkelit Ilta-Sanomissa
Tutkinto:	Filosofian maisteri
Oppiaine:	Viestintätieteet
Valmistumisvuosi:	2015
Työn ohjaaja:	Merja Koskela

TIIVISTELMÄ:

Kansallisella identiteetillä tarkoitetaan yksilön ymmärrystä itsestään osana jotain tiettyä kansallisuutta. Suomalaisuus on ollut vahva kansallinen identiteetti verrattuna suurimpaan osaan muita länsimaisia kansallisia identiteettejä. Syyksi sille on esitetty esimerkiksi eristynyttä maantieteellistä asemaa ja erikoista kieltä. Globalisoituva moderni maailma on kuitenkin aiheuttamassa kaikille kansallisille identiteeteille ennennäkemättömiä haasteita. Tässä tutkielmassa analysoin, millaisena suomalainen kansallinen identiteetti kuvattiin Ilta-Sanomien urheilusivuilla Sotshin vuoden 2014 olympialaisten aikana. Tutkimusaineistoni koostuu Ilta-Sanomien urheilusivujen olympialaisia käsittelevistä artikkeleista.

Tutkielmani on laadullinen tutkimus, jonka teoreettisena viitekehyksenä toimii diskurssianalyysi. Diskurssianalyysi eroaa muusta kielentutkimuksesta siten, että se on erityisen kiinnostunut kielen ja todellisuuden välisestä suhteesta. Diskurssianalyysi nojaakin sosiaalisen konstruktionismin perinteeseen, jossa kielen ja sitä ympäröivän maailman ajatellaan olevan kaksisuuntaisessa yhteydessä toisiinsa. Todellisuus muokkaa kieltä ja kieli todellisuutta. Näin ollen voidaan ajatella, että esimerkiksi urheilujournalismin kautta on mahdollista vaikuttaa siihen, millaiseksi kansallinen identiteetti rakentuu.

Tutkielmani perusteella voidaan sanoa, että Ilta-Sanomien urheilusivuillaan esittämä kuva suomalaisesta kansallisesta identiteetistä ei ole yhtenäinen. Lehdessä esiintyvä kuva on kuitenkin mahdollista jakaa kohtuullisen selkeästi kahteen rinnakkaiseen käsitykseen suomalaisuudesta. Analysoimani aineiston perusteella vuonna 2014 Ilta-Sanomien luoma kuva suomalaisuudesta kansallisena identiteettinä nojasi toisaalta perinteisiin paikallisiin arvoihin, toisaalta taas moderneihin kansainvälisiin arvoihin. Suomalaiset urheilijat jaettiin analyysini perusteella Ilta-Sanomissa usein selkeästi edustamaan joko perinteisiä tai moderneja arvoja. Kummallekin käsitykselle suomalaisuudesta tuotettiin lehdessä omat sankarinsa.

AVAINSANAT: kansallinen identiteetti, urheilujournalismi, diskurssianalyysi

1 JOHDANTO

Kansallisella identiteetillä tarkoitetaan niitä yksilön käsityksiä, jotka hän liittää itseensä johonkin kansaan kuuluvana jäsenenä (Lehtonen 1997: 32). Kansallista identiteettiä rakentavat käsitykset yhteenkuuluvuudesta ovat huomattavan olennaisia juuri suomalaisille verrattuna moniin muihin Euroopan maihin, joissa ihmiset identifioivat itsensä usein valtiollista tasoa pienemmässä mittakaavassa. Esimerkiksi Keski-Euroopassa yksilöt tuntevat kuuluvansa pikemminkin osaksi omaa paikkakuntaansa tai asuinalueitaan kuin valtiota. (Ruuska 1998: 281.) Syynä suomalaisten tiiviiseen kansalliseen yhteenkuuluvuuteen voidaan pitää muun muassa eristynyttä maantieteellistä asemaa, omalaatuista kieltä ja ihmisten homogeenista etnisyyttä (Sihvola 2000: 20).

Kansallinen identiteetti on siis suomalaisille verraten tärkeä osa elämäntapomusta. On kuitenkin selvää, että nykyisin kollektiivista suomalaista identiteettiä kuitenkin rakennetaan ja toisaalta ylläpidetään maailmassa, jossa globalisaatiota kiihdyttänyt teknologinen kehittyminen on antanut yksilöille entistä huomattavasti paremmat mahdollisuudet yhteydenpitoon ympäri maailman kansallisuudesta riippumatta. Globalisaation onkin katsottu aiheuttavan vaikeuksia nimenomaan suurten ryhmäidentiteettien, kuten juuri esimerkiksi kansallisen identiteetin, säilymiselle yhtä merkittävänä kuin aikaisemmin (Ruuska 1998: 306). Toisaalta globalisaatiolla on myös vastareaktionsa. Yksilökeskeinen yhteiskunta saa ihmiset etsimään yhteenkuuluvuutta erilaisista ryhmittymistä. Esimerkiksi elämäntapa tai johonkin alakulttuuriin tai uskontoon kuuluminen voi luoda ihmiselle ryhmäkohtaisen identiteetin. (Sihvola 2000: 19.)

Urheilujournalismi tarjoaa mielenkiintoisen kehyksen suomalaisen kansallisen identiteetin tutkimiseen. Urheilu nimittäin antaa yksilölle poikkeuksellisen alustan muokata käsitystä itsestään ja kansastaan onnistumisten ja epäonnistumisten kautta. Urheilu on varsinkin Suomessa ollut myös merkittävä yhteiskunnallinen tekijä etenkin menneisyydessä, mutta myös vielä viime vuosikymmeninä. Suomen vuonna 1995 voittamaa jääkiekon maailmanmestaruutta pidetään nimittäin huomattavan merkityksellisenä tapahtumana niin suomalaisen yhteiskuntakehityksen kuin kansallisen identiteetin rakentumisenkin kannalta. Lisäksi urheilun kautta avautuu identiteetin kannalta tärkeä väylä historiaan, sillä nykyajan

urheilusuorituksia on mahdollista verrata edellisten sukupolvien suorituksiin. Voidaan katsoa, miten suomalaiset menestyvät nyt verrattuna siihen, miten he menestyivät aikaisemmin. (Virtapohja 1997: 132–134.)

1.1 Tutkimuksen tavoite

Tutkielmani tavoitteena on selvittää, miten iltapäivälehdistö rakentaa suomalaista kansallista identiteettiä urheilusivuillaan. Tutkin siis sitä, millaisia kansalliseen identiteettiin vaikuttavia diskursseja iltapäivälehdessä esiintyy. Diskursseilla tarkoitan, tässä tapauksessa lehdistön, kielen käytön tapoja. Näillä median yleisölleen tarjoamilla diskursseilla voidaan katsoa olevan suuri vaikutus siihen, millaiseksi kunkin maan kansallinen identiteetti rakentuu (Valtonen 2000: 55). Diskurssit siis osaltaan muokkaavat ympäröivää maailmaa ja yhteiskuntaa juuri sellaiseksi kuin se kulloinkin on. Diskurssin määritelmiin keskityn perusteellisemmin neljännessä luvussa. Lähestyn tutkielmani tavoitetta kolmen tutkimuskysymyksen avulla. Tarkastelen viidennessä luvussa ensin, millaisena suomalaisuus sinänsä kuvataan iltapäivälehdessä urheilusivuilla. Toiseksi selvitän, millaisena aineistossani kuvataan suomalainen urheilija ja suomalainen sankari. Kolmanneksi selvitän, millainen on suomalaisen urheilijan tarina suomalaisen iltapäivälehdessä urheilusivuilla.

Urheilu tarjoaa ihmisille poikkeuksellisella tavalla yhteisiä kokemuksia, joiden varaan yhteinen kansallinen identiteetti ja sitä kautta myös koko yhteiskunta ainakin osittain syntyy (Virtapohja 1997: 132). Urheilujournalismi sen sijaan pystyy osaltaan vaikuttamaan siihen, millaisiksi nämä kokemukset, ja varsinkin niiden tulkinnat, muodostuvat. Näin ollen voidaan ajatella, että juuri urheilujournalismi tarjoaa medialle toimivan kanavan vaikuttaa siihen, millaiseksi myös suomalainen kansallinen identiteetti rakentuu. Tästä syystä tutkielmani keskittyy juuri urheilujournalismiin kansallisen identiteetin muokkaajana.

Olen valinnut tarkasteltavakseni Ilta-Sanomien uutisoinnin Sotshin vuoden 2014 olympialaisten tapahtumista. Olympialaisten tapahtumiin keskittyvä urheilujournalismi on mielestäni perusteltu valinta, sillä olympialaisia pidetään yleisesti ottaen maailman

merkittävimpana urheilutapahtumana. Talviolympialaiset antavat arvioni mukaan kesäolympialaisia paremman mahdollisuuden tarkastella kansallisen identiteetin rakentumista juuri suomalaisuuden näkökulmasta. Suomalaiset urheilijat ovat nimittäin perinteisesti menestyneet paremmin talviolympialaisissa kuin kesäolympialaisissa. Näin ollen talviolympialaiset antavat mahdollisuuden tarkastella sekä suomalaisia onnistumisia että epäonnistumisia.

1.2 Tutkimusaineisto

Tutkimusaineistoni koostuu Ilta-Sanomien urheilusivujen vuoden 2014 Sotshin talviolympialaisia käsittelevistä artikkeleista. Aineisto kattaa ajanjakson 6.2.–24.2. 2014, eli kaikki olympialaisten ensimmäisen päivän ja ensimmäisen olympialaisten jälkeisen päivän välisenä aikana ilmestyneet lehdet. Olen päättänyt ratkaisuaan ottaa aineistooni mukaan myös yhden olympiakisojen jälkeisen päivän Ilta-Sanomat, koska siinä käsiteltiin olympialaisten tapahtumia vielä oleellisin osin. Seuraavina päivinä olympialaisten tapahtumista ei enää juuri kirjoitettu, joten jätin päivän 24.2.2014 jälkeen ilmestyneet lehdet aineistoni ulkopuolelle.

Kaikkiaan tutkimusaineistooni kuuluu 168 Ilta-Sanomien urheilusivua, eli näin ollen satoja artikkeleja. Kaikki tutkimusaineistonani käyttämäni sivut ovat peräisin Ilta-Sanomien urheiluosasta. Olympialaisia käsiteltiin Ilta-Sanomissa toki myös urheilusivujen ulkopuolella, mutta rajasin ne aineistoni ulkopuolelle siitä syystä, että tämän tutkielman tarkoituksena on keskittyä nimenomaisesti urheilujournalismiin. Valitsin juuri Ilta-Sanomat tässä tutkielmassa tarkasteltavaksi lehdeksi, koska uskon sen kuvaavan suomalaisen iltapäivälehdistön urheilujournalismia vähintään yhtä hyvin kuin mikään muu mahdollinen vaihtoehto. Ilta-Sanomien urheilusivujen olympialaisia käsittelevien artikkelien kirjoittamiseen osallistui yhteensä 24 eri toimittajaa, joiden joukossa oli varsin eritaustaisia miehiä ja naisia. Voidaan siis ajatella, että aineistoni edustaa jokseenkin hyvin koko iltapäivälehdistön urheilutoimituksen kenttää.

1.3 Tutkimusmenetelmä

Tieteellisen tutkimuksen kenttä voidaan jakaa karkeasti kahteen eri osaan, kvalitatiiviseen eli laadulliseen tutkimukseen sekä kvantitatiiviseen eli määrälliseen tutkimukseen. Nämä tieteelliset lähestymistavat eivät kuitenkaan ole toistensa täydellisiä vastakohtia tai vaihtoehtoja vaan pikemminkin saman jatkumon eri päät. (Alasuutari 1993: 15.) Oman tutkielmani voidaan kuitenkin katsoa sijoittuvan selkeästi jatkumon laadulliseen päähän. Olen valinnut lähestymistavakseni laadullisen tutkimuksen, koska se tarjoaa määrällistä tutkimusta paremman mahdollisuuden ymmärtää tarkasteltavia ilmiöitä mahdollisimman perusteellisesti ja pinnallista tasoa syvällisemmin (ks. Silverman 2000: 8). Tutkielmani on kuitenkin siinä mielessä enemmän aineisto- kuin menetelmälähtöinen, että en sulkenut pois mahdollisuutta tarkastella tutkielmani kannalta mahdollisesti merkittäviä teemoja myös määrälliset suhteet huomioon ottaen. Erityistä tarvetta kvantitatiiviseen tarkasteluun ei kuitenkaan arvioni mukaan ilmennyt.

Tutkielmani teoreettisena viitekehyksenä toimii sosiaalisen konstruktionismin perinteeseen nojaava diskurssianalyysi. Sosiaalisen konstruktionismin mukaan kieltä ei pidä ajatella pelkkänä asioiden kuvailuna ja viestinnän välineenä. Sen sijaan kieli on syytä nähdä toimintana ja tekoina. Kieli muokkaa maailmaa ja maailma muokkaa kieltä. (Wood & Kruger 2000: 4.) Diskurssianalyysi tutkiikin juuri kieltä suhteessa sitä ympäröivään maailmaan. Tällä tavalla se erottuu muusta kielentutkimuksesta. (Johnstone 2002: 2.)

Diskurssianalyysit jaetaan usein kahteen eri ryhmään: kriittisiin ja analyttisiin. Kriittisessä diskurssianalyysissä mielenkiinto kohdistuu tavallisesti kielen takana oleviin sosiaalisiin ja poliittisiin rakenteisiin. Diskurssit nähdään ikään kuin ideologioiden ruumiillistumina. Myös diskurssianalyysin analyttinen koulukunta myöntää, että kieli heijastelee sen taustalla olevia valtarakenteita. Analyttinen diskurssianalyysi kuitenkin keskittyy kriittistä diskurssianalyysiä tarkemmin juuri diskurssiin sinänsä ja jättää mahdolliset ideologiset rakenteet sen taustalla pienemmälle huomiolle. (Wooffit 2005: 137, 140, 146, 156.) Oma tutkielmani nojaa selkeästi enemmän analyttisen kuin kriittisen diskurssianalyysin perinteeseen. Tutkimustani voidaan pääpiirteissään pitää deskriptiivisenä eli kuvailevana,

koska analyyttisen diskurssianalyysin tavalle uskollisena tarkastelen pikemminkin tosiasioiden olemisen tapaa kuin syitä niiden olemiseen sellaisina kuin ne ovat.

Tarkastelen tässä tutkielmassa, miten ja minkälaiseksi kansallinen identiteetti rakentuu iltapäivälehdissä esiintyvissä diskursseissa. Kieltä, ja näin ollen myös diskurssia, voidaan pitää merkittävänä tekijänä identiteetin taustalla. Käytetystä kielestä on mahdollista nähdä millaisena olemisemme kuvataan. Kielen avulla olemme siis jotakin. (Gee 1999: 2.) Tutkimalla kieltä ja diskurssia lienee täten mahdollista päästä lähemmäksi vastauksia siitä, millaisia me olemme ja millainen on meidän identiteettimme.

Aineistoa tarkastelin tässä tutkielmassa kokonaisuutena. Aluksi etsin kaikki aineistostani löydettävissä olevat kuvaukset suomalaisuudesta tai suomalaisesta urheilusta. Avoimen havainnoinnin kautta jaottelin löytämäni kuvaukset eri havaintoryhmiin tai teemoihin. Näitä teemoja, ensin yksittäin ja lopulta kokonaisuutena, analysoimalla rakensin aineistostani mahdollisimman perusteellisen tulkinnan siitä, millaisena suomalainen kansallinen identiteetti iltapäivälehdessä kuvataan. Aineistoa analysoidessani valitsin sen joukosta esimerkkejä, jotka kuvasivat mielestäni tutkimusaineistoni kokonaisuutta mahdollisimman hyvin tai olivat muulla tavalla tämän tutkielman kannalta merkityksellisiä. Valitsin esimerkkejä yhteensä 77 kappaletta. Nämä esimerkit ovat peräisin 56 eri artikkeleista, joiden kirjoittamiseen on osallistunut 14 eri toimittajaa. Esimerkit sijoittuvat varsin tasaisesti koko olympialaisten ajalle. Esimerkit on numeroitu siten, että niiden numerot vastaavat aina tutkielmani liitteenä olevan artikkeliluettelon vastaavalla numerolla merkittyä artikkelia.

2 JOURNALISMI YHTEISKUNNALLISENA TOIMIJANA

Journalismi tarkoittaa perinteisen määritelmän mukaan ajankohtaisten, faktapohjaisten sanomien tuottamista yleisölle. Toisesta näkökulmasta katsottuna myös kyseisiä tuotettuja sanomia sinänsä voidaan nimittää journalismiksi. (Hemánus 1989: 21.) Suurin osa journalismista on joukkoviestintää, jonka tehtävänä on sanomien välittäminen suhteellisen suurelle yleisölle. Joukkoviestinnässä yleisöä ei määritellä lähettäjän puolesta vaan se on rajaamaton. (Kunelius 2004: 17, 21.)

Jos ei oteta huomioon tiedonvälityksen varhaisia esiasteita, voidaan journalismilla katsoa olevan noin 400–500 vuoden historia. Tärkein ja ratkaisevin edellytys journalismin syntymiselle oli kirjapainotaidon keksiminen. (Hemánus 1989: 75–76.) Journalismin historia voidaan esiasteet huomioimatta jakaa kolmeen vaiheeseen: eliittilehdistön, poliittisen lehdistön ja kaupallisen lehdistön aikaan. Eliittilehdistö syntyi Euroopassa 1600-luvulla. Silloin ilmestyivät ensimmäiset viikoittain julkaistavat sanomalehdet. Näiden lehtien lukijakunta koostui lähinnä hiljalleen nousevasta eliitistä, kuten esimerkiksi kauppiaista ja käsityöläisistä. 1700-luvun liberalistinen sananvapausajattelu toi puolestaan mukanaan niin sanotun poliittisen lehdistön aikakauden. Kaikilla ihmisillä katsottiin olevan oikeus ilmaista mielipiteensä muille. Sanomalehti alettiin nähdä poliittisen vaikuttamisen välineenä. Erityisesti painokustannusten lasku toi poliittisten tavoitteiden rinnalle kaupallisen ajattelun. Kaupallisen lehdistön voitiin katsoa syntyneen. Sanomalehdillä yritettiin tehdä taloudellista voittoa. Tämän tavoitteen saavuttaakseen lehdet alkoivat nähdä suuren yleisön huomion entistä keskeisempänä tavoitteena. (Kunelius 2004: 57–67.)

2.1 Journalismin tehtävät ja tavoitteet

Journalismin, erityisesti sanomalehdistön, tehtävinä pidetään yleensä uutisten välittämistä, viihteen tarjoamista, mielipiteiden muokkaamista ja ilmoitusten välittämistä (Teikari 1981: 58). Näiden lisäksi journalismilla voidaan kuitenkin katsoa olevan myös selkeä yhteiskunnallinen tehtävä. Kunelius (2004: 193) esittää nimittäin poliittisen päätöksenteon valvonnan olevan yksi journalismin tärkeistä tehtävistä. Myös journalistit itse kokevat

eräänlaisen vahtikoiran aseman merkitykselliseksi. Jotta tämä vahtikoiran asema voisi parhaalla tavalla täytyä, täytyy lehdistön olla vapaa valtiosta ja täten itsenäinen. (Kunelius 2004: 193-194.) Sanomalehden tavoitteena on siis toimia yhteiskunnallisen elämän kriittisenä tarkkailijana. Tarkkailun piiriin tulisi kuulua niin poliittinen päätöksenteko, hallinto kuin elinkeinoelämäkin. Näitä tarkkailemalla ja kritisoimalla lehdistö pystyy virkistämään koko yhteiskunnallista keskustelua. (Löytyniemi 1981: 28–29.)

Journalismiin liittyy kuitenkin myös ongelmakohtia. Perkon (1998: 23) mukaan yksi nykyjournalismin ominaispiirteistä on sen lyhytjännitteisyys. Kun tapahtumia ja uutisia ei nähdä osana jatkumoa, sanoma usein pelkistyy tai yksinkertaistuu. (Perko 1998: 23.) Journalismiin olisi kuitenkin pyrittävä totuudenmukaiseen, olennaiseen ja monipuoliseen tiedonvälitykseen (Virtapohja 1998: 127). Mainittujen vaatimusten lisäksi myös journalistin tulisi pystyä pitämään omat mielipiteensä irrallaan todellisuutta raportoivista uutisista. Uutisille ja mielipiteille on useimmissa lehdissä omat palstansa. (Löytömäki 1998: 209–210.)

Yksi tärkeimmistä laadukkaan journalismin vaatimuksista onkin objektiivisuus. Journalismissa objektiivisuuden on ajateltu tarkoittavan todellisuuden ja sanoman vastaavuutta. Objektiivisuuden tutkiminen on kuitenkin haastavaa johtuen sanoman ja todellisuuden välisestä kiistanalaisesta suhteesta. Sanoman voidaan ainakin osittain ajatella aina olevan riippuvainen ihmisestä. Ja vaikka sanomat sinänsä olisivatkin objektiivisia, saattaa niiden kokonaisuudesta tulla epäobjektiivinen ja harhaanjohtava. Objektiivisuudesta on nimittäin saatettu luopua sanomien kokonaisuutta valittaessa. Vasta kokonaisuus takaa riittävän objektiivisuuden. Sanomien kokonaisuuden määrittelemiseen liittyy kuitenkin myös ongelmia. Voidaanhan kokonaisuudeksi ajatella vaikkapa jopa koko yhteiskunnan suunnaton informaatiovirta. (Hemánus & Tervonen 1980: 16–17, 20, 50–51.) Viestinnän tutkijat ovatkin jo pitkään pitäneet objektiivisuutta pelkkänä tavoitteena, eivät todellisuutena. Jokaiseen journalistiseen tuotokseen liittyy valintoja, jotka eivät ole arvovapaita, vaan ne heijastelevat toimittajan tai lehden omaa ajatusmaailmaa. (Löytömäki 1998: 210.) Tutkimusaineistoni perusteella myös urheilutoimittaminen noudattaa näitä journalismin lainalaisuuksia.

Ongelmakohdista huolimatta on kuitenkin selvää, että sanomalehdille riittää lukijoita. Sanomalehtiä lukemalla ihminen voi saada irtioton arjesta sekä yleensä myös tuoreiden tietojen kautta yhteyden ympäröivään maailmaan. Lehdistön toimittamat ihmisiä yhteisesti koskettavat uutiset luovat ihmisille yhteenkuuluvaisuuden tunnetta ja näin ollen tiivistävät yhteiskuntaa. (Kunelius 2004: 114, 184.) Tämän tutkielman kannalta onkin oleellista huomioida erityisesti lehdistön olennainen osa eräänlaisena kollektiivisen yhteenkuuluvuuden ja identiteetin rakentajana.

2.2 Tabloidi journalistisena ilmiönä

Tabloidi on sanomalehtityyppi, jonka määrittely on suhteellisen vaikeaa. Tabloidia tutkittaessa voidaan silti määrittellä tiettyjä tabloidille tyypillisiä tarkasteltavia kategorioita, kuten esimerkiksi aihevalinnat, aihevalintojen priorisointi ja niille annettu palstatila, kuvien käyttö, journalistiset tekniikat sekä eettiset piirteet kuten lähteiden käyttö ja yksityisyyden kunnioitus. (Gripsrud 2008: 41.) Lasken Ilta-Sanomat, jonka artikkeleista tutkimusaineistoni koostuu, kuuluvaksi tabloidilehtien joukkoon.

Alun perin sanalla tabloidi tarkoitettiin vain lehden fyysistä muotoa, mutta nykyään siihen liitetään usein myös tiettyjä journalistisia tapoja esitellä uutisia. Tällaisia tapoja ovat esimerkiksi sensaatiohakuisuus, tunteisiin vetoaminen ja monimutkaisen yksinkertaistaminen. Myöhemmin tabloidi-sanana käyttö on levinnyt painetusta mediasta kuvaamaan myös muita median osia kuten vaikkapa sensaatiohakuista televisiotuotantoa. Yleinen käsitys tabloidijournalismista on kuitenkin yleensä negatiivinen. Sen ajatellaan alentavan yhteiskunnallisen keskustelun tasoa ja lisäävän ihmisten kiinnostusta pinnallisiin skandaaleihin tärkeiden poliittisten ja yhteiskunnallisten asioiden kustannuksella. (Örnebring & Jönsson 2008: 23, 28.) Myös viidennessä luvussa esittelemässäni tämän tutkielman tutkimusaineistossa oli selkeästi havaittavissa tabloidille tyypillisiä piirteitä. Erityisesti sensaatiohakuisuus ja tunteisiin vetoaminen olivat aineistolleni ominaisia keinoja puhutella yleisöä.

Tabloidilehdet tulivat osaksi Euroopan katukuvaa 1900-luvun alussa. Aluksi niitä myytiin ulkona kadunkulmissa. Tärkeä asia tabloidiformaatin menestyksen kannalta oli perinteistä sanomalehteä käytännöllisempi koko ja muoto, jotka mahdollistivat lehtien lukemisen esimerkiksi junissa ja metroissa. (Hadenius & Weibull 1997: 61.) Ensimmäisenä tabloidilehtenä pidetään Isossa-Britanniassa ilmestyvää Daily Mirroria. Se koostui ensimmäisinä vuosinaan lähinnä lyhyistä jutuista, isoista kuvista ja sensaatiohakuista otsikoista. (Gripsrud 2008: 37.) Uutta lehtityyppiä kritisoitiin sen tyylistä, mutta osasyynä kritiikkiin oli tietenkin myös uuden tulokkaan tuoma vaikutus lehtien väliseen kaupalliseen kilpailuun. Vanhat lehdet pelkäsivät menettävänsä lukijansa. Tabloidit tavoittivatkin yleisönsä hyvin, koska ne esittivät uutisensa kilpailijoitaan helpommin ymmärrettävällä tavalla. (Örnebring & Jönsson 2008: 28, 72–73.)

Vaikka tabloidia on usein pidetty synonyyminä huonolle journalismille, on se tuonut mukanaan myös positiivisia puolia, erityisesti antamalla vaihtoehdon perinteiselle journalismille. Tabloidi on ollut vaihtoehtoinen niin käsiteltävissä aiheissa, fyysisessä muodossaan kuin tavoiteltavassa yleisössä. Uutiset toimitetaan ainakin jossain muodossa myös niille ihmisille, jotka eivät niitä muuten todennäköisesti lukisi. Tabloidin populistinen luonne antaa myös paremman mahdollisuuden eliitin kritisoimiselle. Tunteisiin vetoava kirjoitustyyli saattaa luoda ihmisten keskuudessa entistä suurempaa halua osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun. Tabloidin voidaan perustellusti katsoa synnyttäneen uuden näkökulman journalismiin. (Örnebring & Jönsson 2008: 23–24, 33.)

Erityisen haastava tehtävä tabloidilehdille on se, että niiden täytyy myydä tuotteensa yleisölle joka päivä uudestaan. Tästä johtuen niiden täytyy seurata tarkasti lukijoidensa mielenliikkeitä. Tabloidilehtien suorittaman tarkan yleisötutkimuksen ansiosta ne vaikuttavat myös muiden lehtien toimintaan ja aihevalintoihin. Muutkin lehdet haluavat miellyttää yleisöään, ja seuraavat siksi ainakin osittain tabloidilehtien synnyttämiä puheenaiheita. (Perko 1998: 18.)

Muiden lehtien journalisteihin verrattuna tabloidilehdissä työskentelevät journalistit kokevat, että he voivat toimia kollegojaan vapaammin ja luovemmin. He eivät koe olevansa jämähtäneiden konventioiden rajoittamia. (Deuze 2008: 239.) Mahdollisuuden vapaudelle

ja luovuudelle luo tabloidijournalismin viihteellinen luonne. Sillä ei ole lähtökohtaisesti niin suurta tarvetta informoida kuin perinteisellä journalismilla. (Bird 2008: 258.) Haasteita tabloiditoimittajille aiheuttavat kuitenkin usein varsinkin eettiset ongelmat. Ongelmallisia eettistä tarkastelua vaativia tabloidilehden aiheita saattavat olla esimerkiksi jonkin julkisuuden henkilön yksityisyyteen erityisen tarkasti kohdistuvat aiheet. Jokaisen toimittajan etiikka riippuu hänen henkilökohtaisesta moraalistaan, arvoistaan ja normeistaan. (Deuze 2008: 243.)

2.3 Näkökulmia urheilujournalismiin

Urheilujournalismi voidaan jakaa sen tarkastelemien aiheiden mukaisesti kahteen osaan. Urheilujournalismi voi keskittyä joko huippu-urheiluun, tai se voi käsitellä liikuntaa laaja-alaisesti kansanterveydellisestä näkökulmasta. Huippu-urheiluun keskittyvässä urheilujournalismissa tarkastelun kohteena on tulos, laaja-alaisessa urheilujournalismissa sen sijaan erityisesti tausta ja tunne. (Koljonen 2000: 7.) Tämän tutkielman aineisto koostuu lähes kokonaisuudessaan huippu-urheilua käsittelevästä journalismista. Urheilujournalismi voidaan jakaa kahteen osaan myös journalististen tavoitteiden näkökulmasta. Niin sanotun yleisjournalismin tavoitteena on ennen kaikkea journalistinen taso. Erikoisjournalismissa päähuomio keskittyy toimittajan urheilutietoon ja asiantuntemukseen. Journalistinen kulttuuri saa pienemmän huomion. Yleisjournalismi tavoittelee laajaa yleisöä, jolla saattaa olla vaihtuvuutta, kun taas erikoisjournalismin yleisönä toimii usein pienempi joukko vakioasiakkaita. (Koljonen 2000: 7.) Tässä suhteessa tutkielmassani käyttämäni aineiston luokittelu on hankalampaa. Osittain Ilta-Sanomien urheilujournalismi koskien Sotshin olympialaisia ainakin lähenteli niin sanottua asiantuntevaa erikoisjournalismia. Pääosin sen voidaan kuitenkin ajatella tavoittelevan yleisjournalismille tyypillisesti mahdollisimman suurta yleisöä. Näin ollen aineistoni voidaan katsoa sisältäneen pääasiassa huippu-urheilua käsittelevää yleisjournalismia.

Urheilujournalismin tutkiminen on siinä mielessä mielekästä, että se on palstatilalla mitattuna yksi suurimmista journalismin osa-alueista. Siihen liittyvää tutkimusta on kuitenkin tehty vähän verrattuna moniin muihin journalismin lajeihin. Vähäistä

tutkimuksen määrää on selitetty usein urheilujournalismin viihteellisellä luonteella, jolloin se on saanut väistyä priorisointijärjestyksessä niin sanotusti vakavampien aiheiden taakse. 1990-luvulta alkaen urheilujournalismia on kuitenkin alettu tutkia aiempaa enemmän. Tutkimusaiheita ovat olleet muun muassa urheilusankaruuden synnyttäminen mediassa, urheilukielen kuvallisuus ja urheilevien naisten representaatiot. Suurin osa tutkielmista on ollut laajuudeltaan pro gradu -tasoa. Laajemmat tutkimukset sen sijaan ovat olleet harvinaisempia. Yksittäisistä urheilutapauksista erityisesti vuoden 2001 hiihdon MM-kilpailut Lahdessa doping-käryineen synnytti paljon mielenkiintoa tutkielmien tekijöiden joukossa. (Laine 2011: 30–35.)

2.3.1 Urheilujournalismi muutoksessa

Urheilujournalismia on usein arvosteltu siitä, että toimittajat tietävät enemmän urheilusta kuin journalismista. Aiemmin väite saattoikin pitää paikkansa, sillä vielä muutama vuosikymmen sitten urheilutoimittaminen oli monelle enemmän sivutoimi tai harrastus kuin ammatti. Urheilutoimituksen piirissä toimi paljon entisiä huippu-urheilijoita, joilta puuttui journalistinen koulutus. Tyypillistä heille sen sijaan oli lapsenomainen innostus urheilua kohtaan. Urheilutoimittajilla onkin perinteisesti ollut varsin läheiset välit journalismin kohteiden eli urheilijoiden kanssa (Pänkäläinen 1998a: 4–5, 8.)

Koljonen (2000: 53) jakaa urheilutoimittajat neljään eri tyyppiin: asiamiehiin, murrospolveen, uuteen polveen ja etenijöihin. Asiamiehet olivat Suomessa hallitseva urheilutoimittajatyyppe 1900-luvun puolessa välissä. Nyt he ovat lähinnä harvinaisuuksia. Asiamiehille tyypillistä oli vähäinen koulutus ja toiminta urheilujärjestöissä sekä urheiluun liittyvissä luottamustehtävissä. Murrospolven edustajat aloittivat työnsä kun asiamiehet vielä työskentelivät urheilutoimituksissa. Heille järjestötoiminta oli asiamiesten tapaan tyypillistä. Koulutukseltaan murrospolven edustajat olivat asiamiehiä heterogeenisempi ryhmä. Murrospolven jälkeen urheilujournalismiin syntyi niin sanottu uusi polvi. Uuden polven edustajat aloittivat työnsä urheilutoimittajina tyypillisesti suoraan koulun penkiltä. Heillä on usein taustallaan harrastustoimintaa urheilun parissa. Koulutukseltaan uuden polven edustajat ovat tavallisimmin ylioppilaita, tai heillä on kesken jääneitä korkeakouluopintoja. Jaottelun neljäs tyyppi ei perustu samalla tavalla historiallisen

aikajanan tarkasteluun kuin kolme aiempaa. Etenijäryhmän edustajille urheilutoimitus on pelkkä välietappi ja pätevyöitymispaikka. Etenijöitä urheilutoimituksissa on ollut ennen, ja on yhä. Voidaan kuitenkin katsoa, että urheilutoimittaminen on siirtymässä murrosvaiheen kautta asiamiehiltä uuden polven edustajien haltuun. (Koljonen 2000: 53.) Edellä esitetyn kehityskäyrän perusteella voidaan arvella, että urheilutoimittajien koulutustaso on ollut 2000-luvulla yhä nousussa, ja on nyt korkeammalla tasolla kuin koskaan aiemmin. Arvioni mukaan myös tämän tutkielman aineiston tuottaneet toimittajat ovat lähinnä uuden polven urheilutoimittajia.

Teknologian kehittyminen ja sen mukanaan tuomat median uudet mahdollisuudet ovat vaikuttaneet myös urheilujournalismiin. Vaikka esimerkiksi internet on tuottanut paljon lisää työpaikkoja urheilutoimittajille, ovat myös journalistiset vaatimukset kasvaneet. Tiedon äärelle pääsyn helpottuminen on aiheuttanut sen, että urheilun seuraajien eli urheilujournalismin asiakkaiden tietomäärä on lisääntynyt. Tästä johtuen myös urheilutoimittajan on usein oltava alansa asiantuntija. Toimittajia onkin nykyään kahta lajia: yleistoimittajia ja erikoistoimittajia. Erikoistoimittajat ovat oman kiinnostuksen kohteensa spesialisteja. He kirjoittavat yleensä vain yhdestä tai kahdesta tietystä lajista. (Andrews 2005: 2-3, 8, 34.) Ilta-Sanomissa toimittajat näyttivät aineistoni perusteella usein keskittyvän erityisesti yhteen tai kahteen lajiin. Kuitenkin pääsääntöisesti he tekivät juttuja myös muista kuin päälajeistaan. Painopiste yleis- ja erikoistoimittamisen välillä vaihteli toimittajien kesken huomattavasti.

Urheilujournalismille on ominaista se, että tapahtumat tiedetään periaatteessa etukäteen. Ei tiedetä tarkalleen, mitä tulee tapahtumaan, mutta tiedetään, milloin esimerkiksi jalkapallo-ottelu pelataan tai MM-kilpailut järjestetään. Tämän vuoksi lehtien urheilutoimituksella on usein vakiintunut sivumäärä käytössään. Urheilutoimittajien tehtävä on tämän valmiin tilan täyttäminen. (Andrews 2005: 2, 9.) Olympiauutisoinnissa aineistoni perusteella kuitenkin ainakin Ilta-Sanomissa päivittäinen urheilusivujen määrä muodostui tarpeen mukaan.

Median muutokset ovat aiheuttaneet uudistamistarvetta tapaan, jolla urheilusivut lehdissä täytetään. Perinteiset urheilutapahtumien selostukset ovat esimerkiksi vähentyneet huomattavasti (Koljonen 2000: 121). Koska muun muassa internet tekee

urheilutapahtumien reaaliaikaisen seuraamisen mahdolliseksi, ovat urheilu-uutiset urheilua seuraaville lukijoille vanhentuneita jo ennen lehden ilmestymistä. Urheiluraporteissa keskitytäänkin nykyisin tapahtumien kertaamisen sijaan esimerkiksi dramaattisiin yksityiskohtiin. (Laine 2011: 319.)

Suorien lähetysten aikakaudella eiliset tapahtumat ovat varsinkin iltapäivälehtien lukijoille siis jo tuttuja. Iltapäivälehdet ilmestyvät niin sanotun uutisvuorokauden hännillä, joten niiden on etsittävä uusi rooli ja tarjottava jotakin uutta. (Laine 2011: 313–314, 317.) Entistä tärkeämpään rooliin urheilujournalismin kentällä ovat nousseet erityisesti ennakkojutut. Ennakkojuttujen tarkoitus on pohjustaa tulevia urheilutapahtumia, mutta myös ohjata urheilun draaman kaarta haluttuun suuntaan. Myös urheiluviedonlyönnin suosio on lisännyt ennakkojuttujen kysyntää. (Pänkäläinen 1998a: 33–34.) Muita uusia keinoja urheilujournalismin kehityksen tiellä ovat olleet esimerkiksi näkökulmien yllättävyys ja oivaltavuus, lisätiedon tarjoaminen sekä muiden mediatoimijoiden täydentäminen. Näiden lisäksi lehdet pyrkivät luomaan itse puheenaiheita räväkällä ja tunnepitoisella kielenkäytöllä, dramatisoinnilla sekä kärkkäällä kritiikillä. (Laine 2011: 317–318.)

Urheilujournalismin aiheet pyrkivät kaupallisessa lehdistössä seuraamaan yleisön mieltymyksiä (Pirinen 1998: 31). Kussakin maassa yleisöllä on tavallisesti omat suosikkilajinsa, joita media seuraa erityisen tarkasti. Esimerkiksi Intiassa media keskittyy krikettiin, ja suurimmassa osassa läntisiä maita jalkapalloon. Suomessa suurimman mediatilan saa jääkiekko. Yleisön mielenkiinto seuraa kuitenkin varsin tarkasti menestystä, joten esimerkiksi Suomen jalkapallomaajoukkueen kansainvälinen menestyminen saattaisi hyvinkin mahdollisesti sysätä jääkiekon pois sen hallitsemasta valta-asemasta. (Pänkäläinen 1998b: 48.) Kuitenkin joukkuepallolajit kaiken kaikkiaan ovat varsinkin Suomessa median suosiossa. Tulevaisuuden kannalta näyttäisi jatkossa siltä, että joukkuepallolajien rooli tulee korostumaan entisestään. Pienten lajien on tyytyminen vain marginaaliseen seurantaan mediassa. Yleisön toiveiden lisäksi myös toimittajien omat mieltymykset vaikuttavat usein lajien saamaan palstatilaan lehdissä. (Koljonen 2000: 41–42, 123.)

Urheilujournalismi kohdistuu aiheiltaan huomattavasti enemmän miehiin kuin naisiin. Esimerkiksi vuonna 1998 Helsingin Sanomissa urheilujutut käsittelivät miehiä 80

prosentissa tapauksista. (Koljonen 2000: 44.) Miehiin keskittyminen on kansainvälinen ilmiö, mutta näyttäisi siltä, että se olisi erityisen voimakasta Suomessa. Laineen (2011: 316) tarkastellessa vuoden 2006 talviolympialaisten raportointia Suomessa ja Ruotsissa, sai hän tulokseksi palstatilan jakautumisessa sukupuolten kesken huomattavia eroja. Suomessa se jakautui 79 prosenttisesti miehille, kun taas Ruotsissa miehet saivat palstatilasta vain 57 prosenttia. (Laine 2011: 316.) Miesvaltaisuus urheilujournalismissa näkyy myös lajien sisällä. Esimerkiksi miesten jääkiekkjoukkueen valmistautuminen MM-kilpailuihin saa enemmän palstatilaa kuin naisten MM-kilpailujen mitaliottelut. Perusteluna naisten pienemmälle palstatilalle on esitetty muun muassa naisurheilun miesurheilua heikompa tulostasoa. Myös yleisön kiinnostuksen kohteet vaikuttavat kaupallisessa mediassa jaettavaan palstatilaan. (Pirinen 1998: 30–31, 36.) Naisurheilun lisäksi marginaaleihin ovat jääneet myös vammais- ja veteraaniurheilu (Koljonen 2000: 44). Oman aineistoni perusteella on selvää, että naisurheilun saama palstatila on riippuvainen urheilulajista. Esimerkiksi hiihtolajeissa nais- ja miesurheilijoiden saamassa palstatilassa ei ollut merkittäviä eroja, mutta sen sijaan esimerkiksi jääkiekossa erot olivat suuria.

2.3.2 Urheilujournalismi taloudellisen tuoton välineenä

Urheilumedian toimimisen mahdollistaa taloudellisesti kaksi tahoja: yksittäiset asiakkaat sekä mainostajat. Yksittäisten ihmisten antama taloudellinen tuki on joko vapaaehtoista tai pakotettua. Vapaaehtoisen tuen piiriin kuuluvat esimerkiksi maksutelevisiosta ja urheiluun erikoistuneista lehdistä koostuvat tulot. Pakotettua tukea sen sijaan ovat esimerkiksi television katseluun liittyvä verotus sekä yleissanomalehdet, joiden lukijoista suurta osaa urheilu ei kiinnosta ollenkaan. Penkkiurheilijoiden rooli urheilun rahoittajana muodostuu lopulta kaksinkertaiseksi, sillä mainostajatkin saavat rahansa heiltä. (Koljonen 2000: 78.)

Kiristynyt kaupallinen kilpailu on saanut urheilujournalismin tarttumaan uusiin keinoihin asiakasmääränsä kasvattamiseksi. Yksi varsinkin viime vuosina lisääntynyt keino on urheilutoimittajien tuotteistaminen. Toimittajat ottavat nykyään omalla persoonallaan kantaa ajankohtaisiin asioihin. Kantaaottavuus ja niin sanottu mielipidejournalismi ovat tulleet entistä suurempaan rooliin. (Laine 2011: 318, 320.) Myös oman tutkimusaineistoni perusteella niin sanotun mielipidejournalismin osuuden kasvu urheilujournalismissa oli

havaittavissa. Toimittajia tuoteistettiin Ilta-Sanomissa myös esimerkiksi lisäämällä kirjoittajan valokuva artikkelin viereen.

Taloudelliset agendat ovat saaneet median ja urheilun myös lähestymään toisiaan. Media ja urheilu elävät ikään kuin symbioosissa, jossa ne jakavat samat kuluttajat. Näin ollen ne myös tuovat näkyvyyttä toisilleen. Kumpikin taho hyötyy toisen menestyksestä. (Rowe 2004: 6.) Urheilujournalismi on urheilun merkittävin markkinointiväline (Andrews 2005: 21). Urheilu taas on tehnyt myönnytyksiä urheilumedialle esimerkiksi kehittämällä joihinkin urheilulajeihin median kannalta hyödyllisiä sääntöjä. Esimerkiksi tenniksen katkaisupeli tie-break on kehitetty siitä syystä, etteivät ottelut venyisi niille televisiossa määritellyn lähetyksajan ulkopuolelle. Myös esimerkiksi mäkihypyn toisen hyppykierroksen käännetty hyppyjärjestys on kehitetty nimenomaan tuomaan dramatiikkaa television katsojille. (Pänkäläinen 1998b: 49.)

2.3.3 Urheilujournalismi kritiikin kohteena

Urheilujournalismia on historian saatossa arvosteltu ahkerasti. Arvostelua se on saanut osakseen niin objektiivisuuden puutteesta, kritiikittömyydestä kuin siitä, että urheilujournalistit ovat usein liian läheisissä väleissä kohteidensa kanssa. (Tolvanen 1998: 37–38.) Pänkäläisen (1998a: 33) mukaan urheilujournalismi sortuu yksinkertaistamiseen ja valmiisiin kaavoihin varsinkin tulosten analysoinnissa. Jos Suomi voittaa, se on pelannut kurinalaisesti. Jos Kanada voittaa, on se luonnollista, koska se on maailman paras jääkiekkoma. Edellisen kaltaiset selitykset eivät välttämättä tee tarvittavaa oikeutta urheilun monimuotoisuudelle. (Pänkäläinen 1998a:33, 37-38.)

Urheilujournalismissa objektiivisuus on moniin muihin journalismin osa-alueisiin verrattuna valikoivaa. Normaalisti urheilujournalisteilta odotetaan objektiivisuutta siinä missä muiltakin toimittajilta, mutta joskus tästä ihanteesta on lupa poiketa, tai se voi olla jopa odotettua. Alueellisissa lehdissä paikallisen joukkueen otteluista uutisoidaan yleensä oman joukkueen perspektiivistä. Saman poikkeuksen tekee usein myös maaotteluista raportointi, jos toimittajan oman maan joukkue on ottelussa toisena osapuolena. (Andrews 2005: 61.)

3 IDENTITEETTI VÄLINEENÄ ITSENSÄ YMMÄRTÄMISEEN

Identiteetti tarkoittaa yksilön tulkintaa minuutensa keskeisistä piirteistä (Sihvola 2000: 11). Se voi kuitenkin myös tarkoittaa ryhmän tulkintaa yhteenkuuluvuutensa perustasta. Identiteetillä kuvataan itsenä olemisen lisäksi samana pysymisen tilaa. Tyypillisiä määrittäviä tekijöitä identiteetille ovatkin samuus, pysyvyys, ykseys ja yhtäläisyys. (Hänninen 1998: 108.) Jotta jollakin voisi olla identiteetti, täytyy sen pysyä oleellisilta osilta samana ympäröivien olosuhteiden muutoksista huolimatta. Tärkeä identiteettiin liittyvä seikka on silti myös eriävyys. Identiteetin olemassa olo vaatii erottumista jostakin muusta. (Jääskeläinen 1998: 41.) Identiteettiin liitetään myös ajallinen ja sosiaalinen jatkuvuus. Nykyisyys ja menneisyys kietoutuvat yhteen, samoin kuin myös yksilöllinen ja yhteinen. Identiteettiä onkin dynaaminen, jatkuvasti muotoutuva prosessi. Identiteettiä voidaan yleensä pitää positiivisena käsitteenä, jonka säilyttäminen on arvokasta. (Paasi 1998a: 174, 180.)

Kiinnostus identiteettiä kohtaan on syntynyt ihmisen itsensä ymmärtämisen tarpeesta (Hänninen 1998: 6). Ihmisen identiteetin lähteinä saattavat toimia monet asiat kuten esimerkiksi kieli, murre, etnisuus, sukupuoli, uskonto, paikkakunta, elämäntapa ja johonkin alakulttuuriin kuuluminen. Identiteettiin sisällytetään kaikki ne piirteet, jotka koetaan tärkeiksi itseä määrittäviksi tekijöiksi. Identiteettiä voidaankin näin ollen pitää tulkintana minuuden keskeisistä piirteistä. Identiteettiä tutkiessa on mielenkiintoista pohtia, kuinka suurilta osin se on itse valittu, vai syntyykö ihmisen identiteetti tietoisesta valinnasta riippumatta. (Sihvola 2000: 16–19.)

3.1 Kansallinen identiteetti globalisaation haastamana

Globalisoituneessa ja modernisoituneessa maailmassa kansakunnat ja yhteisöt koostuvat yleensä varsin heterogeenisestä massasta. Ihmiset ovat peräisin eri kulttuureista ja yhteiskuntaluokista. He myös edustavat eri sukupuolia ja eri etnisiä ryhmiä. Yhteisen kansallisen identiteetin kautta näille kaikille ihmisryhmille voidaan kuitenkin yrittää luoda mahdollisuus yhteenkuuluvuuden tunteeseen. (Hall 1999: 53–54.) Kansallinen identiteetti

on luonteeltaan ikään kuin hetkellinen samaistumiskokemus, joka voidaan kokea esimerkiksi symbolien tai rituaalien kautta (Peltonen 1998: 20). Kansallista identiteettiä onkin varta vasten pyritty rakentamaan sillä tavalla, että mahdollisimman suuri osa eri kansanryhmistä voisi tuntea näitä samaistumiskokemuksia. Näistä yhteisistä samaistumiskokemuksista saattaa usein hyötyä myös valtio, sillä vahva kansallinen identiteetti saa kansalaiset tuntemaan lojaliteettia kotimaataan kohtaan. (Paasi 1998a: 177.) Hallin (1999: 54, 56) mukaan kansalliset identiteetit eivät kuitenkaan yleensä pysty kokoamaan yhteen kaikkia yhteiskuntaan kuuluvia ryhmiä.

Kansallisuus on suurelle osalle ihmisiä tärkeä seikka identiteettiä rakennettaessa. Jos satunnaiselta suomalaiselta yksilöltä kysytään esimerkiksi ulkomailla, kuka hän on, hän vastaa usein ensimmäisten asioiden joukossa olevansa suomalainen. Yksilöllä ei kuitenkaan voida katsoa olevan kansallista identiteettiä sisäänrakennettuna syntyessään, vaan se kasvaa osaksi yksilöä ajan kuluessa. Kansallista identiteettiä voidaan rakentaa kansallisen kulttuurin avulla tuottamalla kansakunnasta sellaisia merkityksiä, joihin yksilöt voivat identifioitua. Kansallista kulttuuria, ja sitä kautta identiteettiä, voidaan synnyttää yhteiskunnassa esimerkiksi rakentamalla kansakunnalle oma kertomus. Kansallisella kertomuksella luodaan kansalle alkuperä ja traditio. Niiden pohjalta kansalle syntyy myös luottamus jatkuvuuteen ja tulevaisuuteen. Voimme kokea, että kaikki on niin kuin on aina ollutkin, ja on niin myös jatkossa. Traditiot ovat näennäisestä historiallisuudestaan huolimatta kuitenkin useimmiten uusia ja keinotekoisesti keksittyjä. Ne ovat vain monesti tarkoituksella rakennettu sellaisiksi, että ne näyttäisivät ja tuntuisivat vanhoilta. Näin traditiot pystyvät aikaansaamaan ihmisille tunteen pysyvyydestä. (Hall 1999: 45–51.)

Kansallisissa kertomuksissa kansakunnan synty ulotetaan yleensä niin kauas historiaan, että usein liikutaan jo historiankirjoituksen tavoittamattomassa niin sanotussa myyttisessä ajassa. Näitä myyttiseen aikaan sijoituvia kansakunnan syntymistä koskevia tarinoita kutsutaan perustamismyyteiksi. Tällaisia perustamismyyttiin pohjautuvia kansakunnan kertomuksia tuotetaan esimerkiksi kirjallisuuden, median ja populaarikulttuurin kautta. Niiden kautta syntyvät kansakunnan yhteiset kuvat, symbolit ja rituaalit, jotka edustavat yhteisyyttä. Rituaalien avulla ihmiset saadaan osallisiksi yhteisiin kokemuksiin. Kansakunnan kertomuksen takia kansallisilla kulttuureilla onkin usein taipumus tuntea

viehtymystä menneeseen ja hakea voimaa usein fiktiivisistä menneisyyden suuruuden ajoista. (Hall 1999: 48–51)

Vahvalla kansallisella identiteetillä on ollut merkittävä osa eri kansakuntien kehityshistoriassa, ja se on omalta osaltaan auttanut valtioita kehittymään teolliseksi ja moderneiksi yhteiskunniksi. Sillä on ollut myös tärkeä rooli monien kansallisten instituutioiden, kuten esimerkiksi koulutusjärjestelmän, ylläpitämisessä. 1900-luvun loppuun saakka kansallisuudella on ollut taipumus voittaa muut identifikaation lähteet, mutta Hall (1999: 58) arvelee, että tulevaisuudessa kansalliset identiteetit tulevat jatkuvasti heikkenemään. Yhtenä syynä oletetulle heikkenemiselle hän pitää globalisaatiota. Sen ansiosta ihmisillä on nykyään mahdollisuus kokea yhteisyyttä myös kaukana elävien ihmisten kanssa. Tästä seuraa uusien ryhmäidentiteettien syntyminen. Uudet ryhmäidentiteetit tulevat kilpailemaan perinteisten kansallisten identiteettien kanssa. Globalisaatio saa myös aikaan muutoksia jo olemassa oleviin kansallisiin identiteetteihin. Kansainvälistyvä maailma on tehnyt niiden säilymisen täysin koskemattomina mahdottomaksi. Kun kulttuurit homogenisoituvat globalisaation ajamina enemmän ja enemmän, kansallisten identiteettien merkitys katoaa. Kaikkialle syntyy vähitellen pääpiirteissään samanlainen länsimainen yhteiskunta. (Hall 1999: 45–47, 57–64.) Globaalisuuden eräänlaisena vastavoimana on kuitenkin havaittavissa myös lokaalisuuden korostuminen. Käsittelen lokaalisuuden ja globaalisuuden suhdetta tarkemmin aineistoni kautta tutkielmani viidennessä luvussa.

3.2 Suomalaisuus kansallisena identiteettinä

Suomea ei voida perinteisessä mielessä pitää kansallisvaltiona, sillä suomalaisuus ei alun perin perustu yhteiseen kansallisuuteen tai etnisyyteen. Suomalaisuus on pikemminkin kulttuurisesti tuotettua. Suomi luotiin 1800-luvulla valmiina olemassa olevalle maa-alueelle yhtenäistämällä kieli ja koulutusjärjestelmä. Uudelle kansakunnalle luotiin myös oma kansankulttuuri ja historia. (Käkönen 1998: 134.) Sihvolan (2000) mukaan Suomi syntyi käytännössä suurvaltapolitiikan sivutuotteena. Kansanperinteessä esiintyvä pitkälle historiaan ulottuva suomalaisuus perustuu suurimmaksi osaksi pelkkään myyttiin.

Suomalaisuuden voidaankin katsoa syntyneen pitkälti kansallismielisen kirjallisuuden avulla. (Sihvola 2000: 21.)

Kansallisessa kirjallisuudessa suomalaisuus on saanut osakseen niin positiivisia kuin negatiivisia konstruktioita. Positiivisina konstruktioina voidaan pitää esimerkiksi Kalevalassa esiintyvää myyttistä suomalaisuutta, johon yhdistyy usein sankarilliset piirteet. Suomalaiset on kansalliskirjallisuudessa kuvattu toistuvasti myös erityisen työteliäänä kansana. Suomalaisista on lisäksi luotu käsitys turmeltumattomana ja positiivisessa mielessä lapsen kaltaisena kansana. Negatiivisia konstruktioita suomalaisuudesta ovat esimerkiksi kansan kehittymättömyys kulttuurisesti ja tietynlainen takapajuisuus. Suomalaisuutta on kuvattu muihin kansoihin verrattuna alempiarvoisena. Köyhää kansaa on kuvattu myös yhteiskunnallisesti vaarallisena. Kansan on esitetty voivan aiheuttaa mittavia sosiaalikuluja, rikollisuutta ja kapinaa. 1900-luvulla suomalaisuuden kuvauksiin tuli mukaan patologinen alkoholin käyttö. (Apo 1998: 88, 92.) Tarkastelen tutkimusaineistoni analyysiosuudessa, mitkä näistä positiivisista ja negatiivisista suomalaisuuden kuvauksista toteutuvat urheilujournalismissa.

Suomalaiseen identiteettiin kuuluu usein myös oman oletetun huonouden korostaminen. Apo (1998: 86) käyttää ilmiöstä termiä itserasismi. Suomalaiset ovat luoneet omasta identiteetistään monilta osin negatiivisiin piirteisiin perustuvan puhumalla jatkuvasti itsestään ja kansallisuudestaan kielteiseen sävyyn. (Apo 1998: 86.) Suomalaisuudesta puhutaan ikään kuin jotain muuta kansallisuutta huonompana määreenä. Suomalaisuutta voidaan pitää ihmisten keskuudessa tietyllä tapaa takapajuisena, ja sen sijaan esimerkiksi eurooppalaisuutta korostetun positiivisena määreenä. Suomalaisuuteen yhdistetään aika ajoin myös negatiivisia stereotypioita kuten suvaitsemattomuutta, väkivaltaisuutta, kommunikaatiokyvyttömyyttä, epäkohteliaisuutta, yksitasoisuutta ja metsäläisyyttä. (Alapuro 1998: 175, 178, 180.) Useimmat negatiiviset konstruktiot suomalaisuudesta ovat lähinnä ylhäältä käsin tuotettuja. Kun eliitti tuotti 1800-luvulla suomalaisuutta kansanrunouden avulla, ei sillä ollut kovin hyvää käsitystä siitä, millaista kansa todellisuudessa oli. Eliitin käsitykset suomalaisuudesta saattoivatkin olla huomattavasti todellista kuvaa negatiivisempia. (Apo 1998: 87.)

Vaikka maailma globalisoituu, suomalaisuus on pysynyt vahvana identiteettinä verrattuna monien muiden maiden kansojen kansallisiin identiteetteihin. Vuonna 2000 tehdyn tutkimuksen mukaan 80 prosenttia Suomen kansasta samaistuu suomalaisuuteen ja kokee yhteenkuuluvuutta toisiinsa. Luku on hyvin korkea jos sitä verrataan esimerkiksi Euroopan Unionin tai eri maakuntien saamiin samastumislukuihin suomalaisten keskuudessa. (Sihvola: 2000: 20.) Sihvolan (2000: 22) mukaan suomalaisuuden menestys perustuu siihen, että se ei todellisuudessa ole muutosta pelkäävä perinneidentiteetti vaan eräänlainen projekti-identiteetti, joka syntyi 1900-luvun alun sotaisista vaikeuksista. Sisällissodan jälkeinen kansa oli pakko saada traumaattisten tapahtumien jälkeen yhdistettyä. Yhteisestä suomalaisuudesta tuli tämän projektin kulmakivi. (Sihvola 2000: 19–23.) Kansallisesta identiteetistä ei kuitenkaan voitu rakentaa kovin monikerroksista, sillä mahdollisimman suuren osan kansasta oli pystyttävä kokemaan se omakseen. Kansallisten symbolien oli oltava kaikille tuttuja, yksinkertaisia ja loputtomasti toistettuja. (Peltonen: 1998. 20–21.)

Kansallisen identiteetin ylläpitämiseen voidaan vaikuttaa esimerkiksi koulutusjärjestelmän ja median kautta. Myös muut kansalliset instituutiot kuten armeija, kirkko ja oikeusjärjestelmä ovat osallisia sen rakentamisessa. Koska ihmisellä ei ole kansallista identiteettiä syntyessään, on koulujärjestelmällä merkittävä osa sen luomisessa. Erityisesti äidinkieli, historia ja maantieto ovat tärkeitä oppiaineita kansallisen identiteetin rakentamisen kannalta. Oppikirjat kertovat suomalaisuudesta ikään kuin virallisen kuvan, johon yksilöitä pyritään samaistuttamaan. Yhteiskunnan eri ikäpolvet ovat kuitenkin saaneet koulussa hyvin erilaista opetusta, ja käsitykset suomalaisuudesta saattavat olla hyvinkin erilaisia sukupolvien kesken. Erityisesti koulutusjärjestelmän kautta annettu käsitys oman identiteetin rakentumisesta suhteessa muihin on muuttunut vuosikymmenten aikana. Vieläkin on elossa sukupolvia, joille on opetettu, että eri kulttuurit ovat eriarvoisia, tai että eri etnisten ryhmien välillä on olemassa mittavia eroja tietyillä lahjakkuuden osa-alueilla. (Paasi 1998b: 215–217, 243.) Esittelen tämän tutkielman viidennessä luvussa muun muassa, millä tavalla suomalaisuus nykyisin suhteutetaan muihin kansallisuuksiin urheilujournalismissa.

3.3 Media kansallisen identiteetin rakentajana

Mediatekstit tarjoavat tärkeitä rakennusaineita identiteetin ylläpitämiseen. Media tarjoaa yksilöille tarinoita, joiden avulla he voivat muistaa keitä he ovat, ja sitoutua uudelleen niihin arvoihin, joita he edustavat. Yksi näistä merkittävistä identiteettiämme vahvistavista arvoista on kansallisuus. Mediatekstit sisältävätkin diskursseja, joiden puitteissa kansalaisuutta rakennetaan. Voidaan ajatella, että kansakunta ikään kuin elää mediassa käytetyssä kielessä. Tutkimalla mediatekstejä pääsemme tarkastelemaan sitä, miten kansakunta niiden kautta rakennetaan. (Valtonen 2000: 55, 62, 64, 73–74.)

Media saa tarjoamallaan aihevalinnoilla ihmiset katsomaan ainakin hetkellisesti samaan suuntaan ja kiinnostumaan samoista asioista. Tällä tavoin ihmisten välille syntyy yhteisyyden tunteita. (Valtonen 2000: 73.) Yhteisyyden kautta rakentuu yhteisö, jota voidaan nimittää niin sanotuksi kuvitelluksi yhteisöksi. Kuvitellun yhteisön jäsenet eivät todellisuudessa koskaan tapaa toisiaan, eivätkä voi olla näin ollen täysin varmoja edes toistensa olemassa olosta. Tätä yhteisöä pitää kuitenkin koossa media esimerkiksi sanomalehtien kautta. Päivittäinen sanomalehti on ikään kuin seremonia, joka todistaa yksilöille heidän yhteisönsä olemassaolon. (Hujanen 1997: 107.) Yksi lehdistön kannalta merkittävä tavoite onkin kansallisen viitekehysten luominen. Tavoitteeseen voidaan päästä pitämällä yhtenä tärkeimmistä uutiskriteereistä kansallista merkittävyyttä ja läheisyyttä. Ainakin pääuutisten on aina tärkeää koskettaa lehden yleisökseen tavoittelemaa yhteisöä. (Moring 2000: 81.)

Sen lisäksi, että media kertoo, keitä me olemme, se kertoo myös, keitä me emme ole. Median tehtävä onkin kertoa, mikä on meidän suhteemme muihin. (Moring 2000: 80.) Media luo jatkuvasti kilpailuasetelmaa meidän ja muiden välille, koska yksi yhteisön rakentumisen keskeisimmistä vaatimuksista on vastakohtaisuus joihinkin muihin. Tätä kilpailuasetelmaa voidaan tuottaa käyttämällä esimerkiksi kansallista symboliikkaa mediateksteissä. Symbolien huolellinen valinta on tärkeää, sillä media pyrkii tietysti rakentamaan yhteisönsä mahdollisimman suureksi. Tällä tavoin se pyrkii pääsemään käsiksi mahdollisimman suureen markkinaosuuteen. Kansalliseen identiteettiin liittyvä me-ajattelu on erityisen vahvasti läsnä urheilujournalismissa. (Hujanen 1997: 107, 110.)

3.4 Urheilu suomalaisuuden rakennusaineena

Urheilu sopii draamallisen perusolemuksensa takia hyvin identiteetin rakentamiseen. Urheilussa on omat ohjaajansa, näyttelijänsä ja yleisönsä. Tätä näytelmää seuraamalla yksilö voi kokea niin onnistumisen kuin epäonnistumisen tunteita. Niiden avulla yksilö muokkaa käsitystä itsestään. (Virtapohja 1997: 132.) Urheilun areenoilla ihmiset voivat myös tuoda esiin heissä heräävät kansalliset tunteet tavalla, jota monessa muussa kontekstissa voitaisiin pitää liiallisena nationalismina (Laine 2010: 52). Urheilua onkin historian saatossa usein käytetty juuri nationalistisiin pyrkimyksiin. Koska urheilun kautta pystytään tavoittamaan miljoonat ihmiset, sisältyy siihen erityisen suuri mahdollisuus poliittiseen tai yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. (Billings & Hundley 2010: 7.)

Urheilujournalismille on tyypillistä luoda tietynlainen me vastaan ne -vastakkainasettelu. Vaikka läntisessä maailmassa on ollut 2000-luvulla verraten rauhallista, urheilujournalismi luo usein joukkueiden välille häpeilemättä sytykettä jopa vanhoista poliittisista konflikteista tai sodista. (Andrews 2005: 20.) Urheilujoukkueista puhutaan usein käyttämällä sotaisia termistöä. Monissa maissa maajoukkueista saatetaankin käyttää samaa nimitystä kuin sotajoukoista. Kannattamalla urheilujoukkueita ihmiset saattavat kokea tukevansa joukkoja myös maailman sotatantereilla. (Wenner 2004: 74–75.)

Suomessa historian tutkimuksessa urheilulla on katsottu olleen tärkeä osa itsenäisyyttämme edeltäneessä kansallismielisessä liikehdinnässä. Urheilun ja urheilijoiden avulla lujitettiin suomalaisten yhteenkuuluvuuden tunnetta. Koettiin, että urheilijat tekivät suorituksensa nuoren kansakunnan puolesta. Urheilijat eivät edustaneet luokkia tai säätyjä vaan koko kansaa. Voidaan katsoa, että koko maa hyötyi tästä urheilun ja kansakunnan nationalistisesta symbioosista 1900-luvun alun Suomessa. Kansakunta hyötyi paitsi kansallisen identiteetin vahvistumisen kautta myös suoraan maanpuolustuksellisesti. Suomen kansallislajit kuten pesäpallo, hiihto ja yleisurheilu olivat kaikki hyödyllisiä sotilaskunnan ylläpitäjiä reservissä. Urheilussa saavutettu menestys oli myös omiaan nostamaan kansallista itsetuntoa. Urheilijoiden koettiin tekevän pientä, vielä paikkaansa hakevaa, Suomea tunnetuksi suuressa maailmassa. (Nielsen 2010: 38–45.)

Suomalaisen urheilijan tai joukkueen menestyminen maailmalla aiheuttaa vielä tänäkin päivänä tietynlaisen urheilun ulkopuolisen tapahtumaketjun, johon kuuluvat niin mitalikahvit, liput, marssit kuin kansalaisjuhlat (Koljonen 2000: 46). Monet suomalaiset urheilusuoritukset ovatkin olleet myös yhteiskunnallisesti merkittäviä tapahtumia. Esimerkiksi Suomen ensimmäistä jääkiekon maailmanmestaruutta seurannut juhlahumu vuonna 1995 oli seurausta urheilusuorituksen ja yhteiskunnallisen tilanteen yhteisvaikutuksesta. Suomi oli liittymässä EU:hun ja kansallisen identiteetin koettiin olevan uhattuna. Samalla kun ihmiset juhlivat jääkiekon maailmanmestaruutta, juhlivat he myös suomalaisuutta ja kansallista identiteettiä, joka ikään kuin todistettiin jääkiekkoareenoilla maailman parhaaksi. (Virtapohja 1997: 132–133.)

Toisena esimerkkinä kansallisen identiteetin ja modernin suomalaisen yhteiskunnan yhteydestä voidaan pitää 2001 tapahtunutta doping-skandaalia. Dopingin ei katsottu aiheuttaneen häpeää vain urheilijoille itselleen vaan koko Suomen kansalle. Dopingin käyttö nosti kansassa esiin negatiivisia tunteita kuten esimerkiksi vihaa, häpeää ja nöyryytystä. Lehdet kirjoittivat kansallisesta häpeästä. Ajan kuluessa suhtautuminen asiaan kuitenkin muuttui. Suuttumus urheilijoita kohtaan vaihtui urheilun sinänsä syyllistämiseen. Etiikan ja moraalin koettiin kadonneen urheilusta kaupallistumisen myötä. Doping-selkkaus nähtiin suomalaisen kansallisen identiteetin kriisinä globalisoituvassa maailmassa. Suomalaisuuteen liitetyt ominaisuudet kuten rehellisyys ja aitous olivat menettäneet arvonsa. Urheilussa oli siirrytty niin sanotulle harmaalle alueelle. Lahden doping-tapaus saattoikin olla kansallisen identiteetin kannalta positiivinen yhtenäisyyden palauttaja. (Laine 2010: 51–62.) Tapaus ei koskettanut ainoastaan tyypillisiä urheilun seuraajia vaan kaikkia suomalaisia (Tervo 2010: 99).

Urheilusankarit ovat kansallisia symboleja. Lahdessa 2001 doping-käryssä ryvettyneet karpasit edustivat suomalaisuutta. (Tervo 2010: 95.) 1920-luvulla suomalaisuuden ikonisena sijaan oli juoksija Paavo Nurmi. Nurmi oli täydellinen sankari suomalaisen identiteetin kannalta. Hän oli vaatimaton, työtä pelkäämätön, hiljainen mies. Mutta ennen kaikkea hän oli nopeampi kuin muut. Sankaruus ei ole syntyisin sankareista itsestään. Sankarit saavat arvonsa yleisöltään. Vaatimukset sankaruuteen ovat sankaritekojen tekeminen ja hyvän edustaminen pahaa vastaan. Suomalaisen sankarin tehtävä on tehdä Suomen kansan

mielestä hyviä tekoja. Kansan arvostamat hyvät teot toimivat yhteisöllisyyden lujittajina. Sankarit eivät kuitenkaan luonnostaan edusta jotain tiettyä kansallisuutta, esimerkiksi suomalaisuutta. Haluamme silti keinotekoisesti liittää suomalaisuuden heihin. Globalisoituneessa maailmassa nämä sankarit saattavat olla alkuperältään myös muita kuin suomalaisia. Esimerkiksi vuonna 1995 Suomen jääkiekkomaajoukkuetta valmentanut Curt Lindström nostettiin Suomessa sankariksi hänen ruotsalaisuudestaan välittämättä. (Virtapohja 1997: 129–131, 141.) Tarkastelen tämän tutkielman viidennessä luvussa tutkimusaineistoni kautta muun muassa suomalaista urheilusankaruutta sekä urheilujournalismin usein nationalistista, joskus jopa sotaisaakin, luonnetta.

4 DISKURSSIANALYYSI OSANA LAADULLISTA TUTKIMUSTA

Tieteelliset tutkimukset voidaan pääsääntöisesti jaotella kahteen ryhmään: laadullisiin eli kvalitatiivisiin sekä määrällisiin eli kvantitatiivisiin tutkimuksiin. Kvalitatiivisuus ja kvantitatiivisuus eivät kuitenkaan välttämättä ole toisiaan poissulkevia tapoja tehdä tutkimusta, vaan niitä käytetään usein myös yhdistelmänä samassa tutkimuksessa. Kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen tutkimus kannattaakin ajatella ikään kuin saman jatkumon eri päinä, eikä toistensa täydellisinä vastakohtina. Usein esimerkiksi kvalitatiivisissa tutkimuksissa käytetään kvantifiointia laadullisen tarkastelun rinnalla. Laadullinen ja määrällinen tutkimus tuottavat kuitenkin tavallisesti erityyppistä tietoa. Kvalitatiivisen tutkimuksen tulokset ovat yleensä kvantitatiivisen tutkimuksen vastaavia syvällisempiä, mutta ne eivät ole välttämättä kovinkaan hyvin yleistettäviä. Kvantitatiivinen tutkimus sen sijaan tuottaa kvalitatiivista tutkimusta luotettavampaa, mutta usein myös pinnallisempaa tietoa. (Alasuutari 1993: 15, 29, 190.) Oma tutkielmani sijoittuu selkeästi kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen tutkimuksen jatkumon kvalitatiiviseen päähän.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on lähes rajattomasti mahdollisuuksia aineiston valinnan suhteen. Valittavan aineiston voi kuitenkin jakaa kahteen ryhmään sen perusteella, onko aineisto syntynyt tutkijasta riippuen vai riippumatta. Jos tutkija ei ole vaikuttanut aineiston syntyyn, puhutaan niin sanotusta luonnollisesta aineistosta. Luonnollinen aineisto voi koostua esimerkiksi lehtiartikkeleista. Sen sijaan esimerkiksi haastatteluihin perustuvia aineistoja ei voida pitää luonnollisina, koska ne ovat syntyneet tutkijan omasta aloitteesta. (Alasuutari 1993: 11, 21.) Tässä tutkielmassa käyttämäni Ilta-Sanomien artikkeleista koostuva aineisto on siis niin sanottu luonnollinen, tutkijasta riippumaton, aineisto.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkimusaineistoa tarkastellaan aina tietystä näkökulmasta. Valittua näkökulmaa nimitetään teoreettiseksi viitekehyyksi. Teoreettinen viitekehys voi olla kvalitatiivisessa tutkimuksessa esimerkiksi diskurssianalyysi. Kvalitatiivisen tutkimuksen alussa voidaan esittää myös hypoteeseja, joiden pätevyyttä tutkimuksen aikana pyritään arvioimaan. Kun näkökulma on valittu ja mahdolliset hypoteesit esitetty, tarkastellaan aineistoa ainoastaan valitun teoreettisen viitekehyyksen kannalta oleellisin osin.

Aineistosta kerätyt havainnot pyritään sen jälkeen yhdistämään yhdeksi havainnoksi tai havaintojoukoksi, joista muodostetaan sääntörakenteita, jotka koskevat ainakin tutkimuksen kohteena olevaa aineistoa. Muodostetuista säännöistä mahdollisesti poikkeavat seikat yritetään suhteuttaa kokonaisuuteen. Tämän jälkeen tutkimuksen tuloksia tulkitaan, ja tulkintojen perusteella tutkimusongelmaan haetaan ratkaisuja. (Alasuutari 1993: 23–24, 27, 228.) Tässä tutkielmassa tarkastelen Ilta-Sanomien artikkeleista koostuvan aineiston perusteella iltapäivälehdistön luomaa kuvaa suomalaisesta identiteetistä.

Kvalitatiivinen tutkimus on saanut osakseen verrattain paljon kritiikkiä. Kritiikki perustuu pääasiallisesti kahteen kohtaan, tutkimuksen validiteettiin, eli kelpoisuuteen, sekä tutkimuksen luotettavuuteen. Validiteetti asetetaan kyseenalaiseksi johtuen kvalitatiivisen tutkimuksen usein hieman anekdoottisesta eli yksittäistapauksiin nojaavasta luonteesta. Kritiikin mukaan kvalitatiiviset tutkimustulokset tarjoavat usein vain yksittäisiä esimerkkitapauksia, eivätkä kunnollista kokonaiskuvaa tarkastelun kohteena olevasta ilmiöstä. Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuus kärsii kritiikin mukaan siitä, että eri tutkijat saattavat saada samasta tutkimusaineistosta erilaisia tutkimustuloksia. Saattaa olla ongelmallista valita, kenen tutkijan tuloksia voidaan pitää luotettavina, ja kenen ei. (Silverman 2000: 9–11.) Kritiikki on pääpiirteissään osuvaa myös oman tutkielmani kannalta. On nimittäin arvioni mukaan erittäin epätodennäköisenä, että kukaan muu tutkija tekisi käyttämästäni tutkimusaineistosta täysin samanlaiset havainnot ja tulkinnat kuin tässä tutkielmassa esitän. En kuitenkaan pidä laadullista tutkimusta arvottomana, vaan pyrin oman tulkintani kautta lisäämään ymmärrystä ja keskustelua tutkimukseni kannalta oleellisista asioista.

4.1 Diskurssianalyysi sosiaalisen konstruktionismin perinteessä

Diskurssianalyysi on laadullista tutkimusta, joka perustuu teoreettis-metodologisesti sosiaaliseen konstruktionismiin. Kyseisen teorian mukaan todellisuutta ei ole mahdollista tarkastella sellaisenaan, vaan maailma on aina jostakin näkökulmasta merkityksellistettyä. Sosiaalisen todellisuutemme katsotaan rakentuvan kielenkäytössä ja muussa sosiaalisessa toiminnassa. (Jokinen 2002: 38–39.) Kieltä ei sosiaalisen konstruktionismin kontekstissa

voi ajatella pelkkänä asioiden kuvailuna ja välineenä informaation vaihtoon. Maailman katsotaan rakentuvan kielellisten tekojen kautta. (Wood & Kruger 2000: 4.) Ihmisillä ei ajatella olevan pääsyä ikään kuin puhtaaseen, tulkinnasta vapaaseen, maailmaan sellaisenaan, vaan todellisuus näyttäytyy ainoastaan käyttämämme kielen kautta. Maailmamme on kielen tulkinta todellisuudesta. Diskurssianalyysi taas on tulkinta tästä tekemästämme tulkinnasta todellisuudesta. (Gee 1999: 122.)

Koska tämä tutkielma nojaa osaltaan diskurssianalyysiin, lienee oleellista selvittää, mitä sanalla *diskurssi* tarkoitetaan. Diskurssista voidaan kuulla puhuttavan niin arkisessa kuin tieteellisessä maailmassa. Arkisessa kielenkäytössä diskurssin voidaan katsoa tarkoittavan tiettyihin tilanteisiin liittyviä kielenkäyttötapoja. Tällä tavoin määriteltävät diskurssit ovat suhteellisen pysyviä, mutta silti kuitenkin samalla aina hienoisessa muutoksessa. (Kunelius 2004: 223–225.) Tieteellisen tutkimuksen kannalta diskurssin ajatellaan tarkoittavan merkityssuhteita, joista todellisuus rakentuu. Todellisuus on siis merkityssuhteiden kokonaisuus, joka rakentuu eri diskurssista. Käsitys diskurssin ja todellisuuden suhteesta pohjautuu molemmissa edellä esitetyissä määritelmässä sosiaalisen konstruktionismin perinteeseen, jossa diskurssin ja todellisuuden suhteen ajatellaan olevan kaksisuuntainen. Diskurssi muokkaa ympäröivää maailmaa, mutta samalla ympäröivä maailma muokkaa diskurssia. (Suoninen 2002: 20–22.)

Diskurssianalyysi tarkastelee kieltä maailmaa muokkaavina kielellisinä tekoina. Kielellisillä teoilla ihmisten katsotaan luovan todellisuutta. Jokainen kielenkäyttäjän onkin diskurssianalyysin näkökulmasta sosiaalisen todellisuuden tuottaja. Koska kielenkäytön ajatellaan olevan merkittävä osa todellisuuden rakentamista, on sitä myös tärkeää tutkia. Tutkimalla kielenkäyttöä voidaan saada käsitys siitä, miten sosiaalista todellisuutta sen avulla rakennetaan. (Suoninen 2002: 19–20.)

Diskurssianalyysin mielenkiinto kohdistuu siis siihen, millä tavalla asioita tehdään ymmärrettäviksi kielenkäytön avulla (Suoninen 2002: 18). Diskurssianalyysin avainkysymyksiä ovatkin mitä ja miten, ei miksi. Miten- ja mitä-kysymysten avulla voidaan diskurssianalyysin näkökulmasta parhaiten tarkastella yhteiskuntamme todellisuuden rakentumista. Diskurssianalyysin pääasiallisena tavoitteena ei siis ole esittää

syitä, vaan kertoa, millä tavalla sosiaalinen todellisuutemme rakentuu. (Juhila & Suoninen 2002: 247.)

Diskurssianalyysissa huomio kiinnittyy kieleen vasta sen pinnallisen sanatason ja lauserakenteiden takana. Sanatason takaa etsitään rakenteita ja merkityksiä, joiden avulla kieli ilmentää maailmaa. (Paltridge 2006: 2.) Diskurssianalyysi on erityisen kiinnostunut juuri merkityksistä. Merkitysten katsotaan aina olevan sidottuja ihmisten väliseen kanssakäymiseen eli sosiaaliseen toimintaan. Sosiaalisessa toiminnassa, kuten esimerkiksi keskusteluissa ja kirjoituksissa, merkitykset kuitenkin joko pysyvät samana tai muuttuvat erilaisiksi. Merkitysten pysyminen ja muuttuminen luo osaltaan todellisuutemme kulttuurista jatkumoa. Tämän jatkumon muodostumisesta myös diskurssianalyysi on erityisen kiinnostunut. (Jokinen & Juhila 2002: 60.)

Diskurssianalyysia on käytetty tieteellisessä tutkimuksessa monin eri tavoin. Lukemattomia toisistaan monesti varsin poikkeavia tutkimuksia on historian saatossa kutsuttu diskurssianalyyseiksi. Yhteistä näillä tutkimuksille on se että, kaikki niistä ovat jollakin tavalla kiinnostuneita kielestä ja kielen vaikutuksista. Pohjimmiltaan kaikki diskurssianalyysit näyttävät olevan osa kielen tutkimusta. Diskurssianalyysin on kuitenkin jotenkin erottava muusta kielen tutkimuksesta, sillä eihän kaikkia kieleen keskittyviä tutkimuksia kutsuta diskurssianalyysiksi. Erottava tekijä on diskurssianalyysin suhtautuminen kieleen. Diskurssianalyysissa kielen ajatellaan olevan suhteessa ympäröivään maailmaan. Kieltä ei tutkita abstraktina kielijärjestelmänä vaan todellisuuden osatekijänä. Diskurssianalyysin tarkoituksena on kuvailla tutkimusaineistoa, ja sen kautta myös ympäröivää maailmaa. (Johnstone 2002: 2–3, 25.) Diskurssianalyysin tekemiselle ei ole määritelty tarkkaa metodologiaa, vaan se on pikemminkin jatkuvassa muutoksessa. Muutoksen voi käsittää koskevan niin yksittäisiä tutkimuksia kuin diskurssianalyysiä kokonaisuudessaan. (Gee 1999: 11.) Voidaan siis päätellä, että diskurssianalyysi ulottaa sosiaalisen konstruktionismin käsityksen muuttuvasta maailmasta myös itseensä tutkimustapana. Jokainen yksittäinen diskurssianalyysi muuttaa diskurssianalyysia kokonaisuutena.

Diskurssianalyysi on suhteellisen lyhyestä historiastaan huolimatta ehtinyt saada osakseen kohtuullisen paljon kritiikkiä. Sen luotettavuutta ja käyttökelpoisuutta todellisuuden tulkinnan välineenä on pidetty epäilyksen alla. (Juhila & Suoninen 2002: 233–234.) Diskurssianalyysin voidaan kuitenkin katsoa vastaavan kritiikkiin jo omilla maailmankatsomuksellisilla perustuksillaan. Diskurssianalyysi ei nimittäin pidä tutkijalle mahdollisena edes päästä maailmaan käsiksi sellaisena kuin se todella on. Todellisuutemme on pelkkää tulkintaa. (Gee 1999: 122.) Myös kaikkia tutkielmia voidaan pitää diskursseina diskurssien joukossa. Ne eivät sinänsä ole tosia eivätkä epätosia, vaan rakentavat todellisuutta samalla tavalla kuin kaikki muutkin diskurssit. Näin ollen diskurssianalyysin validiteetti, eli tutkimustulosten vastaavuus todellisuuden kanssa, ei ole välttämättä yhtä relevantti vaade kuin se voi olla joissain muissa tutkimuksissa. (Wood & Kruger 2000: 166.)

4.2 Kriittinen ja analyttinen diskurssianalyttisellä janalla

Diskurssianalyysi voidaan käsittää ikään kuin janaksi, joka alkaa kriittisestä ja päättyy analyttiseen. Diskurssianalyttiset tutkimukset voivat olla joko kriittisiä, analyttisiä tai jotain siltä väliltä. Analyttinen ja kriittinen näkökulma eivät siis ole toistensa vastakohtia vaan saman janan eri osat. Käytännössä ne saattavat yhdistyä samassa tutkielmassa. Esimerkiksi alun perin vaikkapa analyttiseksi tarkoitettu diskurssianalyysi tuottaakin mahdollisesti sellaisia tuloksia, jotka kaipaavat kriittistä tulkintaa. Ei ole olemassa absoluuttisen oikeaa tapaa tehdä diskurssianalyysia. (Jokinen & Juhila 2002: 86–87.) Oleellista diskurssianalyysissa on kuitenkin se, millaisia rakenteita kielen sanatason takaa on mahdollista löytää. Tällaisia rakenteita löytämällä voimme nähdä, miten kieli ilmentää maailmaa sen takana. (Paltridge 2006: 2.)

Analyttinen diskurssianalyysi perustuu tiukkaan aineistolähtöisyyteen ja tutkimustulosten avoimeen tulkintaan. Tutkimusaineistosta ei enakkoon oleteta löytyvän mitään erityistä, vaan sitä pyritään tarkastelemaan täysin vailla ennakkoluuloja. Analyttisessä diskurssianalyysissa aineiston ei esimerkiksi oleteta sisältävän kielessä mahdollisesti esiintyviä valtasuhteista tai eri ihmisryhmien alistamista, vaan sen tavoitteena on

yksinkertaisesti tarkastella aineistoa mahdollisimman huolellisesti kohta kohdalta ja löytää tarkastelun perusteella avoimen tulkinnan avulla johdettuja tuloksia. (Jokinen & Juhila 2002: 86–87, 90.) Analyyttistä diskurssianalyysia kutsutaan joskus myös deskriptiiviseksi eli kuvailevaksi diskurssianalyysiksi. Tästä näkökulmasta katsottuna analyttinen diskurssianalyysi pyrkii kuvailemaan tarkastelemaansa diskurssia. Diskurssin kuvailun tarkoituksena on parantaa mahdollisuutta ymmärtää sitä. Voimme nähdä analogian analyttisen diskurssianalyysin ja monen muun tieteenalan välillä. Samalla tavoin kuin analyttinen diskurssianalyysi kuvailee tarkastelunsa kohdetta, kuvailee myös esimerkiksi biologi luontoa keskittymättä välttämättä syihin luonnon organismien taustalla. (Gee 1999: 9.)

Kriittinen diskurssianalyysi sen sijaan nojaa kielellisesti varsin ladattuihin käsitteisiin kuten valtaan, ideologiaan, hegemoniaan ja alistamiseen. Siitä onkin vähitellen tullut metodin ohella myös väline omien tavoitteiden saavuttamiseen. Kriittistä diskurssianalyysia on käytetty paljon esimerkiksi feministisessä tutkimuksessa. (Jokinen & Juhila 2002: 86.) Fairclough'n (1997) mukaan diskurssianalyysin kriittisyydellä tarkoitetaan tutkijan pyrkimystä ottaa sosiaaliset käytännöt ja syy-seuraussuhteet huomioon kielenkäytön perustana. Kriittisen koulukunnan mukaan yhteiskunnassa esiintyy vahvasti ideologiaan perustuvia sosiaalisia käytäntöjä. Käytäntöjen taustalla olevat ideologiat taas perustuvat valtasuhteisiin. Valtasuhteista hyötyvät pyrkivät säilyttämään vallan itsellään myös jatkossa. Hegemoniset, eli vallitsevat, ideologiset rakenteet pyritään säilyttämään kielen ja diskurssin avulla. Kriittisen diskurssianalyysin mukaan kieli on siis paitsi yhteiskunnallinen tuotos myös yhteiskunnallinen vaikuttaja. (Fairclough 1997: 75–77.) Kriittisessä diskurssianalyysissa korostuu funktionalistinen, eli toiminnallinen, käsitys kielestä. Kielenkäytön, ja samalla siis kielellisten tekojen, taustalla nähdään sosiaalista epäoikeudenmukaisuutta. Kielenkäyttö on kriittisen käsityksen mukaan vahvasti liitettyä valtaan. Valta on kielessä ja kieli on ideologista. Yhteiskunta on sidottuna kieleen ja täten myös kielen sisältämiin valtasuhteisiin ja ideologioihin. (Richardson 2007: 24–27.)

Diskurssianalyysi on siis joko enemmän analyttisyyteen tai kriittisyyteen nojaava. Oma tutkielmani sijoittuu diskurssianalyttisen janan analyttisempaan päähän. Kuitenkin, kuten jo aiemmin selvitin, analyttinen diskurssianalyysi ei sulje pois tutkimustulosten kriittiselle

diskurssianalyysille ominaista yhteiskunnallisen näkökulman huomioivaa tarkastelua. Tutkielmani lähtökohtana on kuitenkin analyyttinen ja tutkimusaineistoon avoimesti suhtautuva menettely. Jos on kuitenkin niin, että tutkimustulokset vaativat niiden tulkitsijaa siirtymään pelkän kuvailevan tarkastelun ulkopuolelle, en ole ennalta halunnut kategorisesti rajata mahdollisuuksiani käsitellä aineistoa laajemmastakaan näkökulmasta. Diskurssianalyysin perinne antaa käsitykseni mukaan perustellun mahdollisuuden toimia tavalla, joka mahdollistaa kohtuullisen luovan suhtautumisen tutkimusaineistoon. Voidaankin ajatella, että tätä tutkielmaa tehdessäni pyrin tarkastelemaan ja tulkitsemaan aineistoani avoimesti, analyyttisesti ja tarvittaessa myös luovasti.

5 SUOMALAISUUS KANSALLISENA IDENTITEETTINÄ ILTA-SANOMISSA

Suomalaisuus-käsitteellä voidaan tarkoittaa joko suomalaisuutta jonkin yksittäisen toimijan piirteenä tai vaihtoehtoisesti eräänlaista ideaalityyppiä suomalaisuudesta (Apo 1998: 83). Kumpikin edellä mainittu mahdollinen tulkinta on tämän tutkielman kannalta omalla tavallaan merkittävä. Tarkastelen nimittäin tässä luvussa niin yksittäisistä suomalaisista urheilijoista kuin suomalaisuudesta sinänsä aineistossani käytettyjä kuvauksia. Niiden pohjalta selvitän, miten suomalaista kansallista identiteettiä rakennetaan iltapäivälehdien urheilusivuilla.

Kansallista identiteettiä tutkittaessa halutaan selvittää erityisesti sen syvärakenteet. Tarkastelun kohteeksi valitaan jonkin kansallisuuden ydin, esimerkiksi suomalainen tapa toimia. Jotta identiteetti voisi olla olemassa, sen täytyy pysyä joltain osin muuttumattomana. Tätä muuttumatonta osaa voidaan pitää suomalaisuuden ytimenä. (Apo 1998: 41, 83–84.) Kansallinen identiteetti ei ole kuitenkaan täysin muuttumaton. Kulttuuri tuottaa siitä jatkuvasti uusia merkityksiä. Tiedämme, mitä on olla suomalainen sen perusteella, millaisia merkityksiä siitä kulttuurissa, tässä tapauksessa iltapäivälehdien urheilusivuilla, tuotetaan. (ks. Hall 1999: 46.) Tutkielmani tapauksessa käytän Ilta-Sanomia ikään kuin suomalaisen identiteetin peilinä, joka kertoo, mitä suomalaisuus on. Tavoitteenani on löytää aineistostani niin pysyviä kuin muutoksessa oleviakin suomalaisuuden piirteitä.

Tarkastelen tässä luvussa suomalaisuutta ensin yleisellä tasolla eli tutkin, millaisia merkityksiä aineistoni suomalaisuudesta sinänsä tuottaa. Sen jälkeen selvitän, miten suomalaisuus suhteutuu aineistoni perusteella muihin maihin ja kansallisuuksiin. Suurin osa tätä tutkielmani analyysiosuutta käsittelee kuitenkin suomalaisesta urheilijasta tuotettuja merkityksiä eli sitä, millainen on suomalainen urheilija ja suomalainen sankari. Lisäksi selvitän, millainen tarina suomalaiselle urheilijalle Ilta-Sanomissa yleensä luodaan.

5.1 Suomalaisuus haasteiden ympäröimänä

Suomalaisuudesta urheilujournalismissa tuotetut merkitykset ovat aineistoni perusteella usein sävyltään huomiota herättävän negatiivisia. Suomesta luodaan kuva ikään kuin jonkinlaisena urheilumaailman Aku Ankkana. Suomi esitetään toistuvasti epäonnisena, altavastajaan asemassa olevana ja huonokäyttöisenä. Negatiiviset konstruktiot tuntuvat määrittävän suomalaisuutta aineistoni perusteella nimenomaan kansana. (ks. Apo 1998: 86–88.) Yksittäiset suomalaiset urheilijat sen sijaan voidaan esittää hyvinkin positiivisessa valossa. Yksittäisten urheilijoiden kuvauksiin keskityn kuitenkin vasta myöhemmissä alaluvuissa.

Aineistoni perusteella suomalainen urheilija tarvitsee menestyäkseen onnea. Suomalaisuus näyttäisi olevan olemuksellisesti epäonnista, eikä pelkkä taito ja fyysinen kunto riitä hyvän suorituksen tuottamiseen esimerkiksi olympialaisissa. Suomen menestys urheilukenttien ulkopuolellakin on suomalaisuuden tarinassa vaatinut todellisuuden ulkopuolelta tulevaa pelastavaa ihmettä. Tunnetuin esimerkki tästä on niin sanottu talvisodan ihme, jonka avulla Suomi pysyi itsenäisenä toisen maailmansodan pinteessä (Apo 1998: 117). Ilta-Sanomien urheilutoimitus näyttäisi kaipaavan talvisodan ihmeen toistumista myös olympialaisissa.

- (1) En itse usko Suomen menestymismahdollisuuksiin Sotshissa, mutta nostan silti jälleen esiin Pikkuleijonien MM-kullan. Harva nimittäin ymmärtää, miten epätodennäköinen Suomen mestaruus oli.

Suunnilleen yhtä epätodennäköinen kuin Leijonien mitali Sotshista, mutta että kaksi ihmettä samaan kalenterivuoteen? Suomelle?

Esimerkissä (1) Ilta-Sanomien toimittaja pohtii Suomen miesten jääkiekkomaajoukkueen menestymismahdollisuuksia olympiaturnauksessa. Onnistuminen vaatisi ihmettä. Suomalainen jääkiekkoilu sai kuitenkin jo yhden ihmeen osakseen, kun nuorten jääkiekkomaajoukkue voitti samana vuonna MM-kultaa altavastajaan asemasta. Suomella näyttäisi esimerkin (1) perusteella olevan jonkinlainen ihmekiintiö, joka oli jo käytetty loppuun vuodelta 2014 ennen olympialaisia. Lopulta Suomen jääkiekkomaajoukkue kuitenkin sijoittui kolmanneksi Sotshin olympialaisten jääkiekkoturnauksessa.

- (2) Suomi hävisi kaksi mitalia yhteensä 2,2 sekunnin marginaalilla. Jos käännetään puukkoa lisää, Suomi on hävinnyt kolme mitalia yhteensä 5,2 sekunnilla, 40 hiihtokilometrillä. Niskanen hävisi Daniel Richardsonille reilun metrin.

Hiihtourheilu on tuottanut suomalaisen epäonnisuuden tarinaan yhden klassisimmista esimerkeistä. Juha Mieto hävisi olympiakullan Lake Placidin olympialaisissa 1980 yhden sekunnin sadasosan erolla kilpailun voittaneeseen ruotsalaiseen. Myös Sotshin olympiakilpailujen alkupuolella suomalaiset jäivät hiihdossa kärkisijojen ulkopuolelle pienillä eroilla. Suomalaishiihtäjä Iivo Niskanen hävisi ruotsalaishiihtäjä Daniel Richardsonille muutamalla kymmenyksellä. Suomalainen hävisi niukasti, ja juuri ruotsalaiselle. Tapaus ikään kuin toistaa Lake Placidin ja Juha Miedon legenda 34 vuoden takaa. Uskoakseni tapa, jolla urheilujournalismi toistaa suomalaisten niukkoja eroja mestareihin, pitää vahvasti yllä suomalaisen epäonnisuuden myyttiä ainakin suomalaisessa urheilussa.

Edellä esittelemääni talvisodan ihme -retoriikkaan liittyy myös Suomen roolin korostaminen altavastaajana. Suomi esitetään toistuvasti vaatimattomana urheilumaana, joka taistelee itseään parempia suurmaita vastaan. Parhaiten se käy ilmi aineistoni perusteella joukkuelajeissa, kuten esimerkiksi jääkiekossa. Aineistoni perusteella on sen sijaan hyvin harvinaista muistuttaa siitä, että Suomi on sekä miesten että naisten jääkiekkoilussa moninkertainen olympiamitalisti, eli menestynyt varsin hyvin erityisesti viime vuosina.

- (3) Välierässä Suomi saa uuden tilaisuuden lajijättiläisen kaatamiseksi. Rätty arveli jo USA-tappion jälkeen, ettei amerikkalaisia voi voittaa samassa turnauksessa kahdesti. Sama pätee Kanadaan.

Esimerkissä (3) Suomen vastustajia USA:ta ja Kanadaa kuvaillaan lajijättiläisiksi, joita vastaan Suomella ei juuri ole mahdollisuuksia. Lehdistössä esiintyvä asenne saattaa olla tarttunut myös pelaajiin. Suomen maalivahti Noora Rädynkään mukaan Suomella ei ole mahdollisuuksia voittaa USA tai Kanadaa, ainakaan kahdesti peräkkäin.

- (4) Suomi olisi joka tapauksessa ollut Sotshissa selvästi altavastaja. Nyt lähtökohdat ovat niin vaikeat, ettei mitalista ole järkeä puhua etukäteen yhtään mitään.

Tässä esimerkissä korostetaan Suomen altavastaja-asetelmaa ennen miesten jääkiekkoturnausta. Tekstissä esitetyillä lähtökohdilla viitataan muutamien suomalaispelaajien loukkaantumisiin ennen olympialaisia. Suomen mahdollisuudet kumotaan jo ennen ensimmäistäkään ottelua. Mitalista ei ole Ilta-Sanomien mukaan mitään järkeä puhua. Pieni Suomi on jälleen kerran mahdottoman haasteen edessä.

Arvelen, että edellä esitetyn kaltaisilla ennakkoarvioilla yritetään luoda talvisodan ihmeen tapaista tarinaa. Pieni Suomi taistelee ylivoimaista vastustajaa vastaan ja mahdollisesti lopulta onnistuu. Onnistumiset saadaan tuntumaan voimakkaammilta ja vastaavasti epäonnistumiset kevyemmiltä. Voittoa voidaan korostaa lehtien palstoilla mahdollisimman suurilla otsikoilla. Sotshin olympialaisissa Suomi voitti miesten jääkiekkoturnauksessa lopulta pronssia, vaikka Ilta-Sanomat ei kirjoituksissaan pitänyt sitä ennen turnausta juurikaan mahdollisena.

Suomalaisuudesta tuotetaan aineistoni perusteella toisinaan varsin negatiivisia merkityksiä. Yksi näistä suomalaisuuden liitettävistä negatiivisista piirteistä on niin sanottu metsäläisyys, joka luotiin eliitin toimesta jo 1800- ja 1900-luvun vaihteessa kuvaamaan tavallista suomalaista kansaa. Suomalaisesta rahvaasta haluttiin antaa mahdollisimman raaka ja eläimellinen kuva. (Apo 1998: 44, 101.) Vaikka aikaa on kulunut jo yli sata vuotta, tarjotaan suomalaisuuden malliksi aineistoni perusteella vieläkin jonkinlaista metsäläisyyttä.

- (5) IS:N TIETOJEN mukaan osa jumiin jääneistä suomalaisista urheilijoista on hissien jumiin kiskunut ovet käsivoimin auki ja ryöminyt ulos, jos hissi on pysähtynyt osittain kerroksen kohdalle.

Jos rakkine operaation aikana lähtisi liikkeelle, henkilö olisi hengenvaarassa.

Esimerkki (5) kuvaa hyvin suomalaisuudesta tuotettua metsäläisyyskäsitystä 2000-luvun maailmassa. Olympiakisakylän hissi on ollut suomalaisille urheilijoille liian monimutkainen laite, ja avuksi on otettu metsäläinen voima ja väkivalta, jolla hissien ovet

on vihdoinkin saatu avattua. Minkään muun maalaisten urheilijoiden ei aineistossani kirjoitettu ryömivän hissistä ulos tai repivän hissien ovia auki. Rahvaanomaisen käytös liitettiin ainoastaan suomalaisurheilijoihin. Esimerkin (5) perusteella voidaan siis katsoa, että ainakin Ilta-Sanomien urheilu-uutisoinnissa nimenomaan suomalaisuuteen liitetään vieläkin yhtenä piirteenä tietynlainen metsäläisyys.

Oman kansan huonouden korostaminen on ollut tyypillistä suomalaiselle lehdistölle. Urheilun ulkopuolella se näkyy esimerkiksi kirjoituksissa Suomen suhteista muihin maihin tai vaikkapa Euroopan unioniin. (Apo 1998: 85–86.) Apo (1998) kutsuu ilmiötä itserasismiksi, koska syitä Suomen oletettuun huonouteen muihin verrattuna on haettu myös biologisesta ja kulttuurisesta perimästä (Apo 1998: 85–86). Tietyntyypistä itserasismia, tai ainakin suomalaisuuden huonouden korostamista, löytyi myös tämän tutkielman aineistosta.

- (6) Ketkään muut suomalaiset mieshiihtäjät eivät ole noin nuorina latoneet tiskiinkin vastaavaa kansainvälistä läpimurtoa henkilökohtaisissa arvokilpailuissa. Naiset ovat, mutta sitä selittää osin kapeampi kansainvälinen kilpailu.
- (7) Ampumahiihto kuuluu kilpailuimpiin talvilajeihin, ja Mäkäraainen on ankarassa kansainvälisessä puristuksessa jalostunut timantiksi, kaikella kunnialla suomalaisesta järjestelmästä huolimatta kuin sen ansiosta.

Esimerkissä (6) Ilta-Sanomien toimittaja pitää hiihtäjä Iivo Niskasen ensimmäisiä kilpailuja olympiatasolla poikkeuksellisina. Ketkään muut suomalaiset mieshiihtäjät eivät ole yhtä nuorina pystyneet vastaaviin suorituksiin. Naiset sen sijaan ovat, mutta se ei Ilta-Sanomien mukaan johdu suomalaisten naishiihtäjien hyvyydestä vaan kilpailun keveydestä. Tekstissä annetaan ymmärtää, että myöskään suomalaiset naishiihtäjät eivät pärjäisi kansainvälisessä kilpailussa, jos muissa maissa panostettaisiin tosissaan naishiihtoon. Suomalaiset ovat liian huonoja pärjäämään muita tosissaan kilpailevia vastaan.

Ampumahiihdossa suomalainen naisurheilija on kuitenkin onnistunut pääsemään huipulle lajissa, jossa toimittajan mukaan on kova kansainvälinen kilpailu. Urheilija on tässä tapauksessa poikkeuksellinen. Näin ollen huonouden korostaminen kohdistuuakin suomalaiseen urheilujärjestelmään. Esimerkissä (7) annetaan ymmärtää, että järjestelmä on

niin huono, ettei sen avulla voi nousta huipulle. Päinvastoin, huipulle täytyy nousta järjestelmästä huolimatta.

5.2 Suomalaisuus verrattuna muihin

Käsittelen tässä alaluvussa esimerkkien avulla suomalaisuudesta käytetyn diskurssin vertautumista muista kansalaisuuksista käytettyyn diskurssiin Ilta-Sanomien urheilusivuilla. Jotta voisimme määritellä sen, keitä me itse olemme, täytyy meidän olla erilaisia verrattuna joihinkin muihin (Jääskeläinen 2000: 41). Suomalaisuuden erilaisuus muihin verrattuna esitetään aineistossani erityisesti ruotsalaisuuden ja venäläisyyden kautta.

Urheilujournalismi tarjoaa mielenkiintoisen lähtökohdan lehdistön synnyttämien identiteettien erojen tarkasteluun, koska urheilussa eri kansallisuuksien edustajat kilpailevat toisiaan vastaan. Vertailuasetelma syntyy siis jo pelkän urheilun olemuksen kautta. Yksi iltapäivälehdistölle tyypillisesti tavoitteena olevan draaman synnyttämistavoista onkin vastakkainasettelu ja kaksintaistelutematikan tuominen nykyaikaan (Laine 2011: 253). Tämän alaluvun kannalta on olennaista tarkastella kaksintaisteluasetelmaa erityisesti maiden ja kansallisuuksien osalta, eikä niinkään yksittäisten urheilijoiden välisiä asetelmia. Suomalaisten iltapäivälehtien urheilu-uutisoinnille on lisäksi tyypillistä korostettu suomalaisuuskeskeisyys. Yleensä myös ulkomaisista urheilijoista raportointi tapahtuu suomalaisesta näkökulmasta. (Laine 2011: 316.) Esittelen tässä alaluvussa näin ollen myös aineistossani ilmennyttä suomalaisuuden korostamista muiden maiden urheilijoiden suorituksista raportoitaessa.

5.2.1 Suomalaisuus verrattuna venäläisyyteen

Suomen ja Venäjän suhteet ovat erityislaatuiset jo pelkän naapurimaa-asetelman takia. On kuitenkin mahdollista, että Suomen ja Venäjään välejä on välillä vaikeaa käsitellä luontevasti kotimaisessa mediassa. Urheilumaailma kuitenkin tarjoaa journalismille ikään kuin mahdollisuuden kirjoittaa niistä vähemmän vakavan viitekehyksen kautta. Talviolympialaisten tapauksessa mielenkiintoisin asetelma Suomen ja Venäjän välille

syntyy jääkiekon kautta. Keskinäisissä otteluissa Suomen ja Venäjän maajoukkueet pelaavat suoraan toisiaan vastaan. Kaikki tässä alaluvussa esittelemäni esimerkit ovat peräisin miesten jääkiekkoturnausta käsittelevistä kirjoituksista. Naisten jääkiekko-ottelut eivät synnyttäneet tarkastelemassani aineistossa vastaavanlaista asetelmaa, eikä niistä varsinkaan kirjoitettu samassa mittakaavassa. Selkein syy edellä mainittuun lienee se, ettei naisten jääkiekko kiinnosta urheiluyleisöä yhtä paljon, eikä joukkueiden välille näin ollen rakennu mediassa synnytettyjä asetelmia (ks. Koljonen 2000: 44).

- (8) SUOMELLA alkaa olla vahva henkinen niskalenkki Venäjältä. Maat ovat kohdanneet arvokisatasolla kymmenen viime vuoden aikana nyt 12 kertaa, ja Leijonat ovat voittaneet seitsemästi. Aaltonen on yksi niistä, jotka ovat olleet rakentamassa yliotetta

Suomen suhde Venäjään on aineistoni perusteella korostetun henkinen. Urheilussa henkiset tekijät, kuten vaikkapa itseluottamus, ovatkin merkittäviä tekijöitä menestyksen kannalta. Esimerkissä (8) ei puhuta kuitenkaan urheilujoukkueista vaan maista. Suomi tarvitsee esimerkin (8) mukaan henkisen yliotteen Venäjältä. Ilta-Sanomien perusteella henkiset tekijät ovat huomattavasti suuremmissa roolissa Venäjää kuin muita jääkiekon suurmaita vastaan pelattaessa. Uskoakseni maiden väliset suhteet urheilun ulkopuolella heijastuvatkin urheilujournalismiin. Esimerkiksi Suomen ja Kanadan poliittiset ja taloudelliset suhteet ovat täysin erilaiset kuin Suomen ja Venäjän väliset suhteet. Tästä syystä Suomen suhdetta Venäjään ja Kanadaan käsitellään urheilujournalismissakin eri tavoin.

- (9) Lähes kaikista potentiaalisista puolivälierävastustajista nimenomaan supertähtiä vilisevä Venäjä sopi Leijonille parhaiten, ehkä jopa Sloveniaakin paremmin. Suomalaiset tiesivät venäläisten sortuvan tyhmyyteen: pelolla johdetut venäläiset eivät uskaltaisi onnistua ja heidän pahin vastustajansa olisi joukkue itse.
- (10) Esiintyvätkö venäläiset rokkitähdet yhtenäisesti Suomea vastaan vai sortuvatko he sooloilemaan.

Henkistä yliotetta yritetään rakentaa myös urheilujournalismin kautta. Venäläistä joukkueurheilua käsitellään Neuvostoliiton aikaisen punakoneen autoritaarisen johtamiskulttuurin varaan rakentuneiden stereotyyppien kautta. Esimerkissä (9) venäläistä urheiluvallasta kuvaillaan pelolla johtamiseksi, ja esimerkissä (10) venäläisiä pelaajia

itsekkäiksi tähdiksi, jotka eivät kykene pelaamaan joukkueena. Venäläisten katsotaan olevan suomalaisille täydellinen vastustaja. Venäläisyyden käsittely suomalaisessa urheilujournalismissa näyttääkin välillä olevan yhtä lähellä sotapropagandaa kuin urheilutuutisointia. Venäläisiä urheilujoukkueita kuvaillaan usein kuin sotajoukkoja.

- (11) Ja silti Westerlund hitsasi repaleisen ryhmän tiiviiksi itseensä uskovaksi joukkueeksi. Juuri joukkue voitti Venäjän yksilöt.

Westerlund on vienyt valmentamisen aidosti sille tasolle, jossa tasavertaiset ihmiset arvostavat toisiaan silmiin katsoen. Siinä ei ole hierarkiaa, eikä siihen tulla väsynyt pelitaktinen jargon edellä.

Siksi Suomi menestyy, vaikka yksilöinä heillä ei pitäisi olla mitään mahdollisuuksia.

Suomalaisia joukkueita kuvaillaan Ilta-Sanomissa ikään kuin venäläisten joukkueiden vastakohtana. Venäläiset urheilijat ovat yksilökeskeisiä, mutta suomalaiset urheilijat ovat joukkue. Venäläinen valmentaminen on autoritaarista, mutta suomalaisessa joukkueessa ei ole hierarkiaa, vaan kaikki ovat tasavertaisia. Suomalaiset urheilijat eivät kuitenkaan saa näitä merkityksiä aineistoni mukaan automaattisesti, vaan nimenomaan silloin, kun heitä vertaillaan venäläisiin urheilijoihin. On mahdollista, että itsekorostus johtuu Suomen maantieteellisestä asemasta pienenä maana suuren Venäjän naapurina. Venäläistä urheilua kritisoidaan pyritään vastaavasti nostamaan suomalaisen urheilun arvoa.

5.2.2 Suomalaisuus verrattuna ruotsalaisuuteen

Venäläisyyden lisäksi myös ruotsalaisuuden suhdetta suomalaisuuteen korostetaan aineistoni perusteella suomalaisessa urheilujournalismissa. Suomalaisuuden kuvailu verrattuna ruotsalaisuuteen näyttyy kuitenkin huomattavasti leikkisämpänä kuin edellä esittelemäni suomalaisuuden suhde venäläisyyteen. Suomen esitettiin aineistoni perusteella olevan ikään kuin edelläkävijä verrattuna Venäjään, jossa on yhä käytössä muun muassa menneisyydessä suosittu auktoriteettiin perustuva johtamistapa. Ruotsia kuvaillaan aineistossani sen sijaan jo vähän liiankin edistykselliseksi maaksi Suomeen verrattuna.

- (12) Mies, joka on niin uskomattoman kul, että metroseksuaali on vuosisadan vähätelmä.

Henrik on luotijunaseksuaali. Inter-continental-superspännande tyyli-ikoni, joka varmasti kulkisi työmatkansa JAS Gripen –hävittäjällä, mutta kun ei sen ilmassapysymisominaisuuksiin voi oikein luottaa.

Myös ruotsalaisuutta kuvataan siis korostetun stereotyyppisesti. Esimerkissä (12) Ruotsin jääkiekkomaajoukkueen maalivahtia Henrik Lundqvistia kuvaillaan metroseksuaalisuuden ruumiillistumaksi. Tekstissä ei kirjaimellisesti käsitellä suomalaisuutta, mutta on mielestäni tulkittavissa, että Lundqvistin olemusta esitellään nimenomaan verrattuna perinteiseen suomalaisuuteen. Näyttäisi siltä, että suomalaisuus esiintyy taas tarkasteltavan maan urheilijoiden edustamien piirteiden vastakohtana. Suomalaiset näyttäytyvät jääkiekkodiskurssissa lähinnä konservatiivisen miesmallin edustajina, johon ei metroseksuaalisuus tunnu aineistoni perusteella sopivan. Toinen merkittävä asia esimerkissä (12) on jääkiekkjournalismille varsin tyypillinen sotaretoriikan käyttö. Lundqvistin kuvitteelliseksi kulkuneuvoksi on valittu hävittäjä, jonka lentokykyyn ei kuitenkaan voi luottaa. Hävittäjä vertautuu tekstissä suomalaiseen sotakalustoon, joka oletettavasti suomalaisessa jääkiekkodiskurssissa pysyy ilmassa.

- (13) Curt Lindströmin toive: Selänteelle olympiakultaa

- (14) Maailmasta löytyy ainakin yksi ruotsalainen, joka toivoo Suomen tänään voittavan Ruotsin.

Suomen suhde Ruotsiin ilmenee aineistossani myös jonkinlaisena veljessuhteena. Suomi näyttäytyy Ruotsin pikkuveljenä, joka hakee isoveljensä hyväksyntää. Esimerkissä (13) Suomen maajoukkueen entinen päävalmentaja ruotsalainen Curt Lindström toivoo suomalaispelaaja Teemu Selänten voittavan olympiakultaa. Selänten olympiakulta tarkoittaisi samalla Suomen voittoa välieräottelussa Ruotsia vastaan, ja Ruotsin kultahaaveiden kariutumista. Ilta-Sanomat on siis etsinyt käsiinsä ruotsalaisen, joka toivoo Suomen voittoa. Suomen onnistumiselle ikään kuin näytettäisiin tarvittavan ruotsalaisten hyväksyntä. Esimerkissä (14) korostetaan silti toisaalta kilpailuasetelmaa Suomen ja Ruotsin välillä. Useimmat ruotsalaiset eivät tietenkään toivo Suomen voittoa, mutta maiden välit eivät ole niin kireät, etteikö myös Ruotsista löytyisi Suomen voittoa toivovia ihmisiä.

Suomen voitto, ja samalla suomalaisuus, näyttäisi Ilta-Sanomissa kaipaavan isoveljensä Ruotsin tukea ja kunnioitusta ollakseen tyytyväinen itseensä.

5.2.3 Suomi muiden apuna

Tarkastelin edellä suomalaisuuden suhteuttamista urheilujournalismissa naapurimaihimme Ruotsiin ja Venäjään. Tässä alaluvussa kiinnitän huomioni suomalaisuuden liittämistä mukaan muiden maiden urheilijoiden menestykseen olympialaisissa maasta riippumatta. Muiden kuin suomalaisten urheilijoiden menestyessä suomalaiselle urheilujournalismille näyttäisi aineistoni perusteella olevan hyvin tyypillistä etsiä kaikki mahdolliset yhteydet menestyvän urheilijan ja Suomen tai suomalaisuuden välillä. Esittelen tästä kolme erityyppistä esimerkkiä. Ensimmäisessä esimerkissä suomalaisuus nostetaan esiin ennen kilpailua mahdollisen menestysurheilijan tapauksessa. Toisessa esimerkissä Ilta-Sanomien toimittaja on löytänyt suurelle urheiluyleisölle tuntemattoman olympiamenestyjän taustalta yhteyden suomalaisuuteen. Kolmas esimerkki käsittelee menestyvän joukkueurheilijan siteitä Suomeen.

(15) Lepistö Stochin taustalla

(16) Suomalainen mäki guru Hannu Lepistö toimi 2000-luvun puolivälissä Puolan mäki joukkueen päävalmentajana.

Esimerkeissä (15) ja (16) menestysurheilijan ja suomalaisuuden välille on etsitty urheilullinen suhde. Puolalainen Kamil Stoch on yksi 2010-luvun menestyksekkäimmistä mäki hyppääjistä. Ennen Sotshin olympialaisten mäki kilpailua hänen menestymismahdollisuuksiaan saattoi pitää hyvinä. Stochin mahdolliseen menestykseen olympialaisissa etsittiinkin Ilta-Sanomissa yhteys Suomeen ja suomalaisuuteen jo hyvissä ajoin ennen mäki kilpailuja. Yhteys löytyi, sillä suomalainen valmentaja Hannu Lepistö toimi Puolan mäki hyppymaajoukkueessa 2000-luvulla. Osansa Lepistöllä varmasti on Stochin kehitykseen mäki hyppääjänä, mutta esimerkissä (15) esitetty linkki Lepistön ja Stochin välillä vaikuttaa aika kaukaa menneisyydestä haetulta Sotshin olympialaisten järjestämisvuotta ajatellessa.

- (17) Kanadan hopeassa suomalaissävyä.
- (18) LYHYTOHJELMASSA mukana olleen pariluistelijan Meagan Duhamelin juuret ovat äidin puolelta Suomessa ja Kauhavalla. Duhamel on kotoisin Ontarion Livelystä, mutta hän asuu ja harjoittelee nykyään Montrealissa.

Esimerkeissä (17) ja (18) menestysurheilijan ja suomalaisuuden välille on etsitty sukulaisuussuhde. Suomessa aiemmin varsin tuntemattomalle kanadalaiselle pariluistelijalle on löydetty suomalaisjuuret. Kirjoituksesta ei käy ilmi, kuinka kaukana menneisyydessä Duhamelin äidin kauhavalaiset juuret ovat, mutta joka tapauksessa ne antavat Ilta-Sanomien puolesta myös suomalaisille ihmisille hyvän tilaisuuden iloita kanadalaisurheilijan menestyksestä. Huomionarvoista on myös se, että muuten suomalaisessa mediassa pienelle huomiolle jäävälle pariluistelulle on kanadalaisluistelijan suomalaisyhteyden kautta löytynyt palstatilaa.

- (19) KARLSSONILLA on erityinen side Suomeen, mutta Jokerit-pesti oli oikeastaan vain jatke sille. Side syntyi vuosina 2008–2011 suomalaisen kohuhyökkääjä Jarkko Ruudun edustaessa NHL:ssä Ottawa Senatorsia yhdessä ruotsalaisnuorukaisen kanssa. Kaksikko ystäväystyi, ja Jokereihin siirtynyt Ruutu suostutteli supertähden työsuoluksi Suomeen.

Esimerkissä (19) toimittaja on löytänyt menestyksekkään ruotsalaisen jääkiekkoilija Erik Karlssonin ja suomalaisuuden linkiksi ystävyysuhteen. Karlsson on valittu muun muassa Pohjois-Amerikan ammattilaissarja NHL:n parhaaksi puolustajaksi, joten tässäkin tapauksessa yhteyttä Suomeen haetaan nimenomaan menestyksekkään urheilijan tapauksessa. Tekstissä Karlssonilla juhlavasti kerrotaan olevan erityinen side Suomeen. Side kuitenkin paljastuu samassa joukkueessa pelanneeksi suomalaiseksi pelikaveriksi. Suomalaisia ja ruotsalaisia jääkiekkoilijoita pelaa NHL:ssä kymmenittäin, joten lähes kaikilla suomalaisilla ja ruotsalaisilla jääkiekkoilijalla on Ilta-Sanomien esimerkin perusteella erityinen side naapurimaahansa. Karlssonilla on peliurallaan ollut esimerkiksi myös kymmeniä Pohjois-Amerikkalaisia pelikavereita, joista osan kanssa hän on varmasti ystäväystynyt. Karlssonilla lienee siis erityinen side myös moniin muihin maihin kuin Suomeen.

5.3 Urheilijat suomalaisuuden mallina

Tarkastelen tässä alaluvussa Ilta-Sanomien luomaa kuvaa suomalaisista urheilijoista. Keskityn ensin yleisiin suomalaisuuteen liitettäviin piirteisiin, joilla urheilijoita aineistossani kuvailtiin. Aineistoni perusteella suomalaiset urheilijat voidaan tällä hetkellä kuitenkin jakaa myös kahteen ryhmään sen perusteella, minkälaisen arvomaailman urheilujournalismi heihin liittää. Olen nimennyt ryhmät *perinteen vaalijoiksi* ja *tulevaisuuden tuojiksi*. Ryhmien perusteella suomalaiset urheilijat edustavat toisaalta perinteistä suomalaisuutta ja toisaalta modernia suomalaisuutta. Perinteisen paikallisuuteen pohjaavan suomalaisuuden ja modernin kansainvälisen suomalaisuuden välillä onkin nähtävissä jännitteisyyttä (Apo 1998: 41). Hallin (1999: 19) mukaan kansallisten identiteettien voidaan katsoa olevan kriisissä. Käynnissä on muutosprosessi, joka uudistaa vanhoja identiteettejä, mutta samalla horjuttaa ihmisten vakautta ja turvallisuuden tunnetta. Kunkin hetkinen kansallinen identiteetti sijoittuu aina menneisyyden ja tulevaisuuden väliin. (Hall 1999: 19, 50.) Todellisen suomalaisen identiteetin voidaankin katsoa olevan jotain *perinteen vaalijoiden ja tulevaisuuden tuojien* väliltä.

- (20) Sisukkuus, sitkeys, suuri sydän ja intohimo lajia kohtaan ovat ominaisuuksia, jotka sykkivät kummankin pelipaidan alla.
- (21) TOINEN ”ONGELMA” on se, että Jokinen on äärimmäisen tunnollinen ja nöyrä pelaaja. Jos hän olisi luonteeltaan itsekkäämpi, maaleja saattaisi syntyä kourallinen lisää per kausi. Niillä saldoilla tulisi myös pari minuuttia per peli lisää vastuuta. Ja sitä kautta tehoja.

Niin perinteiseen kuin moderniin suomalaisuuteen näyttäisi aineistoni perusteella olevan mahdollista liittää ahkeraan työntekoon liittyviä arvoja. Esimerkissä (20) jääkiekkoilijoita Sami Saloa ja Kimmo Timosta kuvaillaan sinnikkäiksi ja sisukkaiksi ihmisiksi, jotka rakastavat työtään. Esimerkissä (21) jääkiekkoilija Jussi Jokista kuvaillaan jo liiankin nöyräksi ja tunnolliseksi työntekijäksi, jota epäitsekkyyys estää nousemasta vielä nykyistään suuremmaksi tähdeksi. Työteliäisyys ja ahkeruus ovatkin aineistoni perusteella merkittäviä suomalaisuuden piirteitä.

5.3.1 Urheilijat perinteen vaalijoina

Menneisyydessä perusta identiteetille haettiin tutuista, lokaaleista asioista. Sukupuoli, seksuaalisuus, rotu, kansallisuus ja etnisyys olivat ihmiselle sitä tärkeämpiä arvoja, mitä kaukaisempaa historiaa tarkastellaan. Globalisaatio on synnyttänyt suuren haasteen perinteiselle kansalliselle identiteetille. Yhteiskunta ei ole enää samalla tavalla selkeärajanen kuin aikaisemmin. Ihmisten arvot moninaistuvat. Globalisaation nousu on kuitenkin saanut aikaan myös vastavoiman. Lokaalisuus, eli paikallisuus, on palaamassa globaalin maailmankatsomuksen rinnalle. Lokalisaation ja globalisaation rinnakkaisuudesta on syntymässä uuden tyyppisiä globaaleja ja lokaaleja identiteettejä perinteisten kansallisten identiteettien tilalle. (Hall 1999: 19–20, 63.)

Tarkastelen tässä alaluvussa perinteisiin arvoihin perustuvaa suomalaisuutta. Aineistossani perinteiseen suomalaisuuteen liitettäviä asioita ovat perheen merkityksen korostaminen, paikallisuus ja perinteiden vaaliminen. Perinteinen suomalaisuus liitettiin Ilta-Sanomissa erityisesti maastohiihtäjiin. Oma arvioni on, että maastohiihto halutaan urheilujournalismissa säilyttää ikään kuin perinteisen suomalaisuuden viimeisenä saarekkeena, johon globalisaatio ei ole vielä vaikuttanut. Hiihto voidaan liittää myös perinteisiin suomalaisuuden tarinoihin kuten esimerkiksi talvisotaan, millä lienee myös osansa hiihtoon liitettävistä merkityksistä.

- (22) Mutta sellaisia Ylä-Savon Vieremältä tulevat Niskaset ovat. Tässä perheessä pidetään tiiviisti yhteyttä ja kannetaan toisista huolta. Ehkä juuri siksi perheen kaksi keskimäistä lasta, Kerttu ja Iivo, ovat selvinneet hiihtourallaan aina olympialaisiin asti.
- (23) Eero Niskasen kännykkä piippaa lounaspöydässä. Tämän päivän 10 kilometrin kisan suosikkeihin kuuluva tytär Kerttu haluaa varmistaa, että vanhemmat osaavat kilpailupaikalle ja ymmärtävät lähteä ajoissa liikkeelle.

Aineistossani Niskasten perheestä luodaan perinteisen suomalaisuuden malliperhe. Perhekeskeisyys korostui Niskasten kohdalla Ilta-Sanomissa koko olympialaisten ajan. Iivo Niskasesta luotuun kuvaan keskitynkin alaluvussa 5.4 tarkemmin. Esimerkissä (22) kuvailaan, kuinka hiihtäjäsisarukset Iivo ja Kerttu Niskanen ovat pitäneet tiiviisti yhteyttä perheeseensä, ja arvellaan, että perheen tuki on ollut merkittävä tekijä Niskasten nousussa

hihtomaailman huipulle. Esimerkissä (23) kuvaillaan yksityiskohtaisesti, kuinka hiihtäjä Kerttu Niskanen on huolissaan siitä, osaavatko vanhemmat varmasti saapua kilpailupaikalle. Niskasten vanhemmat mainittiinkin lähes poikkeuksetta hiihtäviä Niskasista käsitelleissä artikkeleissa. Niskasista luotuun kuvaan voidaan liittää lähes kaikki perinteisen suomalaisuuden arvot: paikallisuus, perhekeskeisyys ja perinteiden kunnioittaminen.

- (24) Se tarkoittaa, että Saarinen nähdään mukana myös Pyoengchangin talvikisoissa 2018. Hän on jo aikaisemmin kertonut jatkavansa Lahden maailmanmestaruuskilpailuihin 2017. MM-laduille pääsee hänen lapsuudenkotinsa pihasta Hollolasta hiihtäen.
- (25) AAVASAKSAN urheilijoista nuori Jauhojärvi siirtyi nuorten maailmanmestaruuden jälkeen viestijoukkueen perässä Alatornion Pirkkoihin. Sielläkin terävästä miehestä on paljon hyvää sanottavaa.

Aineistoni perusteella näyttäisi siltä, että maastohiihtäjistä kirjoitettaessa Ilta-Sanomille on tärkeää tuoda ilmi, mistä urheilija on kotoisin. Niskasten kohdalla aineistossani kerrottiin toistuvasti, että he ovat kotoisin Ylä-Savon Vieremältä. Esimerkissä (24) taas mainitaan hiihtäjä Aino-Kaisa Saarisen lapsuudenkodin paikkakunta. Samassa lauseessa Saariseen yhdistyy sekä perhekeskeisyys että paikallisuus. Hiihtäjä Sami Jauhojärven lapsuuden ja nuoruuden urheiluseurat vaikuttaisivat aineistoni perusteella olevan erittäin merkittävä asia hänestä kirjoitettaessa. Esimerkissä (25) kerrotaan, mitä seuroja Jauhojärvi edusti nuoruudessaan. Paikallisuutta korostetaan myös kertomalla kuinka Alatorniossa on hänestä vieläkin paljon hyvää sanottavaa. Sami Jauhojärvi on ikään kuin yksi alatorniolaisista. Paikallisuuden liittäminen juuri maastohiihtoon on Ilta-Sanomien perusteella erityisen tyypillistä suomalaiselle urheilujournalismille. Esimerkiksi jääkiekkoilijoista mainitaan huomattavasti harvemmin urheilijan kasvattajaseura tai se, kuinka pitkä matka heidän lapsuudenkodistaan on tulevaisuuden kisapaikoille.

- (26) Kerttu ilmoitti isälleen jo pikkutyttönä olympialaisia televisiosta katsoessaan, että tuollaisen mitalin hänkin haluaa.
- (27) 17-VUOTIAS Kerttu Niskanen jännitti tv:n ääressä kahdeksan vuotta sitten, kun Aino-Kaisa Saarinen ja Virpi Kuitunen hiihtivät parisprintin olympiapronsia Torinon kisoissa.

Hän tuskin saattoi aavistaa, että hiihtäisi vuonna 2014 toisen rouvan kanssa itse olympiakullasta.

Esimerkeissä (26) ja (27) kuvaillaan hiihtäjä Kerttu Niskasta ikään kuin soihdunkantajana. Ensinnäkin hän on seurannut lapsena televisiosta hiihtokilpailuja, ja on nyt aikuisena urheilijana itse jatkamassa hiihtoperinteitä. Esimerkissä (27) kerrotaan, kuinka Niskanen on seurannut toisen nykyisen maajoukkuehiihtäjä Aino-Kaisa Saarisen olympiahiihtoja kahdeksan vuotta sitten televisiosta. Nyt Sotshin olympialaisissa Saarinen on luovuttamassa suomalaisen naismaastohiihdon soihtua Niskaselle. Sukupolvet ja urheilijat vaihtuvat, mutta hiihto pysyy osana suomalaisuutta. Aineistoni perusteella maastohiihdolla näyttäisi olevan erityisen tärkeä rooli suomalaisen urheiluperinteen jatkumossa.

Edellä esitettyjen paikallisuuden, perhekeskeisyyden ja soihdunkantamisen ohella perinteistä suomalaista identiteettiä edustaviin urheilijoihin liitetään Ilta-Sanomissa myös huomattavan negatiivisia piirteitä. Heidät esitetään usein huonotuulisina tai sisäänpäin kääntyneinä ihmisinä. Valtaosa yleisesti negatiivisina pidettyjen luonteenpiirteiden kuvailemisesta kohdistui maastohiihtäjiin, ampumahiihtäjiin ja mäkihyppääjiin, eli perinteisten suomalaisten talviurheilulajien edustajiin. Näissä lajeissa se kohdistui erityisesti kokeneisiin urheilijoihin, kuten esimerkiksi hiihtäjiin Aino-Kaisa Saariseen ja Sami Jauhojärveen, ampumahiihtäjä Kaisa Mäkäräiseen sekä mäkihyppääjä Janne Ahoseen.

- (28) Aino-Kaisa Saariselalla ei ollut hymy herkässä, kun Hollolalaisrouva tiistaina tuli Suomen huoltokopilta ulos ja ensitöikseen tiputti suoksensa vahingossa käsistään asfaltille.

Olemus ja sähähtely antoivat ymmärtää, että nyt ei sivullisten kannata heittää mitään ”keventävää” tai käy huonosti. Joukkue oli matkustanut pitkään ja raskaasti, kaikki olivat väsyneitä.

- (29) AHOSEN OLEMUS ja suoritukset kertoivat, että sunnuntai-iltana ei tule uran ensimmäistä henkilökohtaista olympiamitalia.

Esimerkissä (28) maastohiihtäjä Aino-Kaisa Saarinen esitetään kärtyisenä, räjähdysherkkänä ja pahantuulisena. Hänen kommunikointiaan kuvaillaan sähähtelyksi. Esimerkissä (28) urheilijasta luodun kuvan voi helposti yhdistää alaluvussa 5.1 esittelemääni metsäläiseen kuvaan suomalaisuudesta. Esimerkissä (29) jo pelkästä mäkihyppääjä Janne Ahosen olemuksesta voi Ilta-Sanomien artikkelin mukaan päätellä, ettei menestystä olympiakilpailuista ole luvassa. Perinteisten lajien kokeneisiin urheilijoihin

on aineistoni perusteella iltapäivälehdissä helppo liittää suomalaisuuden negatiivisia piirteitä.

5.3.2 Urheilijat tulevaisuuden tuojina

Toinen merkittävä urheilijaryhmä aineistossani suomalaisen identiteetin luomisen kannalta ovat niin sanotut *tulevaisuuden tuojat*. Tämän ryhmän urheilijat ovat usein modernimpien lajien kuten esimerkiksi lumilautailun edustajia. Myös urheilijan nuori ikä oli useimmissa tapauksissa yhdistävä tekijä tämän ryhmän urheilijoille. Aineistoni perusteella tämän ryhmän urheilijoihin iltapäivälehdissä liitettäviä piirteitä ovat kansainvälisyys, rentous, itsevarmuus ja kapinallisuus. Suurin osa piirteistä on siis konnotaatioiltaan huomattavasti positiivisempia kuin *perinteen vaalijoihin* liitettävät piirteet.

- (30) Harjoitushallin lehdistöalueella valtavasti mielenkiintoa herättänyt Barkov antoi haastatteluja niin suomeksi, venäjäksi kuin englanniksi ja hallitsi tilanteen kuin harjaantunein NHL -veteraani.

Esimerkissä (30) kuvaillaan nuoren suomalaisjääkiekkoilija Aleksander Barkovin toimintaa haastattelutilanteessa. Hän osaa vastata toimittajien kysymyksiin suomeksi, venäjäksi ja englanniksi. Vaikka Barkov on asunut koko ikänsä suomessa, hänen vanhempansa ovat venäläisiä. Barkov pelaa ammattikseen jääkiekkoa Yhdysvalloissa. Venäjän ja englannin kielen taito ei siis edellä mainituista lähtökohdista ole mitenkään erityisen yllättävää hänen kohdallaan. Barkoviin liitetään kuitenkin aineistossani kansainvälinen moderni suomalaisuus riippumatta siitä, sopiiko se hänen persoonallisiin piirteisiinsä erityisen hyvin vai ei. Televisiohaastattelujen luoman kuvan perusteella Barkov ei ole erityisen ulospäin suuntautunut persoona, vaan pikemminkin ujo ja hiljainen nuorukainen, lähes stereotyyppinen perinteistä suomalaisuutta edustava urheilija.

- (31) Suomeen on kasvamassa urheilijasukupolvi, joka ei salaile kykyjään ja saavutuksiaan. Miksi pitäisikään? Urheilijan arki on tinkimätöntä raatamista kehittymisen eteen. Ponnistelua ei helpota, jos harjoittelun hedelmiä täytyy häpeillä.

On vaikea sanoa, mistä muutos on saanut alkunsa: Huippu-urheilun muutostyöryhmän paperikasoista se ei ainakaan kumpua.

Todennäköisimmin kyseessä on kansainvälinen vaikutus. Nykynuoret eivät valitse esikuviaan kansallisuuden perusteella, ja juuri maahanmuuttajataustaiset suomalaisurheilijat ovat korostetun itsevarmoja.

Esimerkissä (31) moderniin kansainväliseen suomalaisuuteen yhdistyy itsevarmuus. Esimerkin (31) artikkelin mukaan suomalaisurheilijoiden itseluottamuksen kehitys on peräisin Suomen ulkopuolelta. Maahanmuuttajataustaisten urheilijoiden itsevarmuuden esitetään toimivan esimerkkinä syntyperäisille suomalaisille. Omien saavutusten ja taitojen korostamista pidetään Ilta-Sanomien artikkelin mukaan erityisen tavoiteltavana piirteenä.

Artikkelissa viitataan myös Suomen virallisen urheilujärjestelmän luomukseen, Huippu-urheilun muutostyöryhmään, ja pidetään selvänä, että suomalaisurheilijoiden kohonnut itsevarmuus ei voi miltään osin liittyä sen toimintaan. Huippu-urheilun muutostyöryhmä edustaa tässä kontekstissa ikään kuin perinteistä suomalaisuutta, joka yrittää vielä jotenkin pyristellä modernin, kansainvälisen maailman puristuksessa. Sen toimet kuitenkin asetetaan artikkelissa naurunalaiseksi, ja korostetaan sen vanhanaikaisuutta nimeämällä muutostyöryhmän esitykset paperikasoiksi.

- (32) Vaikka Mikael Granlundilla jäikin eilen harjoituksessa taidokas maali tekemättä, luova ja rento temppuilu osoittaa, että A-maajoukkueen ykköstassun laitahyökkääjän itseluottamus on kunnossa.
- (33) Markus Malin on puhelias mies. Todella puhelias. Mutta yksi kysymys saa hänetkin pitämään tuumaustauon.

Moderniin suomalaisuuteen liitettävät urheilijat esitetään aineistoni perusteella luonteeltaan hyväntuulisina ja olemukseltaan rentoina. Rentous voi näkyä niin urheilusuorituksessa kuin urheilun ulkopuolisessa käyttäytymisessä. Esimerkissä (32) kuvaillaan, kuinka nuori jääkiekkoilija Mikael Granlund tekee temppuja harjoituksissa. Hän ei harjoittele hampaat irvessä vaan hyväntuulisena. Rentous liitetään hänen urheilusuoritukseensa. Esimerkissä (33) lumilautailija Markus Malinia käsittelevässä artikkelissa mainitaan urheilijan olevan poikkeuksellisen puhelias. Kaikkien lajien kohdalla ei arvioni mukaan välttämättä korostettaisi urheilijan puheliaisuutta samalla tavalla. Lumilautailun nuorekas imago sopii kuitenkin hyvin yhteen modernin suomalaisuuden kanssa, ja kyseisen lajin urheilijoiden mahdollinen ulospäin suuntautuneisuus nostetaan mediassa helposti esiin.

- (34) SELLAISTA se olympiamitali teettää. Enni Rukajärvi sai eilen leikata mitalikakkua presidentti Sauli Niinistön kanssa. Se tuskin oli punkkia rakastavan lautailijatyön haaveissa ennen Sotshin Kisoja.
- (35) Kapinallinen rakastui Sotshiin.

Esimerkissä (34) kohtaavat perinteinen ja moderni suomalaisuus. Kapinallinen nuori kohtaa virallisen presidentti-instituution. Lumilautailija Enni Rukajärvi voitti hopeaa Sotshin olympialaisissa, ja saavutusta juhlistetaan mitalikahvien parissa. Rukajärvestä käytetään ilmausta *punkkia rakastava lumilautailijatyttö*, jossa yhdistyy useita modernin suomalaisuuden piirteitä. Punkmusiikki yhdistetään usein kapinallisuuteen, samoin kuin lumilautailu urheilulajina perinteisiin talviurheilulajeihin verrattuna. *Lumilautailijatyttö* - ilmaisussa korostetaan urheilijan nuorta ikää. Edellä mainitut ominaisuudet saavat esimerkissä (34) ikään kuin virallisen Suomen hyväksynnän presidentin läsnäolon myötä.

Esimerkki (35) on otsikko freestyle-hiihtäjä Antti Ollilaa käsittelevästä artikkelista. Myös freestyle-hiihto on kohtuullisen tuore urheilulaji olympiatasolla. Lajin edustajasta käytetäänkin artikkelissa nimitystä *kapinallinen*. Kapinallisuuden voidaan ajatella kohdistuvan urheilumaailmaan, mutta sen myötä myös perinteiseen suomalaisuuteen. Uudet lajit ovat Ilta-Sanomien mukaan vähitellen korvaamassa perinteisiä suomalaislajeja kuten esimerkiksi maastohiihtoa ja mäkihyppyä. Moderniin suomalaisuuteen liitettävät kapinalliset lajit, kuten lumilautailu ja freestyle-hiihto, ovat tulossa niiden tilalle. Aineistoni antaa kuvan, että myös moderni suomalaisuus on mahdollisesti syrjäyttämässä perinteisen suomalaisuuden.

- (36) Kolmen kohokohtan lähempi tarkastelu paljastaa myös upeasti, miten Suomi-urheilussa eilen jylläsivät kokeneet ja väistyvätkin voimat, mutta myös uudet tulenkantajat. Jauhojärvi ja tuleva tähti Iivo Niskanen, Suomen kaikkien aikojen nuorin olympiavoittaja. Aino-Kaisa Saarinen ja manttelinperiijä Kerttu Niskanen. Teemu Selänne ja taikurimainen Mikael Granlund.
- (37) Näin kliinisesti nuoren pelaajan tietysti odotetaan puhuvan, mutta Westerlund pitää Barkovia ykkösentterinään mitä suurimmassa määrin. Hänen valintansa ykköshyökkäysnyrkin keskelle on päävalmentajalta myös vahvasti symbolinen, tulevaisuuden valinta.

Korvaavuus korostuu urheilulajien lisäksi myös henkilötasolla. Esimerkissä (36) kokeneita urheilijoita nimitetään väistyviksi voimiksi ja nuoria urheilijoita uusiksi tulenkantajiksi. On tulkittavissa, että Ilta-Sanomien perusteella väistyvien voimien myötä väistyy myös perinteinen suomalaisuus, ja nuoret urheilijat tuovat mukaan modernimman suomalaisuuden. Esimerkki (36) ei kuitenkaan päde yksilötasolla, sillä esimerkiksi Kerttu ja Iivo Niskasesta käytettiin aineistossani perinteiseen suomalaisuuteen liitettäviä ilmauksia, ja Teemu Selänne taas esitettiin tulkintani mukaan modernina urheilijana. Esimerkissä (37) kuvaillaan, kuinka jääkiekkomaajoukkueen päävalmentaja Erkki Westerlund on kaavaillut nuorimmalle pelaajalleen, Aleksander Barkoville, suurta roolia joukkueessa. Hänet on valittu ensimmäisen hyökkäysketjun keskushyökkääjäksi. Valinnan korostetaan artikkelissa olevan symbolinen. Barkov ottaa vastuun vanhemmilta pelaajilta, ja siirtyy itse johtavaksi pelaajaksi. Hän ikään kuin tuo tulevaisuuden ja samalla korvaa menneisyyden suomalaisessa jääkiekkoilussa. Ajatus on analogiana siirrettävissä pelkästä jääkiekkoilusta koskemaan suomalaisuutta sinänsä.

(38) Lumilautailijat saivat avajaisissakin ison roolin, sillä Suomen lipun tuo Stadionille Rukajärvi.

(39) Lipunkantaja näytti eilen Suomen olympiajoukkueella mallia.

Modernien lajien urheilijat esitettiin aineistossani tulevaisuuden tuojina myös konkreettisten tekojen kautta. Esimerkissä (38) kerrotaan, että lumilautailija Enni Rukajärvi kantoi Suomen lippua olympialaisten avajaisissa. Lipunkantoa voidaan ajatella symbolisena vastuun siirtona kokeneilta urheilijoilta nuorille urheilijoille, sillä lipunkantajaa pidetään yleensä joukkueen keulakuvana. Suomi haluttiin siis profiloida modernina maana valitsemalla lipunkantajaksi lumilautailija. Valinta on toki Suomen olympiajoukkueen tekemä, eikä medially ole sen kanssa sinänsä tekemistä. Esimerkissä (38) kuitenkin korostetaan lumilautailijoiden isoa roolia joukkueessa, ja esimerkissä (39) mainitaan heidän näyttäneen mallia muulle joukkueelle. Esimerkkien perusteella siis lumilautailijuus ja sen myötä moderni suomalaisuus ovat piirteitä, joista muiden suomalaisten pitäisi Ilta-Sanomien mukaan ottaa mallia.

(40) ”SIISTI TILAISUUS” Enni Rukajärvi piti palkintojen jakotilaisuutta ”siistinä” vaikka väkimäärä aluksi vähän häkelytti.

(41) kuka ländää TRIPLAKORKIN?

Moderni suomalaisuus ja siihen liitettävät piirteet näyttäytyvät mediassa aineistoni perusteella asiasisällön lisäksi myös kielessä. Esimerkissä (40) alleviivataan urheilijan nuorekkuutta ja rentoutta käyttämällä nimitystä *siisti tilaisuus* palkitsemistilaisuudesta. Vaikka ilmaus lienee alun perin peräisin urheilijalta itseltään, on sitä selvästi toimittajan puolesta korostettu. Esimerkissä (41) käytetyn kielen kautta taas ilmenee kansainvälisyys modernin suomalaisuuden piirteenä. Esimerkissä (41) viitataan lumilautailukilpailussa tehtävään alastuloon englannin kielestä peräisin olevalla ilmauksella *ländäys*. Käytetty kieli on siis ilmeeltään korostetun nuorekasta ja kansainvälistä.

5.4 Suomalainen sankaruus urheilujournalismissa

Tarkastelen tässä aluvussa Ilta-Sanomien suomalaisista urheilusankareista tuottamaa kuvaa. Kuten suomalaiset urheilijat yleisesti ottaen, myös suomalaiset sankarit voidaan aineistoni perusteella jakaa kahteen ryhmään: perinteisiin paikallisuuskeskeisiin sankareihin ja moderneihin kansainvälisiin sankareihin. Olen valinnut kummastakin ryhmästä yhden esimerkkiurheilijan, jonka kautta esittelen aihetta. Perinteistä suomalaista sankaruutta olen valinnut edustamaan hiihtäjä Iivo Niskasen, ja modernia suomalaista sankaruutta jääkiekkoilija Teemu Selänten. Kuten valinnoista näkee, edustaakseen perinteistä sankaruutta urheilijan ei tarvitse olla kokenut tai urheilijaksi iäkäs. Toisaalta taas modernin sankaruuden edustajan ei tarvitse olla nuori urheilija. Iivo Niskanen oli Sotshin olympialaisten aikaan vasta 22-vuotias, ja vastaavasti Teemu Selänne jo 43-vuotias. Kategoriaan kuuluminen ei perustu ikään, sillä molempiin ryhmiin kuuluu niin kokeneita kuin nuoria urheilijoita. Tarkastelen tässä aluvussa myös sitä, miten Ilta-Sanomissa käsiteltiin suomalaisurheilijoiden epäonnistumisia olympialaisissa.

Sankarilla tarkoitetaan yleensä ihmistä, joka suorittaa sankaritekoja. Sankarin täytyy kuitenkin sankaritekojen lisäksi taistella hyvän puolesta ja kannattaa edustamansa yhteisön kannalta suotuisia arvoja. Urheilussa sankarin oma yhteisö on yleensä hänen edustamansa

maa tai kansa. Urheilusankarit ovat siis kansallissankareita. Suomalaisen kansallissankarin teot ovat sankaruuden määritelmän mukaan hyviä juuri suomalaisuuden kannalta. Kansallissankarin teot lujittavat Suomea yhteisönä ja lisäävät suomalaisten keskenään kokemaa yhteenkuuluvuuden tunnetta. (Virtapohja 1997: 129–130.)

Sankaritarinoiden synnyttäminen ei ole erityisen uusi tavoite, sillä jo 1900-luvun alussa niiden avulla suomalaisista pyrittiin rakentamaan sankarillista kansaa. Sankaruuskeskeistä suomalaisuuskäsitystä esiintyi esimerkiksi maanpuolustuksessa, opetuksessa ja tietysti urheilussa. (Apo 1998: 91.) Sankaritarinoiden avulla ihmiset pääsevät hetkeksi irti arkitodellisuudestaan. Urheilujournalismin yksi suurimmista tavoitteista onkin luoda urheilijoista sankaritarinoita, joihin tavallisista ihmisistä koostuva urheilua seuraava yleisö pystyy samaistumaan. (Laine 2011: 254.) Aineistoni perusteella on mielenkiintoista, että suomalaisista urheilusankareista luodaan mediassa varsin kaksijakoista kuvaa. Ikään kuin urheilujournalismi olisi yhtä aikaa rakentamassa kahta erilaista Suomea.

5.4.1 Perinteinen suomalainen urheilusankari

Hiihtäjä Iivo Niskanen voitti Sotshin olympialaisissa kultaa parisprintissä yhdessä Sami Jauhojärven kanssa. Voittonsa myötä Niskasesta tuli mediassa suomalainen urheilusankari. Esittelen tässä alaluvussa sitä kuvaa, joka Niskasesta Ilta-Sanomissa luotiin. Niskasesta tehtiin aineistoni perusteella sankari, joka edustaa perinteisiä suomalaisia arvoja. Hänestä rakennettu kuva jatkaa suomalaisen hiihtosankaruuden perinnettä. Uskon, että Niskasesta luotu kuva johtuu hänen persoonallisten piirteidensä ohella hänen edustamastaan lajista, maastohiihdosta. Jos 22-vuotias Niskanen olisi esimerkiksi lumilautaliija, hänestä synnytetty kuva saattaisi olla erilainen. Perinteisen suomalaisen sankaruuden piirteitä Niskasesta tehdyn esimerkin perusteella näyttäisivät olevan nöyryys, samaistuttavuus, paikallisuus, perinteiden vaaliminen ja perhekeskeisyys.

- (42) Hän ei usko Niskasten perheen elämän muuttuvan Vieremällä. Eero työskentelee kokoonpanoasentajana Ponsen metsäkonetehtaalla. Tarja puolestaan toisessa firmassa toimistosihiteerinä.
- (43) RESEPTI: Läsäolo ja välittäminen, niistä on Niskasen perheen menestys tehty.

Esimerkeissä (42) ja (43) näyttäytyy hyvin perheen merkityksen korostaminen perinteistä suomalaista sankaria koskevassa urheilujournalismissa. Esimerkissä (42) kerrotaan Iivo Niskasien vanhempien ammatit ja kotipaikkakunta. Vanhempien ammatit ovat hyvin tavallisia suomalaisia ammatteja, ja paikkakunta pieni maalaiskaupunki. Niskasista rakennetaan kuva perheenä, joka voisi olla mikä tahansa suomalainen perhe. Esimerkissä (43) taas käsitellään Niskasten perheen sisäisiä suhteita. Niskasten perheestä tehdään ikään kuin esikuva tai tavoite tavalliselle suomalaiselle perheelle. Jos perheen sisällä on läsnäoloa ja välittämistä, menestyminen on mahdollista lajissa kuin lajissa. Niskasista tehdään siis helposti samaistuttava esimerkkiperhe suomalaisille.

- (44) KAKSI NUORTEN MM-kultaa voittaneen Niskasien tarinassa on jotain todella perinteistä suomalaista, vanhan kansan aitoutta. Koulumatkatkin hän taittoi hiihtäen, samalla tavalla kuin aiemmat sukupolvet maaseudulla. Tosin isänsä Eeron moottorikelkalla tekemiä latuja pitkin. Kun koulupäivät olivat ohi, taivallus jatkui Niskasten omilla pelloilla.

Iivo Niskasesta aineistossani luotu sankarimalli kantaa harteillaan menneiden vuosikymmenten, ellei vuosisatojen, painon. Esimerkissä (44) kerrotaan, kuinka Iivo Niskanen kulki koulumatkansa hiihtäen. Tältä osin Niskanen laitetaan edustamaan jopa verraten kliseistä perinteistä suomikuvaa 1900-luvun alkupuolelta. Niskasien voisi aineistoni perusteella siirtää ajassa viisikymmentä tai sata vuotta taaksepäin, eikä mikään muuttuisi. Koulupäivien jälkeen Niskanen jatkoi hiihtämistä pelloilla. Peltoon hiihtopaikkana voidaan myös ajatella liittyvän menneiden vuosikymmenten suomalaista maalaisromantiikkaa. Kaiken kaikkiaan Niskasien sankaruus vaalii suomalaisuuden perinteitä jopa välillä silmiinpistävän korostetusti.

- (45) Niskasien intohimo hiihtoon on aivan poikkeuksellinen ja ylittää jopa hänen isosiskonsa Kertun. Miehellä on nauhalla lukemattomia hiihtokisoja vuosien varrelta, ja niiltä hän on kelannut tunnista tuntiin hidastettuna huippujen tekniikkaa. Yksi esikuvista oli Sami Jauhojärvi, joka muuten voitti edellä mainitun Ylläksen kilpailun 2009.

Niskasesta Ilta-Sanomissa rakennettu kuva vaalii perinteitä myös urheilun sisällä. Esimerkissä (45) kerrotaan, kuinka hän katsoo aiempien vuosien hiihtokilpailuja oppiakseen niistä tekniikkaa. Niskasien urheilijakuvaan ei kuitenkaan sopisi uudenaikainen teknologia, joten hänen kerrotaan kelaavan niitä vanhanaikaisesti videonauhalla. Nauhojen

mukana Niskanen ikään kuin kantaa mukanaan koko maastohiihdon historiaa. Lisäksi esimerkissä mainitaan kokenut suomalaishihtäjä Sami Jauhojärvi, joka on ollut yksi menestyneimpiä suomalaisia mieshihtäjiä Lahden vuoden 2001 MM-hiihtojen doping-tapausten jälkeen. Jauhojärveä voidaan pitää ikään kuin linkkinä Niskasen ja menneisyyden suomalaisen hiihtomenestyksen välillä. Jauhojärvi siirtää perinteisen suomalaisurheilulajin soihdun Niskaselle.

- (46) Noin 4000 asukkaan Vieremältä kotoisin oleva perhe on samaan aikaan tavattoman tavallinen, mutta silti niin uskomaton poikkeus suomalaisessa yhteiskunnassa. Ala kuin ala, tie tähtiin on aina erittäin pitkä ja vaikea, eikä parrasvaloihin koskaan pääse vain lahjoilla. Mutta niin vain nöyriä Niskasten lapset ovat yksi toisensa jälkeen kiivenneet huipulle. Miten ihmeessä?

Esimerkissä (46) yhdistyy monet perinteiseen suomalaiseen sankaruuteen liitettävät tekijät. Esimerkissä kerrotaan, että Niskasten perhe on kotoisin Vieremältä. Sen voidaan ajatella korostavan urheilijan paikallisuutta suhteessa globaalisuuteen. Se, että teksti käsittelee koko Niskasten perhettä, eikä pelkkää urheilijaa, taas luo kuvan urheilijasta perhekeskeisenä sankarina. Perheen kerrotaan olevan tavallinen, mutta silti uskomaton poikkeus suomalaisessa yhteiskunnassa. Niskaset ovat siis helposti samaistuttavia, mutta silti esikuvia. Lopuksi esimerkissä korostetaan nöyryyttä ja työntekoa keinona tavoitteiden saavuttamiseen. Nöyryyttä ja työteliäisyyttä voidaankin pitää hyvin keskeisinä piirteinä perinteisessä suomalaisessa identiteettikäsitteessä.

5.4.2 Moderni suomalainen urheilusankari

Teemu Selännettä pidetään yleisesti Suomen kaikkien aikojen parhaana jääkiekkoilijana. Sotshin olympialaisissa hän edusti Suomen jääkiekkomaajoukkuetta 43-vuotiaana. Myös Selänneestä luotiin aineistossani sankari, mutta hyvin erilainen sankari kuin Iivo Niskasesta. Kun Niskasen sankaruus edusti lähinnä perinteistä suomalaisuutta, Teemu Selänne esitettiin Iltä-Sanomissa modernina suomalaisena sankarina. Moderniin suomalaiseen sankaruuteen liittyviä piirteitä ovat aineistoni perusteella kansainvälisyys, ylpeyttä lähentelevä itseluottamus ja materiaallinen rikkaus. Moderni sankari nostetaan lisäksi huomattavasti

perinteistä sankaria korkeammalle kansan yläpuolelle. Modernista sankarista ei pyritä luomaan samaistumisen kohdetta vaan tavallisuudesta poikkeava tähti. Myös moderni tähti toimii silti esikuvana, Selänteen tapauksessa ei pelkälle kansalle, vaan myös muille urheilijoille.

- (47) Muutaman (sic) vuodessa Suomesta löytyi urheilujulkkis, joka uskalsi olla ylpeä taidokkuudestaan ja maallisesta mammonastaankin. Vaikutuin nimenomaan Selänteen epäsuomalaisuudesta. Jos joku kehtasi ehdottaa, totta kai Selänne oli valmis esittelemään kansalle järjettömän autokokoelmansa – hymyillen.

Esimerkissä (47) esiintyy useita moderniin sankaruuteen liitettäviä piirteitä. Selännettä kuvaillaan nimityksellä urheilujulkkis. Hän ei ole tavallinen urheilija, ei edes pelkkä urheilutähti, vaan hänen tähteytensä kantaa myös urheilun ulkopuolelle. Edellä esittelemässäni Iivo Niskasen tapauksessa urheilujulkkis nimityksen käyttö ei olisi tuntunut yhtä luontevalta ajatellen muuta kontekstia. Seuraavaksi esimerkissä (47) kerrotaan, että Selänne on ylpeä taidoistaan. Perinteiseen suomalaiseen sankaruuteen liitetty nöyryys korvautuu modernissa sankaruudessa ylpeydellä. Selännettä kutsutaan esimerkissä myös epäsuomalaiseksi. Kansainvälisyys onkin yksi merkittävimpiä modernia suomalaisuutta sankaruutta määrittävistä tekijöistä. Niskasen kohdalla aineistossani korostettiin kotipaikkakuntaa ja perhettä, Selänteen kohdalla maailmankansalaisuutta.

- (48) Ulkopuolisen on mahdoton päästä kiinni tunteeseen, jonka Selänne saa pelatessaan. Me tavalliset ihmiset voimme vain yrittää venyttää mielikuvitustamme ja miettiä, miltä mahtaa tuntua, kun lajiin täydellisesti sopiva motoriikka ja huippuunsa treenattu ihmiskone kohtaavat ympäristön, joka on kuin luotu näitä ominaisuuksia varten.

Aineistoni perusteella iltapäivälehdistö luo selkeän eron Teemu Selänteen ja tavallisen ihmisen välille. Esimerkissä (48) kerrotaan, että meidän, eli tavallisen kansan, on vaikea edes mielikuvituksemme avulla ymmärtää Teemu Selänteen tuntemuksia. Hänestä käytetään nimitystä *ihmiskone*. Selänne eristetään lihallisesta kansasta eroavaksi huippuominaisuuksilla varustetuksi koneeksi. Moderniin suomalaiseen sankaruuteen näyttääkin liittyvän merkittävänä osana esimerkiksi viihdemaailmasta tuttu tähtikultti, jossa sankarit ovat ikään kuin lähetetty joltain toiselta planeetalta tavallisten ihmisten ihasteltaviksi.

- (49) Hän on kaikkea sitä, mikä Suomessa yleisesti liitetään jääkiekkoilijoihin. On rahaa, on autoja, on kaunis vaimo. Talvet asutaan Kaliforniassa, kesät Kaivohuoneella. On itsetietoinen aura ja karismaattinen läsnäolo.
- (50) Selänne on nimenomaan maalitykki, jonka ihannointi istuu täydellisesti postmodernin yhteiskunnan yksilökeskeiseen ja opportunistiseen maailmankuvaan. Kun jääkiekkosukupolvet ovat kasvaneet yhtä matkaa Selänteen NHL-uran kanssa, ne ovat imeneet idolistaan vaikutteita omaan olemukseensa.

Modernissa suomalaisessa sankaruudessa näyttäytyy aineistoni perusteella perinteistä sankaruutta huomattavasti selkeämmin materiaalisen rikkauten korostaminen. Perinteisestä sankarista luotu kuva perustuu lähinnä henkisille arvoille, joiden avulla ihminen voi saavuttaa potentiaalinsa, kun taas modernissa sankaruudessa myös saavutettu omaisuus ja elämäntapa nostetaan ihailun kohteeksi. Esimerkissä (49) kuvaillaan Selänteen mittavaa omaisuutta, autoja ja rahaa. Perheestä ei kerrota muuta, kuin että hänellä on kaunis vaimo. Selänteen perheeseen kuuluu vaimon lisäksi myös neljä lasta, mutta heistä ei esimerkissä mainita mitään. Vaimon merkittävin ominaisuus on esimerkin (49) perusteella kauneus. Näyttää siltä, että modernissa sankaruudessa on erityisen tärkeää se, että asiat näyttävät ulospäin mahdollisimman hyvältä. Esimerkissä (50) Selänne nostetaan jopa kohtuullisen inhorealistisen yhteiskuntakuvan symboliksi. Tekstissä kerrotaan, että Selänteen ihannointi on osa individualistista, opportunistista nykymaailmaa. Selännettä ihailamalla myös nuoremmat jääkiekkoilijat ovat esimerkin mukaan omaksuneet modernin sankaruuden piirteitä. Myös moderni sankaruus siirtyy siis sukupolvelta toiselle, ainakin lajirajojen sisällä.

5.4.3 Epäonnistuneet urheilijat kritiikin kohteena

Urheilujournalismia on arvosteltu sen kritiikittömästä luonteesta. Urheilijoista tehdään useammin sankareita kuin petteureita. Syyksi tähän on arveltu urheilijoiden ja urheilutoimittajien verrattain läheisiä välejä toisiinsa. Jos toimittajalla ei ole tarpeeksi etäisyyttä uutisointinsa kohteeseen, voi kritiikin antaminen muodostua hankalaksi. (Laine 2011: 233, 235.) Oman aineistoni perusteella suomalaisiin urheilijoihin kuitenkin kohdistettiin kritiikkiä, jos menestys oli ennako-odotuksiin nähden vaatimatonta. Erityisesti kokeneita urheilijoita käsiteltiin aineistossani aika ajoin hyvinkin kriittisesti.

Nuorista urheilijoista kirjoitettiin vähemmän kriittiseen sävyyn. Urheilijan epäonnistumiseen tärkeässä kilpailussa pyrittiin toimittajien toimesta löytämään jokin syy. Syy epäonnistumiselle haettiin pääsääntöisesti joko henkisen tai fyysisen kyvyn riittämättömyydestä. Arvelen, että henkisten ominaisuuksien kritisointi on tyypillistä erityisesti suomalaiselle urheilujournalismille. Perinteiseen suomalaisuuteen liitettyä itseluottamuksen puutetta tuodaan aineistoni perusteella korostetusti esiin.

- (51) Kaisa Mäkäräinen, 31, on henkisesti äärettömän vahva ihminen. Muuten hän ei kilpailisi lajissaan maailman huipulla. Olympialaisten ampumahiihdon järjestöjen kovalla vaatimustasolla mitattuna Mäkäräisen henkinen kantti ei kuitenkaan ollut Sotshissa riittävän kova.
- (52) Koskelan uraan liittyy outona detaljina se, että homma yleensä kulkee olympiakisoja edeltävänä ja seuraavana vuonna, muttei olympiakaudella. Syitä voi pohtia.

Ampumahiihtäjä Kaisa Mäkäräinen ei menestynyt Sotshin olympialaisissa ennakkoodotuksiin nähden erityisen hyvin. Entisen maailmanmestarin ja maailmancupin voittajan parhaaksi sijoitukseksi jäi kuudes sija yhteislähtökilpailussa. Esimerkissä (51) toimittaja arvelee, että syy Mäkäräisen suhteelliseen menestymättömyyteen oli henkisen kantin kestämyttömyydessä. Mäkäräisen henkiset kyvyt ovat kuitenkin jo kokemattomampana urheilijana riittäneet muun muassa maailmanmestaruuteen. Naisten ampumahiihdon kansainvälinen huipputaso oli olympiakaudella myös äärimmäisen laaja. Esimerkiksi ampumahiihdon maailmancupin osakilpailuvoitot jakaantuivat suurelle ryhmälle urheilijoita. Voidaankin perustellusti ajatella, että jo satunnaistekijät saattavat selittää ainakin osan Mäkäräisen menestymättömyydestä. Esimerkissä (52) taas vihjataan, että myöskään kokenut pikaluistelija Pekka Koskela ei kestäisi tärkeimpien kilpailuvuosien tuomia paineita. Talviolympialaiset järjestetään joka neljäs vuosi, ja kaikki urheilijat maailmassa yrittävät ajoittaa parhaan kuntonsa juuri olympiakilpailuihin. Kilpailu on siis äärettömän kovaa juuri olympialaisissa

- (53) Ahonen ei urheilupsykologiaan usko, mutta hän on paluustaan asti puhunut, että eilen alkaneet Sotshin kisat ovat vain kisat kisojen joukossa. Totuus sojottaa 180 astetta toisessa suunnassa.

Esimerkissä (53) Ilta-Sanomat antaa ymmärtää, että mäkihyppääjä Janne Ahonen ei ole kohdannut olympialaisten tuomia paineita rehellisesti vaan pikemminkin lakaisut ne maton alle. Ahosta kritisoidaan myös vanhanaikaisesta suhtautumisesta urheilupsykologiaan. Henkinen valmennus on suhteellisen uusi resurssi suomalaisessa huippu-urheilussa, ja monet varsinkaan kokeneet urheilijat eivät ole ottaneet sitä vielä osaksi omaa valmentautumistaan. Esimerkin (53) perusteella voisi tehdä johtopäätöksen, että Ilta-Sanomat esittää henkisen kantin kestättömyyden liittyvän juurikin kokeneiden urheilijoiden perinteisiin harjoitusmenetelmiin. Moderni suomalainen urheilija taas uskoo urheilupsykologian auttavan häntä entistä parempiin suorituksiin.

- (54) Aino-Kaisa Saarinen on lipunut upealla urheilu-urallaan tilanteeseen, jossa voi hiihtää olympiakisat kohtalaisen paineitta. Keltään suomalaiselta ei odoteta henkilökohtaista mitalia, joukkuekilpailussa ei vaadita ylimaallista venymistä mitaleihin.

Maastohiihtäjä Aino-Kaisa Saarista ei esimerkissä (54) suoranaisesti kritisoida. Siinä kuitenkin annetaan ymmärtää, että mahdollisimman pienet henkiset paineet tuovat hänelle parhaat mahdolliset lähtökohdat olympiakilpailuihin. Paineiden olemattomuutta perustellaan sillä, että kauden aiempien kilpailujen perusteella olympialaisista ei ole suomalaisten osalta odotettavissa menestystä henkilökohtaisista kilpailuista. Asetelma on siis kohtuullisen nurinkurinen. Heikot aikaisemmat suoritukset tuovat parhaat mahdolliset lähtökohdat kauden tärkeimpään kilpailuun. Viesti- ja pariviestikilpailuun Suomen lähtökohdat ovat artikkelin perusteella myös hyvät, mutta vastakkaisesta syystä. Henkilökohtaisilla matkoilla suomalaisten täytyisi ylittää itsensä, mutta joukkuekilpailuissa epäonnistunutkin suoritus riittää menestykseen. Toimittajan voidaan siis ajatella yrittävän artikkelillaan vierittää paineet pois suomalaisurheilijoilta ennen kilpailua, koska ei usko heidän kestävän niitä. Kilpailuihin lähdetään Ilta-Sanomien artikkelissa ikään kuin valmiiksi hävinneinä.

- (55) SIIPIRIKKO? Kuningaskotka Janne Ahosen hypyt eivät ole pitkään aikaan kantaneet miestä ilostuttaville metrimäärille. Syynä on syksyn sairastelu.
- (56) Siinäkin kilpailussa Suomi ei ole toistaiseksi menestynyt. Matti Heikkinen, Riikka Sarasoja-Lilja, Janne Ahonen, Mona-Liisa Malvalehto, Anne Kyllönen, Krista Lähteenmäki, Sami Jauhojärvi, Mari Laukkanen, Mika Poutala, Pekka Koskela ja Kaisa Mäkäräinen ovat sairastuneet tai kärsineet

hengitystieongelmista joko olympiakisojen aikana tai aivan niiden alla harjoitusleirillä

Henkisen kantin lisäksi syytä suomalaisurheilijoiden epäonnistumisille selitettiin Ilta-Sanomissa sairastelulla. Sairastelu saattoi ajoittua joko olympialaisia edeltävään aikaan tai juuri olympialaisiin. Esimerkissä (55) Janne Ahosen olympiatalven suhteellisen vaisuun hyppykuntoon esitetään syyksi yksiselitteisesti kauden alkuun ajoittunut sairastelu. Jo aiemmin esittelemässäni katkelmassa Ahosen epäonnistumisen syyksi mainittiin henkiset seikat. Syy huonoihin tuloksiin voi siis toimittajasta tai toimittajan näkökulmasta riippuen olla joko henkinen tai fyysinen. Näyttäisi siltä, että tärkeintä on löytää kuitenkin joku konkreettinen selitys urheilijan epäonnistumiselle. Esimerkistä (56) käy ilmi, kuinka suuri joukko suomalaisurheilijoita Ilta-Sanomien mukaan kärsi sairastelusta, eikä näin ollen pystynyt olympialaisissa parhaaseen mahdolliseen suoritukseen. Yleisin suomalaisurheilijoiden menestymättömyyden selitys aineistossani olikin sairastelu.

- (57) Parasta kaikessa lienee, että pankin oli räjäyttää totaalinen raakile. Pitkäraajainen, välityksiltään optimaalinen Niskanen osaa nyt todistetusti hiihtää kovaa korkeassa ilmanalassa, mutta esimerkiksi vuoristoharjoittelun hyötyjä hän ei ole vielä päässyt kunnolla testaamaan. Loppusyksyn sairastelu esti leirimatkat, ja Niskanen on tullut tähän tilanteeseen pitkälti A-maajoukkuetoiminnan ulkopuolelta. Ehkä hän juuri siksi pääsi kisoihin terveenä.

Esimerkin (57) perusteella kuitenkin myös kisoja edeltävänä aikana sairastelleella urheilijalla on mahdollisuus menestykseen. Tässä tapauksessa Ilta-Sanomien antaa ymmärtää, että Iivo Niskanen jopa hyötyi siitä, ettei sairastelun takia päässyt osallistumaan hiihtomaajoukkueen yhteisille leirimatkoille. Sairastelua voidaan siis joissain tapauksissa pitää helppona selityksenä urheilijan epäonnistumiselle. Myös sairastellut urheilijat voi menestyä olympialaisissa.

Suomalaisen urheilun organisaatiotoiminta esiintyy esimerkissä (57) myös negatiivisena tekijänä urheilijan menestymisen kannalta. Aineistoni perusteella virallisesta maajoukkuetoiminnasta piirtyy kuva menneen maailman muinaisjänteestä, joka ei pysty vastaamaan nykyaikaisen huippu-urheilijan, tai huippu-urheilun sinänsä, vaatimustasoon.

Ilta-Sanomien mukaan suomalainen urheilija ei hyödy ylemmältä taholta ohjatusta toiminnasta vaan pikemmin kärsii siitä.

- (58) Tietoisuus viimeisestä mahdollisuudesta olympiamitaliin yhdessä sairastumisen aiheuttaman huolen kanssa olivat Mäkäräisen henkiselle kestävyydelle liikaa.

Epäonnistuminen voidaan esittää myös fyysisten ja psyykkisten tekijöiden yhteisvaikutuksen tuloksena. Esimerkissä (58) ampumahiihtäjä Kaisa Mäkäräisen menestymättömyyden väitetään johtuneen sairastumisen aiheuttaman henkisen paineen lisääntymisestä. Esimerkin (58) perusteella Mäkäräisen jo aiemmin haavoittuvainen paineidentsietokyky joutui liian lujille fyysisten takaiskujen johdosta, Sairastelua ei siis sinänsä esitetä Mäkäräisen suhteellisen heikkojen olympiakilpailujen selitykseksi. Epäonnistuminen johtui fyysisestä sairastelusta peräisin olevasta psyykkisestä oireilusta.

5.5 Suomalaisen urheilijan tarina

Urheilulla on draamallinen perusolemus (Virtapohja 1997: 132). Urheilukilpailu voidaankin käsittää dramaattisena tarinana sankareineen ja roistoineen. Keskityn tässä alaluvussa siihen, millaisia tarinoita Ilta-Sanomien loi suomalaisista urheilijoista Sotshin olympialaisissa 2014. Virtapohjan (1997: 135) mukaan urheilusankarin tarinalla on kolme vaihetta. Ensimmäisessä vaiheessa urheilija selviytyy tärkeisiin kilpailuihin, ja media lähettää hänet matkaan valtavin odotuksin. Seuraavassa vaiheessa urheilija täyttää häneen kohdistuneet odotukset eli onnistuu kilpailussa. Kolmannessa vaiheessa media näyttää kansalle urheilijan ja hänen taustajoukkonsa onnistumista seuranneen tunteenpurkauksen. (Virtapohja 1997: 135–136.)

Oman aineistoni perusteella Virtapohjan esittämä kolmivaiheinen sankaritarina ei kuitenkaan enää nykyään täysin istu ainakaan iltapäivälehtien luomiin tarinoihin. Olen kuitenkin tässä tutkielmassa jakanut suomalaisen urheilijan tarinan Virtapohjan tavoin kolmeen vaiheeseen. Ensimmäinen vaihe liittyy ennako-odotuksiin. Toisin kuin Virtapohjan sankaritarinamallissa, media ei aineistoni perusteella luo suomalaisurheilijoille

kovinkaan suuria menestysodotuksia. Pikemminkin se pyrkii esittämään suomalaisurheilijan ahdistettuna altavastaajana. Ensimmäisessä vaiheessa koetun ahdingon jälkeen urheilija siirtyy sotavaiheeseen. Nimitän toista vaihetta sodaksi hieman provokatiivisesti johtuen median käyttämästä kielestä tässä tarinan vaiheessa. Lukuisat suomalaisurheilijan kilpailusuorituksia kuvaavat termit ovat aineistoni perusteella lainattuja sodankäynnin sanastosta. Kolmas vaihe esittelemässäni suomalaisen urheilusankarin tarinassa on Virtapohjan mallin tavoin juhlavaihe. Tässä vaiheessa urheilija näyttää voitonriemunsa ja yleisö samaistetaan urheilijan tunteeseen.

5.5.1 Ensimmäinen luku: Ahdinko

Suomalainen urheilija tai urheilujoukkue esitetään aineistoni perusteella ennen kilpailua pääsääntöisesti jollain tavalla ahdistettuna. Ahdingon syy voi olla kilpailijoihin suhteutettuna kunnollisesti tai taidollisesti huono ennakoasetelma, urheilijan olympialaisia edeltänyt sairastelu, kilpailukykyä heikentävät loukkaantumiset tai urheilijan kannalta epäsuotuisa ylemmän tason urheiluorganisaatiotoiminta. Perusolettamuksena kuitenkin suomalaisurheilijaa kohtaan on se, että hän lähtee kilpailuihin kilpailijoihinsa nähden vaikeammasta asemasta ja joutuu näin ollen sankariteoin ylittämään itseensä kohdistetut odotukset.

- (59) Suomelle turnausjärjestelmän voi ennustaa sopivan hyvin. Leijonat lähtee kisoihin jälleen kerran kovien maiden haastajana.
- (60) SINIKELTAISET eivät silti olleet mittelössä merkittävästi parempia. Kaikki lähtökohdat olivat Ruotsin puolella. Sen yksilöt ovat aivan eritasolla kuin Suomen, joka oli kärsinyt enemmän myös loukkaantumisista.

Esimerkissä (59) korostetaan Suomen jääkiekkomaajoukkueen muihin maihin verrattuna oletettua heikkoa tasoa. Joukkueen esitetään lähtevän olympialaisiin isojen maiden haastajana. Kuitenkin Suomi oli voittanut mitalin jääkiekossa kaksissa Sotshia edeltäneissä olympialaisissa 2010 ja 2006. Voidaan päätellä, että joko Suomi voidaan perustellusti laskea yhdeksi huippumaaksi jääkiekon kovimman tason maajoukkueeturnauksissa, tai sitten Suomi pystyy vuodesta toiseen taitotasonsa ylittävään suoritukseen. Ilta-Sanomat pyrkii

selkeästi luomaan jälkimmäistä kuvaa, jossa Suomen jääkiekkomaajoukkue sankarillisesti ylittää itsensä. Sotshissa Suomi saavutti lopulta jääkiekon olympiaprônssia.

Altavastaajan asemaa voidaan korostaa myös yksittäisen ottelun jälkeen. Esimerkissä (60) kuvaillaan, kuinka Ruotsi ei ollut merkittävästi Suomea parempi ylivertaisista ennakoasetelmista huolimatta. Suomen joukkuetta voidaan siis pitää Ilta-Sanomissa sankarillisena jopa tappiosta huolimatta. Epäedullisen ennakoasetelman korostaminen näyttää siis tuottavan urheilijalle tai joukkueelle positiivisen lopputuloksen huolimatta siitä, onko itse suoritus onnistunut vai epäonnistunut.

- (61) Mutta suomalaista sisua Rukajärveltä löytyy vaikka jaettavaksi. Vielä Sotshiin saapuessaan hän ei pystynyt polvikivuiltaan kunnolla laskemaan. Eilenkin hänen polvensa oli kipeä.
- (62) VIELÄ syksyllä näytti täysin mahdottomalta, että Niskanen edes hiihtäisi olympialaisissa. Hän sairastui mystiseen virussairauteen, joka murskasi lokamarraskuun harjoitussuunnitelmat.

Loukkaantumiset ja sairastelut ovat tyypillisiä ahdinkoa tuottavia vastoinkäymisiä suomalaisen urheilijan tarinassa. Esimerkissä (61) kerrotaan, kuinka lumilautailija Enni Rukajärven polvi oli laskukelvottomassa kunnossa vielä hänen kisapaikalle saapuessaan. Ilman loukkaantumista Rukajärveä olisi ollut perusteltua pitää yhtenä ennakkosuosikkina naisten lumilautailun slopestyle–kilpailussa. Polvikipu antoi medialle kuitenkin mahdollisuuden luoda myös Rukajärven sankaritarinaan altavastaaja-asetelman, jossa urheilija nousee sankariksi. Tässä tapauksessa se tapahtui esimerkin (61) mukaan suomalaisella sisulla. Kyseinen artikkeli on kirjoitettu ennen Rukajärven olympiamitaliini päättynyttä kilpailua, joten tässä tapauksessa sankaritarinaa rakennettiin reaaliaikaisesti.

Esimerkki (62) taas on peräisin Iivo Niskasén menestyshiihdon jälkeen kirjoitetusta artikkelista. Sankaritarinaa voidaan siis rakentaa myös jälkikäteen. Niskasén sankaritarinan ahdinko-osa luotiin pohjautumaan sairasteluun. Esimerkissä kerrotaan, kuinka hiihtäjän valmistautuminen olympialaisiin ei sujunut parhaalla mahdollisella tavalla virussairauden takia. Niskanen nousi kuitenkin tarinassaan mahdottomasta tilanteesta olympiavoittajaksi. Sairastelu perusteena suorituksen tasoon on siinä mielessä mielenkiintoinen, että sitä käytettiin aineistossani sekä epäonnistumisen syynä että sankaritarinan aineksena.

Sairasteluun viittaaminen toimii siis niin epäonnistumisen pettymyksen keventämiseen kuin sankaruuden vahvistamiseen.

- (63) Kärjistäen tämän hetken huipuista vanhat ovat liian vanhoja ja nuoret liian nuoria. Vuosia jatkuneen kotimaisen juniorikoneiston köhimisen vuoksi parhaassa iässä olevia NHL-pelaajia on vain muutamia.
- (64) Isän kuolema jouluna 2012 tuli iskuna, josta poika ei koko kaudella toipunut. Palkinnoksi hänet pudotettiin opetusministeriön suurelta urheilija-apurahalta alempaan kategoriaan, josta samalla laitettiin hakemaan vauhtia myös Aino-Kaisa Saarinen.

Ennakoasetelmien ja fyysisten vaikeuksien lisäksi myös suomalaiselle urheilujärjestelmälle luodaan merkittävä osa suomalaisen urheilusankarin tarinan ahdinkoluvussa. Esimerkissä (63) annetaan ymmärtää, että suomalainen juniorivalmennus ei ole tuottanut tarpeeksi laadukkaita pelaajia olympiataasolle. Jääkiekkoilijan voidaan ajatella olevan parhaassa iässä urheilemisen kannalta hieman alle kolmekymppisenä. Suomen kokeneimmat pelaajat olivat Sotshissa yli 40-vuotiaita ja nuorimmat alle 20-vuotiaita. Suomen jääkiekkjoukkueen ikärakenne ei siis ollut optimaalinen menestymisen kannalta. Artikkelin perusteella suomalaisen valmennusjärjestelmän yskiminen on sysännyt Suomen maajoukkueen altavastajaan asemaan.

Suomalainen urheilujärjestelmä ei saa aineistossani ylistystä myöskään Sotshissa hiihdon parisprintin olympiakultaa voittaneen Sami Jauhojärven kohtelusta. Esimerkissä (64) kerrotaan, kuinka Jauhojärven saamaa urheilija-apurahaa pienennettiin ennen olympialaisia. Apurahan myöntävä opetusministeriö saa Jauhojärven sankaritarinassa roolin eräänlaisena antagonistina, jota edes sankarin isän kuolema ei saanut tuntemaan armoa. Sen sijaan artikkelin mukaan opetusministeriö vähensi julmasti Jauhojärven taloudellista tukemista. Näistä ahdistavista lähtökohdista Jauhojärvi kuitenkin pystyi Ilta-Sanomien luomassa tarinassa nousemaan olympiakultaa voittaneeksi sankariksi.

5.5.2 Toinen luku: Sota

Aineistossani suomalaisen urheilusankarin tarinassa ahdinkoa seuraa sota. Ilta-Sanomat käytti olympialaisten aikana huomattavan paljon sotakuvastosta lainattua sanastoa kuvailemaan suomalaisten urheilijoiden suorituksia. Sotaretoriikka oli aineistossani käytössä niin yksilö- kuin joukkuelajien edustajien suorituksia kuvailtaessa. Tavanomaisinta se oli kuitenkin jääkiekossa, jossa sotaisan sanaston lisäksi näytti olevan olennaista korostaa suomalaisen urheilusuorituksen tapahtuvan vihollista vastaa.

(65) Ennistä esimerkkiä äijät! Jatketaan Rukajärven tiellä!

(66) VIIMEINEN PALVELUS!

(67) Olli Määttä sai tulikasteensa maajoukkueessa eilen.

Sotaretoriikkaa käytetään aineistoni perusteella artikkeleissa erityisen paljon leipätekstistä poikkeavissa kohdissa kuten otsikoissa, ingresseissä ja kuvateksteissä. Esimerkki (65) on ingressi lumilautailija Enni Rukajärven olympiahopeaan päättyneen suorituksen jälkeisestä lehdestä. Esimerkissä käytetyllä ilmauksella *Rukajärven tie* viitataan Suomen ja Neuvostoliiton välisiin taisteluihin toisessa maailmansodassa. Pintapuolisesti tulkittuna voidaan ajatella, että ingressissä käytetty kieli on yksiulotteista urheiluun siirrettyä sotaretoriikkaa ja Rukajärven sukunimeen perustuvan sanaleikkiä. Sodan tapahtumat siirretään esimerkissä suoraan yli 70 vuoden päähän urheilukilpailuihin. Sota on syttynyt, ja Ilta-Sanomat kehottaa *äijä* yhtymään Suomi-neidon puolustamiseen. Esimerkki (65) on kuitenkin mielenkiintoinen siinä mielessä, että kyseisessä ingressissä sotaretoriikka yhdistetään moderniin suomalaiseen urheilijaan, nuoreen lumilautailijanaiseen Enni Rukajärveen. Ingressi voidaan siis luovemmasta näkökulmasta tulkita myös päinvastaisena kehotuksena Ilta-Sanomilta *äijille* siirtyä pois jatkosodan Rukajärven tieltä urheilija Rukajärven edustamalle uudenaikaisen suomalaisuuden tielle.

Esimerkit (66) ja (67) ovat hyvin tyypillisiä jääkiekkoiluun liittyviä ilmauksia aineistossani. Esimerkki (66) on kokenutta jääkiekkoilija Kimmo Timosta koskevan artikkelin otsikko, ja esimerkki (67) taas kuvateksti nuorta jääkiekkoilija Olli Määttästä käsittelevästä artikkelista. Molemmat esimerkit näyttävät, millä tavalla Ilta-Sanomat luo analogian

jääkiekkoturnauksen ja sodan välille. Nuori Määttä saa *tulikasteensa* turnauksen alussa, joutuessaan vihollisen tulituksen kohteeksi. Kokenut Timonen taas saapuu suorittamaan *viimeisen palveluksen* maansa puolesta. Kummassakin esimerkissä käytetty kieli voisi aivan yhtä hyvin urheilu-uutisoinnin sijaan olla peräsin sotakirjallisuudesta.

- (68) Suu on apposellaan karjunnasta. Se on puhdasta tunnetta, iloa ja riemua, mutta kasvot eivät näytä iloisilta. Ilme on aggressiivinen ja impulsiivinen.

Jopa onnenhetkellä **Alexander Radulovin** koko olemus viestii uhkaavuutta. Kuin seuraava tihutyö odottaisi vain nurkan takana.

Varsinkin jääkiekkoilusta kirjoittaessaan Ilta-Sanomille on aineistoni perusteella hyvin tavallista korostaa urheilijoiden välistä vihollisuutta. Luvussa 5.4 esittelemässäni sankarin määritelmässä yksi keskeisistä seikoista oli se, että sankari edustaa hyvää. Sankarin hyvyys tietenkin välittyy parhaiten kun hänet asetetaan tarinassaan taistelemaan pahaa vastaan. Esimerkissä (68) Ilta-Sanomien luo venäläisestä jääkiekkoilijasta Alexander Radulovista hyvin eläimellisen kuvan. Radulov esiintyy esimerkissä suomalaispelaajien vihollisena kuin villieläin, joka odottaa oikeaa hetkeä hyökätä sankarillisten suomalaisten kimppuun.

- (69) Ovetshkin lupaa sotaa

- (70) Isäntäjoukkue Venäjä olisi uhkaava vastustaja.

- (71) Venäläisillä on AK47, suomalaisilla JJ36.

Aineistossani vihollisuusasetelmaa luotiin paitsi yksittäisten urheilijoiden, myös joukkueiden välille. Suomi ja Venäjä kohtasivat Sotshin olympialaisten jääkiekkoturnauksen puolivälierävaiheessa, mikä tarkoitti Ilta-Sanomissa sotaretoriikan täysimittaista valjastamista urheilujournalismin areenalle. Myöhemmissä Suomen pudotuspelivaiheen otteluissa Ruotsia ja Yhdysvaltoja vastaan aineistossani käytetty kieli oli huomattavasti urheilullisempaa, joten on syytä olettaa, että sota- ja vihollisuusasetelma kumpuaa nimenomaan Suomen ja Venäjän (sekä Neuvostoliiton) suhteiden jännitteisestä historiasta.

Esimerkissä (69) venäläinen jääkiekkoilija Alexander Ovetshkin lupaa Ilta-Sanomien mukaan sotaa ennen Suomen ja Venäjän pudotuspeliottelua. Voidaan toki olettaa, että

Ovetshkin on jotain sen suuntaista toimittajille sanonut, mutta oleellista esimerkissä on se, että sota on valittu jääkiekkoa käsittelevän otsikon teemaksi. Esimerkissä (70) Venäjää kuvaillaan uhkaavaksi vastustajaksi. Venäjä on toki perinteikäs jääkiekkomaa ja haastava vastustaja Suomelle ottelussa kuin ottelussa. Oleellista tässä esimerkissä on mielestäni kuitenkin valittu adjektiivi *uhkaava*. Jos Suomen vastustaja olisi ollut esimerkiksi Ruotsi tai Kanada Ilta-Sanomien tuskin olisi kuvaillut vastustajaa uhkaavaksi vaan esimerkiksi vaikeaksi tai haastavaksi. Esimerkissä (71) sotasanasto tuodaan konkreettisesti jääkiekkokentälle. AK47:llä tarkoitetaan alun perin neuvostoliittolaista rynnäkkökivääriä, jota käytetään sodissa ympäri maailmaa. JJ36 taas on lyhenne suomalaispelaaja Jussi Jokisen nimestä ja pelinumerosta 36. Suomalainen jääkiekkosankari asetetaan siis Ilta-Sanomien tarinassa vastakkain venäläisen rynnäkkökiväärin kanssa. Sota on syttynyt.

(72) **VASTOIN** monien etukäteisarvioita Leijonat kykeni sokeeraamaan Venäjän ja ajamaan isännät ulos turnauksesta puolivälierässä. Ja millä tavalla: Suomi pani supertähdet täydelliseen syväkykkyyyn yhteistyön jääkiekollaan.

Sankaritarinaan kuuluu yleensä se, että sankari voittaa vihollisensa. Suomen jääkiekkomaajoukkue voittikin Sotshissa puolivälieräottelunsa Venäjää vastaan. Esimerkissä (72) Ilta-Sanomien esittää syitä Suomen voitolle. Selitys voitolle näyttää hyvin samankaltaisena kuin selitys sille, miten Suomi romantisoidussa sotahistoriassa onnistui säilyttämään itsenäisyytensä toisessa maailmansodassa. Suomalaiset kykenivät Ilta-Sanomien mukaan tekemään paremmin yhteistyötä keskenään kuin venäläiset. Näin ollen ennakkoon ajateltuna vahvemmalle vastustajalle oli mahdollista pärjätä. Täytyy kuitenkin todeta, että jääkiekossa ennakoasetelmat olivat hyvinkin tasaväkiset ennen ottelua. Altavastaajan asetelma oli suurelta osin luotu ruokkimaan lehdistön rakentamaa sankaritarinaa mahdollisen voiton osuessa kohdalle.

5.5.3 Kolmas luku: Juhlat

Ahdinjon ja sodan jälkeen suomalaista urheilusankaria odottavat juhlat. Voitonjuhlat alkavat lähes poikkeuksetta urheilijan kyynelillä. Kyynelten vuodattamisen jälkeen on vuorossa juhlien virallinen osuus, jossa jokin valtion virallinen taho antaa siunauksensa voitolle. Sankari ansaitsee urotöistään myös palkintonsa. Aineistoni perusteella tärkein

palkinto sankarille ei ole kuitenkaan mikään materiaallinen mitali tai rahapalkkio. Sankari tekee suorituksensa saadakseen kunniaa itselleen, lähipiirilleen ja edustamalleen maalle.

- (73) AINO-KAISA Saarinen puhkesi kyyneliin kiitellessään pyyteetöntä tukiryhmäänsä.

Viime keväänä Saarisen olympiahaaveisiin uskoneiden joukko oli pieni. Valmentaja Reijo Jylhä osasi odottaa Saarisen yhteydenottoa, ja se tuli. Kaksikko tapasi Kontiolahden SM-kisoissa keväällä ja sopi yhteistyöstä. Eilen Jylhänkin silmänurkasta valui kyyneliä, kun hän kuuli Saarisen ylistyslaulun.

- (74) Kyyneliä & kuohuvaa

Aineistoni perusteella urheilijan menestyksen hetkellä iltapäivälehdille on olennaista kertoa urheilijan herkistymisestä. Tavallisimmin urheilijan tunteet konkretisoidaan kyynelillä. Esimerkissä (73) Sotshissa parisprintissä mitalin saavuttanut hiihtäjä Aino-Kaisa Saarisen kerrotaan kyynelehtineen suorituksensa jälkeen. Kyynelten kerrotaan levinneen myös Saarisen tukiryhmää edustavaan valmentaja Reijo Jylhään. Esimerkki (73) on myös siinä mielessä osuva, että se sivuaa Saarisen sankaritarinan ensimmäistä ahdingosta kertovaa lukua, jossa hänen menestymismahdollisuuksiin olympialaisissa ei uskottu. Saarinen nousi ahdingosta juhlitukseksi sankariksi.

Otaksun, että urheilijan kyynelehtimisen korostamisessa on kyse myös median halusta tehdä urheilijasta helpommin samaistuttava suurelle yleisölle. Esimerkki (74) on otsikko artikkelista, jossa kerrotaan urheilijan kotipaikkakunnan ihmisten reaktioista menestyksekkään suorituksen jälkeen. Kuten esimerkistä käy ilmi, myös niin sanottujen tavallisten ihmisten kerrotaan herkistyvän urheilijan esimerkistä kyyneliin. Sankari on tehnyt jotain niin tärkeää yhteisönsä hyväksi, että se saa ihmiset itkemään. Kyynelten juhlallista olemusta korostetaan liittämällä otsikkoon perinteinen kuohuva juhla juoma.

- (75) **NIINISTÖ** ja hänen puolisonsa **Jenni Haukio** esiintyivät mitalikahveiksi muuttuneella vastaanotollaan rennosti Suomen olympiajoukkueen sinisissä huppareissa. Rento oli myös Niinistön puhe. Hän tunnusti nähneensä unta Rukajärven mitalilaskusta edellisenä yönä.

- (76) Iivon sisko, huippuluokan pukusuunnittelija **Katri Niskanen** olisi varmaan mielellään ommellut puvun ensi itsenäisyyspäivän linnanjuhliin kälylleen **Saana Kemppaiselle**. Pikkusiskolleen **Kertulle** hän sitä voinee tämän päivän viestin jälkeen alkaa hahmotella.

Sankaritekojen tärkeyttä urheilijan edustamalle maalle tähdennetään liittämällä juhliin Suomen virallisen valtiojohdon edustaja, olympialaisten kyseessä ollessa presidentti. Esimerkissä (75) kuvaillaan lumilautailija Enni Rukajärven kunniaksi Sotshissa järjestettyjä mitalikahveja. Esimerkissä korostetaan modernin suomalaisen sankarin rentoa asennetta. Rentous tartutetaan osaksi myös virallista Suomea tarinassa edustavaa presidenttiparia. Uudenaikainen suomalaisuus saa esimerkissä (75) voiton hetkellä ikään kuin virallisen Suomen siunauksen. Esimerkissä (76) kerrotaan, tyypilliseen perinteistä sankaria käsittelevän artikkelin tyyliin, hiihtävien Niskasten sisarusten perheestä. Niskasten isosisko muotisuunnittelija Katri Niskasen kautta hiihtäjien menestykseen liitetään kuitenkin edellisen esimerkin tavoin myös presidentti-instituutio. Niskasten, tässä vaiheessa vasta mahdollinen, menestys saisi virallisen Suomen siunauksen presidentin isännöimissä itsenäisyyspäivän juhlissa.

- (77) Kahden mitalistin vanhemmille on syytä varata katsomosta kunniapaikka.

Urheilijan suurin palkkio sankariteoistaan on aineistoni perusteella kunnia. Yleensä urheilija tuo menestyksellään kunniaa lähinnä itselleen ja maalleen, mutta esimerkin (77) perusteella kunniaa voi tuoda myös edustamilleen arvoille. Esimerkissä (77) esitetään, että Iivo ja Katri Niskasen vanhemmille on syytä varata kunniapaikka katsomosta. Niskasten tapauksessa menestys olympialaisissa toi siis kunniaa myös heihin läpi koko aineistoni liitetyle perinteiselle perheen merkitystä korostavalle suomalaisuudelle. Voidaankin ajatella, että sankariteoillaan urheilijat muokkaavat suomalaisuutta aina piirun verran edustamiensa arvojen suuntaan. Näin ollen urheilijoiden voisi ajatella kamppailevan vastustajiensa lisäksi myös muita suomalaisurheilijoita vastaan. Urheilijat vahvistavat menestyksellään sitä puolta suomalaisesta identiteetistä, jota media on asettanut heidän tarinoissaan edustamaan.

6 PÄÄTÄNTÖ

Tavoitteeni tässä tutkielmassa oli selvittää, millaisen kuvan iltapäivälehdien urheilujournalismi antaa suomalaisesta kansallisesta identiteetistä. Lähestyin aihetta tarkastelemalla tutkimusaineistoani niin suomalaisen urheilijan, suomalaisen sankarin, suomalaisen tarinan kuin suomalaisuuden sinänsä kannalta. Tutkielmani teoreettisen viitekehyksen eli diskurssianalyysin pääperiaatteisiin kuuluu diskurssin ja todellisuuden kaksisuuntainen vaikutussuhde. Tästä syystä uskon tutkielmani päätelmien ainakin antavan jonkinasteisen heijastuksen todellisuudesta. Iltapäivälehti luo todellisuutta diskurssillaan, mutta iltapäivälehdien diskurssi syntyy todellisuuden vaikutuksesta. Lehdistö siis luo osaltaan suomalaista identiteettiä ja toisaalta kertoo, millainen se milläkin hetkellä on. Koska tutkielmani sijoittuu diskurssianalyysin kentän analyttisempaan osaan, ovat päätelmäni pääosin kuvauksia tutkimusaineistostani. En kuitenkaan kategorisesti kieltäytynyt kriittiselle diskurssianalyysille ominaisesta enemmän ilmiöiden syihin panostavasta päättelystä.

Tarkastelemani aineiston perusteella suomalaisuus on luonteeltaan epäonnista. Suomalaisesta identiteetistä aineistossani luotuun kuvaan kuuluu se, että suomalaisen urheilijan menestyminen vaatii poikkeuksellista hetkeä jolloin epäonnisuuden varjo on ikään kuin väliaikaisesti poistettu suomalaisuuden yltä. Urheilujournalismi näyttää pitävän epäonnista suomalaisuutta pinnalla toistamalla esimerkiksi historiallisia tarinoita suomalaisten urheilijoiden epäonnisista hetkistä. Erityisesti hiihtäjä Juha Miedon sadasosasekunnin tappio ruotsalaishiihtäjällä vuoden 1980 olympialaisista toimii epäonnisen suomalaisuuden myyttinä tai tarinana, josta haetaan sytykettä suomalaisuuden epäonnisuuteen vielä kymmeniä vuosia myöhemmin.

Suomalaiseen identiteettiin kuuluu aineistoni perusteella epäonnisuuden lisäksi altavastaajana oleminen. Suomalainen urheilija asetetaan ennen kilpailua lähes aina vastustajiaan jollain tavalla alemmalle tasolle. Suomalaiselle urheilijalla ei aineistoni perusteella riitä oman tasonsa mukainen suorittaminen, vaan menestyminen vaatii aina itsensä ylittämistä. Yksi syy suomalaisuuden altavastaaja-asetelmaan lienee suomalaisen urheilun ja sotahistorian läheisessä suhteessa. Altavastaajana olo urheilukilpailussa ikään

kuin toistaa Suomen asemaa toisen maailmansodan taisteluissa. Suomalaisuuteen kuuluu aineistoni perusteella myös eräänlaista varsin suoraa oman identiteetin halventamista. Suomalaisuus kuvataan aineistossani toistuvasti piirteiltään jollain tavalla muiden maiden kansallisuuksia huonompana. Esimerkiksi suomalaisuuden perustan annetaan aineistossani ymmärtää olevan sivistykseltään takapajuisessa niin sanotussa metsäläisyydessä.

Suomalaisuutta halutaan aineistoni perusteella ainakin iltapäivälehdissä verrata muihin kansallisuuksiin. Luontevimmin vertailu onnistuu tietenkin naapurimaidemme ruotsalaisiin ja venäläisiin. Paitsi maantieteellisesti Suomi näyttää kuuluvan myös kansalliselta identiteetiltään näiden kahden maan väliin. Venäjästä aineistossani luotu kuva heijastaa menneisyyttä ja Ruotsi tulevaisuutta. Suomi asemoidaan ikään kuin näiden kahden vaihtoehdon välille.

Kuten edellä esitin, suomalainen iltapäivälehdistö näyttää kokevan varsin luontevasti suomalaisuuden kritisoinnin. Venäläisyys on kuitenkin usein vähintään yhtä kärkevien kirjoitusten kohteena. Venäläisyyteen liitetään aineistossani toistuvasti monia negatiivisia konnotaatioita sisältäviä piirteitä kuten esimerkiksi urheilijoiden itsekeskeisyys ja valmentajien autoritaarisuus. Suomalaiset kuvataan aineistossani venäläisiin verrattuna hyvään yhteishengen toimintansa perustavana joukkueena. Venäläisyys näyttää siis toimivan suomalaisessa urheilujournalismissa tietynlaisen jalustana, jonka avulla suomalaisen identiteetin arvoa voidaan nostaa. Ruotsalaisuus sen sijaan edustaa ikään kuin tulevaisuutta, jonne suomalaisuus ei ole vielä ehtinyt. Suomalaisuuden suhde ruotsalaisuuteen vertautuu aineistossani hyvin venäläisyyden suhteeseen suomalaisuuteen. Venäläisyys esitetään aineistossani suomalaisuuteen verrattuna jotenkin takapajuisena, ja suomalaisuus ruotsalaisuuteen nähden samalla tavalla.

Urheilulehdistöä tarkasteltaessa on tutkielmani kannalta tietysti myös oleellista havainnoida, millainen kuva suomalaisista urheilijoista sen kautta luodaan. Suomalaisista urheilijoista näytetään kirjoitettavan Ilta-Sanomissa positiivisempaan sävyyn kuin suomalaisuudesta sinänsä. Suomalainen urheilija esiintyy aineistossani sisukkaana ja työteliäänä. Suomalaisen urheilijan väitetty nöyryys on aineistoni perusteella jopa sitä luokkaa, että se saattaa estää täyden potentiaalinsa saavuttamisen itsekkäämmiksi väitetyiden

muun maalaisten urheilijoiden puristuksessa. Kävi myös selkeästi ilmi, että suomalaiset urheilijat jakaantuvat urheilujournalismissa kahteen eri ryhmään. Näiden kahden eri ryhmän urheilijoista kirjoitettaessa Ilta-Sanomat saattoi nostaa esiin lähes vastakkaisia kansallisen identiteetin rakennusaineita.

Nimesin ensimmäisen ryhmän urheilijat *perinteen vaalijoiksi*. Tämän ryhmän urheilijoiden identiteetin tärkeimmiksi aineksiksi esitettiin aineistossani perhe, kotipaikkakunta ja perinteet. Näistä urheilijoista kirjoittaessaan Ilta-Sanomat toi lähes aina esiin, mistä urheilija on kotoisin, millainen hänen perheensä on, ja sen, miten urheilija kantaa mukanaan suomalaisen urheilun perinteitä. Usein tämän kaltainen journalismi kohdistui perinteisten lajien urheilijoihin kuten esimerkiksi hiihtäjiin. *Perinteen vaalijat* saivat osakseen myös verraten paljon sävyltään negatiivista kuvailua. Heidän annettiin aika ajoin ymmärtää olevan varsin sisäänpäin kääntyneinä, toisinaan jopa pahantuulisina, ihmisiä. Toista ryhmää nimitin *tulevaisuuden tuojiksi*. Tähän ryhmään kuuluviin urheilijoihin liitettiin aineistossani yleensä nuori ikä, kansainvälisyys, rentous ja tietynlainen kapinallisuus perinteitä kohtaan. Tyypillisimmin tämän ryhmän urheilijat edustivat jotain verraten uutta talviurheilulajia kuten esimerkiksi lumilautailua. *Tulevaisuuden tuojia* käsittelevät artikkelit olivat usein sävyltään positiivisempia kuin *perinteen vaalijoita* käsittelevät artikkelit. Oli myös tyypillistä, että *tulevaisuuden tuojat* esitettiin Ilta-Sanomissa tietyn tyypinä esimerkkiurheilijoina, joista muiden pitäisi ottaa mallia.

Sankaritarinoiden tuottaminen on tyypillinen piirre urheilujournalismille muuhun mediakenttään verrattuna. Suomalaisen median rakentama sankarikuva kertoo osaltaan siitä, millaista kuvaa niin sanotusta ihanteellisesta suomalaisuudesta tiedotusvälineiden kautta luodaan. Oman tutkimusaineistoni perusteella myös suomalainen sankaruus jakautuu kahteen ryhmään. Toisaalta Ilta-Sanomat tuotti urheilijoista kirjoittaessaan niin katsottua perinteistä suomalaista sankaruutta, toisaalta se myös pyrki selkeästi uudistamaan suomalaista sankaruutta. Merkille pantavaa oli, että perinteiseen ja moderniin suomalaiseen sankaruuteen Ilta-Sanomissa liitetyt piirteet erosivat huomattavasti toisistaan. Perinteiseen sankaruuteen liitettäviä piirteitä olivat urheilijan nöyryys, samaistuttavuus, paikallisuus, perinteisyys ja perhekeskeisyys. Moderniin suomalaiseen sankarikuvaan aineistossani liitettiin sen sijaan erityisesti kansainvälisyys, itseluottamus, rikkaus ja muista ihmisistä

erottava tähteys. Modernin sankarin piirteet ovat nykyaikaiselle nopeatempoiselle mediakulttuurille suotuisia. Itseluottamusta uhkuvasta rikkaasta supertähdestä on helppoa tehdä huomiotalouden kilpailussa menestyviä otsikoita. Sankaruuden mahdollisesti jatkossa tapahtuva jatkuva muuttuminen, osittain mediankin ehtojen mukaiseksi, uuden ajan tähteydeksi muuttaa kuitenkin käsitystä niin sanotusta ihanteellisesta suomalaisuudesta. Yksi median rakentamien sankareiden tehtävistä on toimia esikuvina median kuluttajille. Jos esikuvat muuttuvat, on luonnollista ajatella, että myös yhteiskunnan rakentavat kuluttajat muuttuvat niiden mukana.

Sankaritarinoiden ohella median tehtävä on kertoa myös epäonnistuneista suorituksista. Yhtäläillä kuin onnistuvat urheilijat myös epäonnistuvat urheilijat kertovat jotain suomalaisuudesta. Urheilujournalismi taas yrittää selittää syyn suomalaisen epäonnistumiselle tai menestymättömyydelle kansainvälisessä kilpailussa. Selitykseksi annettavat syyt voivat aineistoni perusteella olla joko fyysisiä tai henkisiä. Useimmiten suomalainen urheilujournalismi näyttäisi haluavan selittää urheilijan epäonnistumisten syyt henkisillä tekijöillä. Ilta-Sanomien perusteella suomalainen urheilija ei osaa käsitellä suorituspainetta, ja usein niin sanotun henkisen kantin pettäminen aiheuttaa todellista fyysistä kuntoa heikomman suorituksen. Myös itseluottamuksen puute esitetään usein selittävänä seikkana epäonnistumisille. Henkisten tekijöiden lisäksi suomalaisten urheilijoiden epäonnistumisia selitetään sairastumisilla ja loukkaantumisilla. Urheilija ei ole pystynyt valmistautumaan kilpailuun sen vaatimalla tavalla. Myös koko suomalainen huippu-urheiluorganisaatio saa osakseen kritiikkiä. Suomalaisten urheilijoiden esitetään kärsivän järjestötoiminnan vanhanaikaisuudesta. Aineistoni perusteella näyttää siltä, että median ja urheilijan suhteella saattaa olla vaikutusta epäonnistumisesta mediassa annettaviin selityksiin. Jos urheilija on hänestä kirjoittavan median suosiossa, annetaan hänen epäonnistumisensa selitykseksi helpommin jokin urheilijasta riippumaton seikka, kuten heikko urheiluorganisaatio tai urheilujohtaminen. Jos taas median ja urheilijan välit eivät ole täysin kunnossa esitetään epäonnistumisen syyksi herkemmin henkisen kantin puute.

Iltapäivälehdistön kannalta on tärkeää, että sen käsittelemät henkilöt ovat lukijoille kiinnostavia. Yksi keino tehdä urheilijoista kiinnostavia on luoda heille tarina. Aineistoni

perusteella suomalaisen urheilijan tarinalla on kolme osaa: ahdinko, sota ja juhlat. Tarinan ahdinko-osassa lehdistö luo urheilijalle aseman altavastaajana. Altavastaaja-asetelman voi rakentaa esimerkiksi urheilijan kilpakumppaneita heikomman taidon, sairasteluiden, loukkaantumisten tai heikon suomalaisen urheiluorganisaatiotoiminnan varaan. Noustakseen tästä asemasta urheilijalta odotetaan sankaritekoja. Toisessa osassa urheilija käy sotaa ennakoasetelmia vastaan. Suomalaisten urheilijoiden suorituksista käytetään iltapäivälehdissä usein sotaretoriikasta lainattua sanastoa. Sotasanoista on käytössä kaikkein silmiinpistävimmän venäläisiä urheilijoita vastaan käytävissä kilpailuissa. Tarinan kolmannessa osassa, jonka toteutuminen on toki kiinni menestyksestä, suomalaista urheilijaa odottavat juhlat. Juhlavaiheessa urheilija ja hänen kannattajansa kyynelevät menestyksen jälkeen. Lisäksi lehdistö etsii jonkin mahdollisimman korkea-arvoisen virallisen tahon kommentoimaan urheilijan suoritusta. Olympiatasolla tämä taho on usein Suomen presidentti. Urheilusankari saa myös palkkionsa, joka on useimmiten kunniaa joko urheilijalle itselleen, hänen perheelleen tai edustamalleen maalle. Aineistostani löytämäni suomalaisen urheilijan tarina eroaa siis osin Virtapohjan (ks. 1997: 135-136) esittämästä tarinamallista, jossa media saattaa urheilija matkaan valtavin odotuksin.

Tämän tutkielman teoreettisen viitekehyksen esittämän median ja todellisuuden kaksisuuntaisen vaikutussuhteen perusteella voidaan tehdä oletus, että lehdistön luoma suomalaisen urheilijan tarina kertoo jotain myös suomalaisesta kansallisesta identiteetistä. Siirtämällä suomalaisen urheilijan tarinan koskemaan suomalaisuutta sinänsä voidaan päätellä, että suomalainen identiteetti perustuu ainakin osittain ajatukseen muita heikommista lähtöasetelmista, joista on sotaisan taistelun kautta mahdollista nousta menestykseen.

Tutkimusaineistolleni tekemän perusteellisen tarkastelun nojalla arvion, ettei ole mahdollista väittää olevan olemassa yhtä yhteistä yhtenäistä suomalaista kansallista identiteettiä. Suomalaisuus on aineistoni perusteella jakautunut kahteen, monilta osin ihanteiltaan poikkeavaan, rinnakkaiseen identiteettiin. Toisaalta media esittää yhä perinteistä paikallisuuteen perustuvaa käsitystä suomalaisuudesta, toisaalta taas modernia kansainvälistä suomalaisuuskuvaa. Koska niin sanottu perinteinen suomalaisuus ei ole ainakaan viime vuosikymmeninä samassa mittakaavassa kokenut kilpailua, voidaan katsoa,

että niin sanottu moderni suomalainen identiteetti aiheuttaa sen selviytymiselle merkittävän haasteen. Tulevaisuudessa onkin mielenkiintoista nähdä jäävätkö kaksi erilaista suomalaista kansallista identiteettiä vaikuttamaan rinnakkain, vai muuttuvatko niiden valtasuhteet johonkin suuntaan. Tällä hetkellä ne näyttäisivät aineistoni perusteella olevan jokseenkin yhtä vahvassa asemassa. Toisaalta pidän myös mahdollisena sitä, että media saattaa esittää jommankumman identiteeteistä vaikutusvaltaisempana kuin sen todellinen asema yhteiskunnassa on. Tällä tavalla media voi käyttämällään diskurssilla muokata vallitsevaa todellisuutta.

On myös mielenkiintoista pohtia, mitä vaikutuksia kansallisen identiteetin jakautumisella on suomalaisen yhteiskunnan kannalta. Modernin suomalaisuuden peruspiirteisiin kuuluva kansainvälisyys ja globaali maailmankuva ovat vastakohtaisia ihanteita suhteessa perinteisen suomalaisuuden paikallisuuteen perustuvaan identiteettiin. On siis perusteltua olettaa, että suomalainen yhteiskunta tulee jakautumaan kahtia enenevässä määrin. Toisaalta molemmat identiteetit sisältävät myös joitakin yhteisiä piirteitä. Näin ollen suurimman osan suomalaisista löytäessä niistä tarpeeksi yhteistä tarttumapintaa ei kahtiajakautumisen ole välttämätöntä tapahtua.

LÄHTEET

- Alapuro, Risto (1998). Sivistyneistön ambivalentti suomalaisuus. Teoksessa: Pertti Alasuutari & Petri Ruuska (toim.). *Elävänä Euroopassa. Muuttuva suomalainen identiteetti*. Tampere: Tammer-Paino Oy. 175–190.
- Alasuutari, Pertti (2003). *Laadullinen tutkimus*. Tampere: Vastapaino.
- Andrews, Phil (2005). *Sports Journalism. A Practical Introduction*. London: Sage.
- Apo, Satu (1998). Suomalaisuuden stigmatisoinnin traditio. Teoksessa: Pertti Alasuutari & Petri Ruuska (toim.). *Elävänä Euroopassa. Muuttuva suomalainen identiteetti*. Tampere: Tammer-Paino Oy. 83–128.
- Billings, Andrew C. & Heather L. Hundley (2010). Examining Identity in Sports Media. Teoksessa: Andrew C. Billings & Heather L. Hundley (toim.). *Examining Identity in Sports Media*. Los Angeles: Sage. 1–16.
- Bird, S. Elisabeth (2008). Writing the Tabloid. Teoksessa: Anita Biressi & Heather Nunn (toim.). *The Tabloid Culture Reader*. Glasgow: Open University Press. 246–258.
- Deuze, Mark (2008). Popular Journalism and Professional Ideology: Tabloid Reporters and Editors Speak Out. Teoksessa: Anita Biressi & Heather Nunn (toim.) *The Tabloid Culture Reader*. Glasgow: Open University Press. 229–245.
- Fairclough, Norman (1997). *Miten media puhuu*. Tampere: Vastapaino.
- Gee, James Paul (1999). *An Introduction to Discourse Analysis – Theory and Method*. New York: Routledge.
- Gripsrud, Jostein (2008). Tabloidization, Popular Journalism and Democracy. Teoksessa: Anita Biressi & Heather Nunn (toim.). *The Tabloid Culture Reader*. Glasgow: Open University Press. 34–44.
- Hadenius, Stig & Lennart Weibull (1997). *Massmedier*. Falun: Bonnier Alba AB.
- Hall, Stuart (1999). *Identiteetti*. Tampere: Vastapaino.
- Hemànus, Pertti (1989). *Viestinnän ja joukkotiedotuksen perusteet. Johdatus Tiedotusoppiin I*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hemànus, Pertti & Ilkka Tervonen (1980). *Objektiivinen joukkotiedotus*. Keuruu: Otava.
- Hujanen, Jaana (1997). Media alueellista identiteettiä rakentamassa. Teoksessa: Kalle Virtapohja (toim.). *Puheenvuoroja identiteetistä. Johdatusta yhteisöllisyyden ymmärtämiseen*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. 97–112.

- Hänninen, Sakari (1998). *Kamppailu identiteetistä*. Teoksessa: Sakari Hänninen (toim.). *Missä on tässä?*. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy. 107–130.
- Johnstone, Barbara (2002). *Discourse Analysis*. Oxford: Blackwell Publishing.
- Jokinen, Arja (2002). Diskurssianalyysin suhde sukulaistraditioihin. Teoksessa: Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.). *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. 37–53.
- Jokinen, Arja & Kirsi Juhila (2002). Diskurssianalyttisen tutkimuksen kartta. Teoksessa: Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.). *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. 54–100.
- Jokinen, Arja, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (1993). 1. Diskursiivinen maailma: teoreettiset lähtökohdat ja analyttiset käsitteet. Teoksessa: Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.). *Diskurssianalyysin aakkoset*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. 17–47.
- Juhila, Kirsi & Eero Suoninen (2002). Kymmenen kysymystä diskurssianalyysissä. Teoksessa: Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.). *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. 233–252.
- Jääskeläinen, Ari (1998). Kansallistava kansallisuus. Suomalaisuus ja folklore. Teoksessa: Pertti Alasuutari & Petri Ruuska (toim.). *Elävänä Euroopassa. Muuttuva suomalainen identiteetti*. Tampere: Tammer-Paino Oy. 41–82.
- Koljonen, Kari (2000). *Asiamiesten selostuksista ammattilaisten analyysihin. Helsingin Sanomien urheilujournalismi vuosina 1973–1998*. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.
- Kunelius, Risto (2004). *Viestinnän vallassa*. Porvoo: WS Bookwell Oy.
- Käkönen, Jyrki (1998). Valtion mahdista alueiden valtaan. Teoksessa: Sakari Hänninen (toim.). *Missä on tässä?*. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy. 131–147.
- Laine, Antti (2011). *Urheilujournalismin Suomi-Ruotsi –maaottelu. Vertaileva tutkimus suomalaisten ja ruotsalaisten iltapäivälehtien Ateenan 2004 ja Torinon 2006 olympia uutisoinnista*. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Laine, Tarja (2010). Hävetkäämme! Hiihtodoping, häpeä ja kansallinen identiteetti. Teoksessa: Erkki Vettenniemi (toim.) *Hiihto & häpeä. Lahti 2001 mediaskandaalina*. Jyväskylä: Bookwell Oy. 51–66.
- Lehtonen, Jaakko (1997). Kansallinen identiteetti ja yhteisöidentiteetti – käsitteitä ja käsityksiä. Teoksessa: Kalle Virtapohja (toim.). *Puheenvuoroja identiteetistä. Johdatusta yhteisöllisyyden ymmärtämiseen*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

- Löyttyniemi, Veikko (1981). Sanomalehdistö 1940-luvulta 1980 luvulle. Teoksessa: Esko Salminen (toim.). *Sanomalehdistö Suomessa*. Espoo: Weilin+Göös. 14–29.
- Löytömäki, Jukka (1998). Vedetäänkö kotiinpäin? Sanomalehden taustan näkyminen poliittisissa uutisissa. Teoksessa: Touko Perko & Raimo Salokangas (toim.). *Kymmenen kysymystä journalismista*. Jyväskylä: Korpiljyvä Oy. 207–224.
- Moring, Inka (2000). Heimojen maa? Paikallistamisen politiikka ja identiteetti alueellisissa lehdissä. Teoksessa: Helena Tapper (toim.). *Me median maisemissa. Reflektioita identiteettiin ja mediaan*. Helsinki: Yliopistopaino. 80–113.
- Nielsen, Nils Kayser (2010). Tapaus Lahti ja historian taakka. Teoksessa: Erkki Vettentieperi (toim.). *Hiihto & häpeä. Lahti 2001 mediaskandaalina*. Jyväskylä: Bookwell Oy. 35–50.
- Paasi, Anssi (1998a). Alueiden renessanssi ja identiteettipuhe. Teoksessa: Sakari Hänninen (toim.). *Missä on tässä?*. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy. 170–190.
- Paasi, Anssi (1998b). Koulutus kansallisena projektina. ”Me” ja ”muut” suomalaisissa maantiedon oppikirjoissa. Teoksessa: Pertti Alasuutari & Petri Ruuska (toim.). *Elävänä Euroopassa. Muuttuva suomalainen identiteetti*. Tampere: Tammer-Paino Oy. 215–250.
- Paltridge, Brian (2006). *Discourse Analysis*. London: Continuum International Publishing Group.
- Peltonen, Matti (1998). Omakuvamme murroskohdat. Maisema ja kieli suomalaisuuskäsityksen perusaineiksina. Teoksessa: Pertti Alasuutari & Petri Ruuska (toim.). *Elävänä Euroopassa. Muuttuva suomalainen identiteetti*. Tampere: Tammer-Paino Oy. 19–40.
- Perko, Touko (1998). Media on nykypäivän kirkko ja raamattu? Teoksessa: Touko Perko & Raimo Salokangas (toim.). *Kymmenen kysymystä journalismista*. Jyväskylä: Korpiljyvä Oy. 9–38.
- Pirinen, Riitta (1998). Sukupuoli ja mediaurheilu. Teoksessa: Anssi Halmesvirta & Heikki Roiko-Jokela (toim.). *Urheilu, historia ja julkisuus*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. 25–36.
- Pänkäläinen, Seppo (1998a). *Suomalainen Urheilujournalismi*. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Pänkäläinen, Seppo (1998b). Lyhyt johdatus suomalaiseen urheilujournalismiin ja sen tutkimuksen historian. Teoksessa: Anssi Halmesvirta & Heikki Roiko-Jokela (toim.). *Urheilu, historia ja julkisuus*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. 45–54.

- Richardson, John E. (2007). *Analysing Newspapers. An Approach from Critical Discourse Analysis*. Chippenham: Palgrave Macmillan.
- Rowe, David (2004). Introduction: Mapping the sports media complex. Teoksessa: David Rowe (toim.). *Critical Readings: Sport, Culture and the Media*. Glasgow: Open University Press. 1–22.
- Ruuska, Petri (1998). Mennyt tulevaisuutena. Teoksessa: Pertti Alasuutari & Petri Ruuska (toim.). *Elävänä Euroopassa. Muuttuva suomalainen identiteetti*. Tampere: Tammer-Paino Oy. 281–308.
- Sihvola, Juha (2000). *Yksilönä yhteisössä. Näkökulmia paikallisuuteen, globalisaatioon ja hyvään elämään*. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.
- Silverman, David (2000). *Doing Qualitative Research. A Practical Handbook*. London: Sage.
- Suoninen, Eero (2002). Näkökulma sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen. Teoksessa: Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.). *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. 17–36.
- Teikari, Erkki (1981). Sanomalehdistön tehtävät. Teoksessa: Esko Salminen (toim.). *Sanomalehdistö Suomessa*. Espoo: Weilin+Göös. 58–76.
- Tervo, Mervi (2010). Kauhua ja naurua netissä. Näkökulma urheiluyhteisön pirstoutumiseen. Teoksessa: Erkki Vettenniemi (toim.) *Hiihto & häpeä. Lahti 2001 mediaskandaalina*. Jyväskylä: Bookwell Oy. 93–106.
- Tolvanen, Ville (1998). Sähköinen viestintä – urheilujulkisuuden näkyvin foorumi. Teoksessa: Anssi Halmesvirta & Heikki Roiko-Jokela (toim.). *Urheilu, historia ja julkisuus*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. 37–44.
- Valtonen, Sanna (2000). Mikä suomalaisissa on vikana? Tapaustutkimus työttömyys-aiheisten kirjoitusten kansallisesta ulottuvuudesta. Teoksessa: Helena Tapper (toim.). *Me median maisemissa. Reflektioita identiteettiin ja mediaan*. Helsinki: Yliopistopaino. 51–79.
- Virtapohja, Kalle (1997). Urheilusankarit ja suomalaisuus. Teoksessa: Kalle Virtapohja (toim.). *Puheenvuoroja identiteetistä. Johdatusta yhteisöllisyyden ymmärtämiseen*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. 127–144.
- Wenner, Lawrence A. (2004). The Dream Team, Communicative Dirt, and Marketing Synergy: USA Basketball and Cross-merchandising in Television Commercials. Teoksessa: David Rowe (toim.). *Critical Readings: Sport, Culture and the Media*. Glasgow: Open University Press.

- Wood, Linda A. & Rolf O. Kroger (2000). *Doing Discourse Analysis: Methods for Studying Action in Talk and Text*. London: Sage.
- Wooffit, Robin (2005). *Conversation Analysis and Discourse Analysis. A Comparative and Critical Introduction*. London: Sage.
- Örnebring, Henrik & Anna Maria Jönsson (2008). Tabloid Journalism and the Public Sphere: a Historical Perspective on Tabloid Journalism. Teoksessa: Anita Biressi & Heather Nunn (toim.). *The Tabloid Culture Reader*. Glasgow: Open University Press. 23–33.

Liite 1. Artikkeliluettelo

1. Pahin mahdollinen takaisku (8.2.2014)
2. Ravimiehen lahjahevonen (15.2.2014)
3. Iso unelma lähestyy (11.2.2014)
4. Pahin mahdollinen takaisku (8.2.2014)
5. Askel tyhjyyteen (12.2.2014)
6. Ravimiehen lahjahevonen (15.2.)
7. Oma osuus unohtui (10.2.2014)
8. Nikita kierretään näin (20.2.2014)
9. Painajainen – Ruotsille (20.2.2014)
10. Hajoaako Beatles? (19.2.2014)
11. Torinon ihme uusiutuu (20.2.2014)
12. Hiirten kuningas (21.2.2014)
13. Curt Lindströmin toive: Selänteelle olympiakultaa (21.2.2014)
14. Curt Lindströmin toive: Selänteelle olympiakultaa (21.2.2014)
15. Lepistö Stochin taustalla (10.2.2014)
16. Lepistö Stochin taustalla (10.2.2014)
17. Kanadan hopeassa suomalaissävyä (11.2.2014)
18. Kanadan hopeassa suomalaissävyä (11.2.2014)
19. Pikkuserkku (21.2.2014)
20. Myös he hyvästelivät Leijonat (24.2.2014)
21. Suomen armeijan linkkari (14.2.2014)
22. Hyvin männöö! (13.2.2014)
23. Hyvin männöö! (13.2.2014)
24. Vielä neljä vuotta! (20.2.2014)
25. Kyyneliä & kuohuvaa (20.2.2014)
26. Hyvin männöö! (13.2.2014)
27. Joko nyt kultaa? (18.2.2014)
28. Kiukkupussi suli hymyyn (7.2.2014)
29. Veteraani odottaa ihmettä (8.2.2014)
30. ”En ole taikuri” (11.2.2014)

31. Positiivisuuden voimalla (17.2.2014)
32. Nyt nautitaan! (18.2.2014)
33. Kuka ländää triplakorkin? (11.2.2014)
34. Slope tuli uniin (11.2.2014)
35. Kapinallinen rakastui Sotshiin (10.2.2014)
36. Nyt löytyi leviä palli (20.2.2014)
37. ”En ole taikuri” (11.2.2014)
38. Loistava startti! (7.2.2014)
39. Tätä lisää! (10.2.2014)
40. Ujo mitalisti (10.2.2014)
41. Kuka ländää triplakorkin? (11.2.2014)
42. Tahdon voitto (22.2.2014)
43. Tahdon voitto (22.2.2014)
44. Kaksi Kerttua (20.2.2014)
45. Ääretön tahto (20.2.2014)
46. Tahdon voitto (22.2.2014)
47. Esikuva – ihmisenä (24.2.2014)
48. Rakkauden lähettiläs (24.2.2014)
49. Selänne on lätkän pelaajan kantaisä (24.2.2014)
50. Selänne on lätkän pelaajan kantaisä (24.2.2014)
51. Alasti stadionilla (18.2.2014)
52. Yksi kompromissi (11.2.2014)
53. Keneltä pois? (8.2.2014)
54. Kuka olisi uskonut? (7.2.2014)
55. Keneltä pois? (8.2.2014)
56. Terveiden kilpailupäivien määrä. (12.2.2014)
57. Ravimiehen lahjahevonen (15.2.2014)
58. Alasti stadionilla (18.2.2014)
59. Tätä tietä Leijonat! (13.2.2014)
60. Teemu Selänne: Pettymys on suuri (22.2.2014)
61. ”Kuin syntynyt laudan päälle” (10.2.2014)
62. Tuleva suuruus (15.2.2014)

63. Pikkumaan kiekkoa (17.2.2014)
64. Nyt löytyi leviä palli (20.2.2014)
65. Tätä lisää! (10.2.2014)
66. Viimeinen palvelus (10.2.2014)
67. Leijona näytti harjansa! (14.2.2014)
68. Sokea piste (19.2.2014)
69. Ovetshkin lupaa sotaa (19.2.2014)
70. Suomen tuki ja turva (17.2.2014)
71. Suomen armeijan linkkari (14.2.2014)
72. Mr. Menestys (21.2.2014)
73. Jylhä liikuttui Saarisen hiihdosta (14.2.2014)
74. Kyyneliä & kuohuvaa (20.2.2014)
75. Slope tuli uniin (11.2.2014)
76. Ravimiehen lahjahevonen (15.2.2014)
77. Ihmeperheen ihmepäivä (20.2.2014)